

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ EĞİTİM PROGRAMINA
YÖNELİK ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(KARTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖMER YUNUS ECE

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET ESKİCUMALI

HAZİRAN 2018

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ EĞİTİM PROGRAMINA
YÖNELİK ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(KARTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖMER YUNUS ECE

DANIŞMAN
PROF. DR. AHMET ESKİCUMALI

HAZİRAN 2018

BİLDİRİM

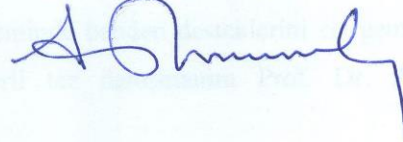
Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

İmza
Ömer Yunus ECE

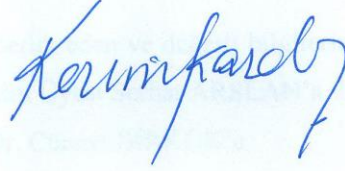
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

'Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programına Yönelik Öğrenci Ve Öğretmen Görüşleri (Kartepe İlçesi Örneği)' başlıklı bu yüksek lisans tezi, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

Üye Doç. Dr. Kerim KARABACAK

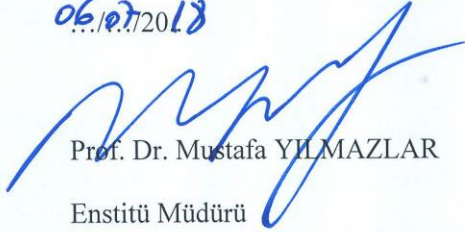

Üye Dr. Öğr. Üyesi Subhan EKŞİOĞLU

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

06.07.2018

Prof. Dr. Mustafa YILMAZLAR

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışma Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri ışığında öneriler sunmayı amaçlamıştır.

Bu çalışma öncesi ve çalışma sürecinde birçok kişinin desteğini gördüm. Başta gerek yüksek lisans döneminde gerekse tez döneminde benden desteklerini esirgemeyen, çalışmaya ilham kaynaklığı etmiş değerli tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI'ya,

Yüksek lisans öğreniminde bizlere rehberlik eden ve değerli bilgilerini aktaran Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN'a, Dr. Öğretim Üyesi Serhat ARSLAN'a, Doç. Dr. Kerim KARABACAK'a, Dr. Öğretim Üyesi Dr. Cüneyt BİRKÖK'e

Tez dönemimde benden maddi manevi desteğini esirgemeyen sevgili eşim Ferda Nur ECE'ye, babam Cafer ECE'ye, annem Suzan ECE'ye ve kardeşim Ahmet ECE'ye. Yabancı dildeki yayınların çevirisinde yardım eden kuzenim Nesibe ECE ve arkadaşım Ömer DEVECİ'ye

Ayrıca yaptığım görüşmelerde bana yardım eden, desteklerini esirgemeyen ve samimiyetle sorularıma cevap veren değerli öğretmen arkadaşlarım ve kıymetli öğrencilerime çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ EĞİTİM PROGRAMINA YÖNELİK ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (KARTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ)

ECE, Ömer Yunus

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve
Öğretimi Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

Haziran, 2018. xiii+118 Sayfa.

Bu araştırmanın amacı Anadolu İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenciler ve görev yapan öğretmenlerin görüşü alınarak mevcut eğitim programının eksikliklerini tespit etmek ve bu eksiklikleri gidermek için; alınan görüşler ışığında önerilerde bulunmaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak Kocaeli ili Kartepe ilçesinde görev yapan 40 öğretmen ve 40 öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin hedefleri, bu okullarda okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği, ders saati dağılımı, derslerin içeriklerinin durumu, öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı, seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği, istenilen seçmeli dersin seçilip seçilememesi durumu ve nedenleri, İmam Hatip Liselerinin eğitim programının İlahiyat programlarını tercih edecek öğrenciler için yeterli olup olmadığı, bu program dışında tercihte bulunacak öğrenciler için yeterli olup olmayacağı, farklı akademik düzeyde ve farklı hedefleri olan öğrenciler için eğitim programında ne gibi değişiklikler yapılabileceği sorulmuştur. Görüşmede elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar şu şekilde olmuştur:

1. Anadolu İmam Hatip Lisesinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen amaçları ile öğrenci hedefleri birbiriyle örtüşmemektedir. Tutarlı hale getirilmelidir.
2. Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programında yer alan zorunlu ders sayısı ve bu derslere ayrılan ders saati sayısı azaltılmalıdır.
3. Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programında yer alan seçmeli derslere ayrılan ders saati artırılmalıdır.
4. Meslek derslerine ayrılan ders saati sayısı 9 ve 10. sınıf düzeyinde artırılmalı 11 ve 12. sınıf düzeyinde azaltılmalıdır.
5. Beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar gibi derslere ayrılan ders saati sayısı artırılmalıdır.
6. Arapça dersi öğretim programında kazanım sayısı fazladır. Uygulamaya dönük kazanım sayısı azdır. Bu öğretim programı yeniden düzenlenmelidir.
7. Temel yetenek dersleri öğretim programları özellikle akademik başarısı düşük Anadolu İmam Hatip Liseleri için yoğun ve öğrenci seviyesinin üzerindedir. Bu öğretim programları yeniden düzenlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu İmam Hatip Lisesi, program, program geliştirme eğitim programı.

ABSTRACT

STUDENT AND TEACHER VIEWS ON ANATOLIAN İMAM HATİP HIGH SCHOOLS CURRICULUM

(EXAMPLE ON THE DISTRICT OF KARTEPE)

ECE, Ömer Yunus

Master Thesis, Department of Educational Sciences, Science of Educational
Curriculum and Instruction

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

June, 2018. xiii+118 Pages.

The aim of this research is to ascertain the deficiencies of the current educational curriculum of the Anatolian İmam Hatip High Schools by observing the views of the students and teachers and make suggestion from received opinions.

The study done by interview technique which is one of the qualitative research methods. Semi-structured interview form was prepared by the researcher, and the form is finalized after expert's opinion on it. 20 teachers and 40 students were successfully interviewed with sampling method for research purpose at Kartepe Anatolian İmam Hatip High School in Kocaeli's Kartepe region in Turkey.

The following questions covered during the interviews; the life mission and vision of a student of the Anatolian İmam Hatip School students, number and diversity of the compulsory courses taught in the schools, the schedule of course hours, suitability of the course content to the student's educational level, number and variety of elective courses, situation of allocation for the chosen elective courses and the reasons beyond that, efficiency level of the current curriculum for the students who would prefer the theology programs and the students who prefer other programs rather than theology in the future, and opinions on what can be adjusted on the educational program for the students with different academic level and different goals are asked. The obtained data from interviews are analyzed by content analysis method.

The research results are following below;

1. The pre-determined goal of the Ministry of National Education for Anatolian Imam Hatip High Schools does not match with the goal of student's. These need to be aligned for consistency.
2. The number of compulsory courses as well as the number of these courses at the Anatolian Imam Hatip High Schools curriculum need to be reduced.
3. The number of class hours allocated to elective courses in the High School's curriculum should be increased.
4. The number of class hours devoted to professional courses should be increased at grades 9th and 10th and reduced at grades 11th and 12th.
5. The number of class hours for physical education, music and visual arts should be increased.
6. The number of achievements in the Arabic lesson curriculum are high, however the success rate is too low in practical level. This curriculum must be re-designed.
7. The basic skills training programs are intensive and challenging especially for low academic success rated Anatolian Imam Hatip High School's students, and it is above the educational level of the students. These curriculum must be rearranged.

Key Words: The Anatolian Imam Hatip High Schools, curriculum, curriculum development, educational curriculum.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	ii
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM	4
1.2. ALT PROBLEMLER.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.5. VARSAYIMLAR.....	6
1.6. SINIRLILIKLAR	6
1.7. TANIMLAR.....	6
BÖLÜM II.....	8
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1 PROGRAM	8
2.1.1 Program Çeşitleri	8
2.1.1.1 Eğitim Programı.....	8
2.1.1.2. Öğretim Programı	10
2.1.1.3. Ders Programı	10
2.2 PROGRAM GELİŞTİRME	10
2.2.1 Program Geliştirmenin Temelleri	11
2.2.1.1 Tarihsel Temeller	11
2.2.1.2 Felsefi Temeller	13
2.2.1.3. Psikolojik Temeller.....	16
2.2.1.4. Toplumsal Temeller.....	17

2.3 PROGRAM DEĞERLENDİRME	18
2.4 İMAM HATİP LİSELERİ VE TÜRKİYE’DE DİN EĞİTİMİ.....	21
2.4.1 Milli Eğitim Sistemi ve Din Eğitiminin Bu Sistemdeki Yeri	21
2.4.2 İmam Hatip Liseleri Tarihi ve Uygulanan Eğitim Programları.....	24
2.4.2.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem	24
2.4.2.2 Cumhuriyet Dönemi	25
2.4.2.2.1 İmam Hatip Mektepleri (1924-1930).....	25
2.4.2.2.2 İmam Hatip Kursları(1948-1951)	27
2.4.2.2.3 İmam Hatip Okulları(1951-1971).....	28
2.4.2.2.4 İmam Hatip Liseleri (1973- 2018).....	30
2.4.3. İmam Hatip Liseleri Akademik Başarı Durumu ve İstihdam Olanakları .	41
2.5 KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	43
BÖLÜM III	50
3. YÖNTEM.....	50
3.2 ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	50
3.3 ARAŞTIRMADA KULLANILAN TEKNİKLER	52
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	53
BÖLÜM IV	54
4. BULGULAR	54
4.1 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİNE VE ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	54
1. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı Öğrenci Hedeflerine uygun mudur?	54
1.1 İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin bu okula geliş amaçları ve ileriye dönük hedefleri nelerdir?.....	54
1.2 Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği yeterli midir?.....	56
1.3 Zorunlu derslerin dağılımı uygun mudur? Meslek dersleri ile diğer dersler arasındaki denge durumu nasıldır?	59
1.4 Kazanım ve içerikler öğrenci grubuna uygun mudur?.....	63
1.5 Seçmeli ders sayısı ve çeşitliliği uygun mudur? Seçmeli ders seçiminde problem yaşanmakta mıdır?	71
1.6 Anadolu İmam Hatip Liselerinin bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmeye uygun mudur?	75

2. Mevcut İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı'nın farklılaşmasına dönük yapılması gerekenler nelerdir?	80
BÖLÜM V	87
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	87
5.1 SONUÇLAR VE TARTIŞMA	87
1. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı Öğrenci Hedeflerine uygun mudur?	87
1.1 İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin bu okula geliş amaçları ve ileriye dönük hedefleri nelerdir?	88
1.2 Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği yeterli midir?	89
1.4 Kazanım ve içerikler öğrenci grubuna uygun mudur?	91
1.5 Seçmeli ders sayısı ve çeşitliliği uygun mudur? Seçmeli ders seçiminde problem yaşanmakta mıdır?	94
1.6 Anadolu İmam Hatip Liselerinin bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmeye uygun mudur?	94
2. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı'nın farklılaşmasına dönük yapılması gerekenler nelerdir?	96
5.2 ÖNERİLER	99
5.2.1. Araştırma sonuçlarına yönelik öneriler	99
5.2.2. İleride yapılabilir araştırmalara yönelik öneriler	100
KAYNAKÇA	101
EKLER	110
EK-1. ÖĞRETMENLER İÇİN KİŞİSEL BİLGİLER VE GÖRÜŞME FORMU	110
EK-2. ÖĞRENCİLER İÇİN KİŞİSEL BİLGİLER VE GÖRÜŞME FORMU....	114
ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ	118

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenci sayısının yıllara göre değişimi.....	2
Tablo 2. İmam Hatip Mekteplerinde Okutulan Dersler Ve Dağılımları	26
Tablo 3. İmam Hatip Okullarının 3 yıllık kısmında okutulan meslek dersleri ve yıllara göre dağılımı	28
Tablo 4. İmam Hatip Okullarının 3 yıllık kısmında okutulan kültür dersleri ve yıllara göre dağılımı	29
Tablo 5. İmam Hatip Liselerinde 1974 tarihinden itibaren uygulanan ders dağılım çizelgesi.....	32
Tablo 6. Anadolu İmam Hatip Liseleri Haftalık Ders Çizelgesi.....	34
Tablo 7. 2014 yılından itibaren uygulanan İmam Hatip Lisesi Ders dağılım çizelgesi	38
Tablo 8. 2014 yılından itibaren uygulanan güncel Anadolu İmam Hatip Lisesi Ders dağılım çizelgesi.....	39
Tablo 9. 2014 yılından itibaren İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Liseleri için seçmeli dersler.....	40
Tablo 10. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin üniversiteye yerleşme durumu.....	42
Tablo 11. Öğretmenlerin demografik yapısına ilişkin bulgular	51
Tablo 12. Öğrencilerin demografik yapısına ilişkin bulgular	52
Tablo 13. Anadolu İmam Hatip Lisesini tercih nedenleri ve bir üst eğitim kurumuna yönelik eğilimler	55
Tablo 14. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşler	57
Tablo 15. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati durumları hakkında görüşler	59
Tablo 16. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders içeriği ve kazanımları hakkında görüşler	64
Tablo 17. Zorunlu derslerde yapılabilecek değişiklikler.....	68
Tablo 18. Seçmeli ders çeşitliliği ve ayrılan ders saati hakkında görüşler	71
Tablo 19. Seçmeli ders seçiminde karşılaşılan problemlerin sebepleri	73
Tablo 20. İlahiyat programı için yeterlilikler ve Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının bu yeterlilikleri karşılama durumu	75

Tablo 21. Anadolu İmam Hatip Lisesi programının bir üst eğitim kurumunda İlahiyat Fakültesi dışında tercih yapacak öğrenciler için eksiklikleri	78
Tablo 22. Öğretmen ve öğrencilerin Anadolu İmam Hatip Liselerinde yapılması gereken değişikliklere dair önerileri.....	80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Programın denenmesi aşamaları(Demirel, 1997: 168)	19
Şekil 2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması(MEB, 2017)	22

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırmanın temel problemi, alt problemleri, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmaya temel olan tanımlara yer verilmiştir.

GİRİŞ

Türkiye'nin orta eğitim kurumları içerisinde yer alan Anadolu İmam Hatip Liselerinin kökleri Cumhuriyet öncesine dayanmaktadır. Esas amacı toplumun ihtiyacı olan doğru bilgilere sahip din adamı yetiştirmektir. Milli Eğitim Bakanlığı 2013 yılında yayınladığı ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde tüm İmam Hatip Liselerini Anadolu İmam Hatip Liselerine dönüştürmüş ve bu okulların amacını *“Anadolu İmam Hatip Liselerinde; İmamlık, Hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesine kaynaklık edecek gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasını amaçlar.”* (Resmi Gazete, 2013) şeklinde ifade etmiştir. İmam Hatip Liseleri her ne kadar kökleri Cumhuriyet öncesi döneme dayanan bir ortaöğretim kurumu olsa da din eğitim tarihi incelendiğinde; özellikle Cumhuriyet döneminde inişler ve çıkışlar yaşandığı gözlenmektedir. Bu okullar açıldığı ilk yıllardan itibaren zaman zaman kendini siyasi tartışmaların ortasında bulmuş; var oldukları dönemin yapısına göre öğrenci sayıları, maddi imkanları ve bir üst kuruma öğrenci yerleştirme oranları değişiklikler göstermiştir (Öcal, 2013). 1997 yılından sonra öğrenci kapasitesi ve okula olan ilgi bir üst eğitime geçişte yaşanan zorluklar dolayısıyla giderek azalmıştır; ta ki üniversiteye girişte uygulanan katsayı uygulamasının değiştirilmesine kadar. Bu uygulama değiştirildikten, İmam Hatip Liseleri ve meslek liselerinin üniversitede alan dışı tercihlerinde uygulanan katsayı diğer liselerle aynı hale getirildikten sonra bu okullara olan ilgi her geçen gün artmıştır. Bunun yanında ilköğretimin dört yıllık ilkokul ve ortaokul olarak ayrılması, İmam Hatip Ortaokullarının da açılması ve buradan mezun olan öğrencilerin bir kısmının da bu

liseleri tercih etmesiyle İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenci sayısı 2017 itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitim istatistiklerine göre 645.318 olmuştur. İmam Hatip Ortaokullarında okuyan öğrenci sayısı da yine aynı istatistiğe göre 651.954 kişi olmuştur (Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim, 2017). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2006 – 2017 yılları arasındaki Örgün Eğitim İstatistikleri incelendiğinde İmam Hatip Liselerinin 2006 - 2017 yılları arasında öğrenci, öğretmen ve derslik sayıları ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerin tüm ortaöğretim öğrenci sayılarına oranı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenci sayısının yıllara göre değişimi (MEB)

Eğitim Öğretim Yılı	Öğrenci Sayısı	%	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2006-2007	120.668	3.5	9.099	7.123
2007-2008	129.274	3.9	9.227	7.197
2008-2009	143.637	3.7	9.846	7.444
2009-2010	198.581	4.6	10.617	8.038
2010-2011	235.639	4.9	12.909	8.671
2011-2012	268.245	5.6	15.049	9.616
2012-2013	380.771	7.6	21.043	12.903
2013-2014	474.096	8.7	29.556	16.845
2014-2015	668.381	11.7	35.844	20.708
2015-2016	677.205	11.6	39.091	23.781
2016-2017	645.318	11.03	40.891	30.203

Tablo 1’i incelediğimizde on bir yıl içerisinde öğrenci sayısı 6 kata yakın artmış ve ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin toplam öğrenci sayısına oranı %11.03’ e çıkmıştır. Öğrenci sayısı artışına paralel olarak öğretmen ve derslik sayıları da yükselmiştir. Anadolu İmam Hatip Liseleri mevcut eğitim programları ve amaçları doğrultusunda hareket etmeye devam ederse; bu amaçların ihtiyaç duyduğu yetişmiş insan sayısının çok üzerinde kaynak elde edeceği aşıkardır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2016 yılında yayınladığı branş bazında öğretmen ihtiyaç analizi

raporları incelendiğinde 16.028 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenine ve 2.018 İhl Meslek Dersleri Öğretmenine ihtiyaç duyulmaktadır. 2016 Ocak ayı itibariyle Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı toplam personel sayısı 117.378 olduğu düşünüldüğünde gerek öğretmen gerekse din görevlisi istihdamı mevcut öğrenci sayısının çok altında kalacaktır. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etme nedenlerine bakıldığında; öğrencilerin birçoğunun bu okullara dini bilgilerini öğrenme, meslek edinme, karşı cins etkileşimlerinin sınırlı olduğu bir öğrenim görme gibi nedenler ortaya çıkmıştır (Ateş, 2016). Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmelerindeki temel neden; *İmam, Hatip veya Kur'an kursu öğreticisi olmak* olmadığı Ateş'in 2016 yılındaki araştırması ile ortaya konulmuştur. Ailelerin de çocuklarını bu kurumlara göndermelerinin başlıca sebebi; çocuklarının dini eğitimlerini doğru bir şekilde almalarını sağlamaktır (Dündar, 2008). Özcan'ın 2010 yılında yaptığı araştırmaya göre İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin bu liseleri tercih etme sebebi; meslek sahibi olmaktan çok iyi bir ferd olmak şeklinde belirtilmiştir. Hem ailelerin hem de öğrencilerin İmam Hatip Liselerinden beklentilerinin bu liselerin temel amaçları ile birebir örtüştüğü söylenmez. Artık bu okulların sadece din adamı yetiştirme amacından çıktığı bir üst eğitim kurumunda İlahiyat Fakültesi dışında başka programları seçmek isteyen öğrencilerin varlığı ile daha heterojen bir yapı halini aldığı görülmüştür. Bu durum Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programlarının çeşitlenen bu beklentilere ve ihtiyaçlara göre revize edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Demirel (1997:4) eğitim programını “ *öğrenene okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan şartlar düzeneği*” olarak tanımlamıştır. Eğitim programlarının işlerliği gerçek ihtiyaçların karşılanması ile doğru orantıda gelişir. Bu bağlamda düşündüğümüzde yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı İmam Hatip Liselerinin eğitim programları gerçek ihtiyaçları karşılamaktan uzaklaşmıştır. Sağlam (2013) da devletin yetiştirmek istediği İmam Hatip Lisesi insan modeli ile toplumun beklentilerinin farklı olduğunu belirtmiştir. Gerek toplumun gerekse eğitim programlarının merkezinde yer alan öğrenenlerin ihtiyaçları farklılaşmıştır. Eğitim programlarının bu ihtiyaçlara cevap verme zorunluluğu bulunduğundan dolayı İmam Hatip Lisesi Eğitim programının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Yine Demirel (1997:5) program geliştirmeyi “ *eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasında dinamik ilişkiler bütünü*” olarak

tanımlamaktadır. Programın ögeleri arasında var olan dinamik ilişki bu ögelerden herhangi birinin farklılaşması durumlarında diğerlerinin de değişeceğini bizlere göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında Anadolu İmam Hatip Liseleri eğitim programı için hazırlanan genel hedeflerinin geçek hayat ihtiyaçları ile farklılık göstermesi; hedeflerde revizyona gidilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Hedeflerde yapılacak olası bir değişiklik programın diğer ögelerini de etkileyecektir. Bu bağlamda mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programının yetersizliği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada Anadolu İmam Hatip Liselerinin eğitim programına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak programın eksikliklerini tespit etmek ve bu eksiklerin giderilmesine yönelik önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

1.1. PROBLEM

- 1- Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı Öğrenci Hedeflerine uygun mudur?
- 2- Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programında Öğretmen ve Öğrenci görüşlerine göre ne gibi değişiklikler yapılmalıdır?

1.2. ALT PROBLEMLER

- 1- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin bu okula geliş amacı nedir?
- 2- Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı bir üst eğitim kurumunda İlahiyat Fakültesi tercih edecek öğrenciler için uygun mudur?
- 3- Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı bir üst eğitim kurumunda İlahiyat programı dışında herhangi bir program tercih edecek öğrenciler için uygun mudur?
- 4- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği yeterli midir?
- 5- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati dağılımı ve meslek dersleri ile ortak derslerin arasındaki denge uygun mudur?

6- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin kazanım ve içerikleri genel itibariyle bu okulda okuyan öğrenci grubu için uygun mudur?

7- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği yeterli midir? Bu derslerin seçiminde herhangi bir problem yaşanmakta mıdır?

8- Anadolu İmam Hatip Liseleri bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmeye uygun mudur?

9- Anadolu İmam Hatip Liseleri din adamı yetiştirme özelliğini ne kadar yerine getirebilmektedir?

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı istatistikler dikkate alındığında Anadolu İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenci sayısı her geçen gün hızla artmaktadır. Ortaöğretim içerisinde önemli bir kısmı oluşturmaya başlayan bu öğrencilere dönük yapılan araştırmalarda; öğrencilerin bu okulu tercih etme gerekçeleri ve ileriye dönük hedefleri ile Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının hedefleri arasından tutarsızlıklar olduğu görülmüştür. Din adamı yetiştirme amacı güden bu okullara gelen öğrencilerin büyük kısmı dinini öğrenmek ve ahlaklı bir birey olmayı istemekte fakat din adamı olmak istememektedir. Toplumun ve bireyin istek ve hedefleri ile bu programın hedefleri arasındaki bu farklılık giderilmelidir. Bu araştırmanın amacı öğrenci ve öğretmen görüşlerini temel alarak Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı hakkında görüş ve öneriler sunmaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim ve toplumun birbirlerini etkileyen ve birbirinin gelişimine katkı sağlayan iki unsur olduğu açıktır. Toplumun ve toplumu oluşturan bireylerin beklentileri eğitim programı oluştururken dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda bireylerin ihtiyacı olan din eğitiminin devlet tarafından doğru ve bireyleri tatmin edici şekilde verilmesi elzemdir. Bireylerin devlet tarafından bu ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde farklı

toplumsal yapılara ilgi göstermesi ve bu toplumsal yapılar arasından çıkan bazı zararlı oluşumların bireyleri yanlış bir şekilde yönlendirilmesi sonucunda devletin ve toplumun genelinin yapısını bozabildiğini ve tüm topluma zarar verebildiğini Türkiye acı bir şekilde tecrübe etmiştir. Mevcut eğitim sistemi içinde din eğitimi veren kurumlardan biri olan Anadolu İmam Hatip Liseleri de bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına kayıtsız kalmamalıdır. Bu araştırma da birey ve toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilmesi gereken Anadolu İmam Hatip Liselerinin Eğitim Programı hakkında öğrenci ve öğretmen görüşlerini temel alarak öneriler sunmaktır.

1.5. VARSAYIMLAR

1. Araştırmada süresince yararlanılan kaynaklarda yer alan bilgilerin doğru olduğu varsayılmıştır.
2. Öğrenci ve öğretmenler görüşmeye gönüllü olarak katılmış ve içtenlikle cevap vermişlerdir.

1.6. SINIRLILIKLAR

Araştırma;

1. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kocaeli Kartepe ilçesinde Anadolu İmam Hatip Lisesinde okuyan öğrenciler,
2. Kocaeli Kartepe ilçesinde Anadolu İmam Hatip Liselerinde görev yapan öğretmenler,
3. Kocaeli ili Kartepe ilçesi Anadolu İmam Hatip Liseleri ile sınırlıdır.
4. 12. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Program: İzlenice, belli bir çalışmanın amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plan. (Eğitim Terimleri Sözlüğü, 1974)

Eğitim programı: Bir okul ya da eğitim kurumunda yer alan kurum içi ve kurum dışı tđm eğitim faaliyetlerine denir. (Varış, 1994).

Program geliştirme: Eğitim programlarının hedef, içerik öğrenme- öğretme sđreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bđtđnđ. (Demirel, 1997)

BÖLÜM II

Bu bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesine ve alan yazında yapılmış ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 PROGRAM

Program kelimesinin kökeni Fransızca programme kelimesinden gelmektedir. Fransızcada yapılacak işleri bildiren yazı, belli sıra içinde yapılacak işler anlamında kullanılmıştır. Bahattin(1924) ilk olarak bu kelimeyi Yeni Türkçe Lügatı'nda "*Yapılacak işleri bildiren yazı*" olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe sözlüğünde ise izlenice, belirli şartlara ve düzene göre yapılması öngörülen işlemlerin bütünü olarak tanımlanmıştır.

2.1.1 Program Çeşitleri

2.1.1.1 Eğitim Programı

Bu kavramın kullanımı milattan öncelere dayanmaktadır. Yarış arabalarının yarıştığı oval piste verilen curriculum ismi günümüzde farklılaşarak ders programı anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Demirel, 1997). Oliva (1988) bu kavramın eğitimde izlenen yol olarak kullanılmaya başlandığını ifade etmiştir. Eğitim programı kavramının pek çok tanımına rastlamak mümkündür. Bunu sebebi ise tanımlamaları yapan kişilerin eğitim anlayışları felsefeleri ve eğitimin hangi öğeleri ile ilgili

olacağına dair görüşlerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Erden 1998). Taba (1962) eğitim programları her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın hedef, hedef davranışlar, içerik, öğrenme öğretme süreci ve hedeflerin değerlendirilmesi öğelerinin mutlaka eğitim programlarında yer alması gerektiğini belirtmiştir. Eğitim Programı kavramının bir disiplin haline gelme sürecinde Edward Thorndike'in deneysel katkıları önemli olmuştur. Varış (1989) Thorndike'in yaptığı çalışmalar ve sonrasında diğer bilim insanlarının gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda eğitim programının öğrencilere etkin bir yaşam kazandıracak yaşantılarının tümü olduğu ortaya koyulmuştur. Ertürk (1982:95) *yetişek kavramı ile ifade ettiği eğitim programının geçerli öğrenme yaşantıları düzeneği olduğunu belirtmiştir*. Varış (1994) eğitim programının, bir eğitim kurumunun öğrenenler için sağladığı, milli eğitim ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsadığını belirtmiştir. Posner (1995) eğitim programının beş ayrı işlevi olduğunu belirtmiştir. Bunlar; resmi eğitim programı, işevuruk eğitim programı, örtük eğitim programı, öğretisiz eğitim programı ve destekleyici eğitim programıdır. Resmi eğitim programında planlanmış yazılı bir programdır. Program içerisinde hedefler, planlar, konuların işleniş sırası, kullanılacak araç gereçler ve değerlendirme mevcuttur. İşevuruk eğitim programı ise daha çok uygulamaya dönüktür (Demirel 1997). Bu programda öğretmenin neleri nasıl öğrettiği ve öğrenenin öğrenme ürünleri mevcuttur. Örtük eğitim programında resmi olarak programda yer almayan fakat öğrenenin eğitim sırasında etkilendiği toplumun norm ve değerlerini içeren program türüdür (Demirel, 1997). Öğretisiz eğitim programında ise öğrenilemeyen konular ve bu konuların neden öğrenilemediği mevcuttur. Destekleyici eğitim programı öğrencilerin gönüllü olarak yer aldığı ve kendi yaşantılarını destekler nitelikteki program türüdür. Tüm bu tanımlar ve diğer araştırmacıların tanımlarından faydalanarak Demirel (1997:4) eğitim programını "*öğrenene, okul ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği*" olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre eğitim programı geneldir yani belirlenen hedefler doğrultusunda yapılacak olan tüm etkinlikleri kapsamaktadır.

2.1.1.2. Öğretim Programı

Öğretim programı kavramı genelde eğitim programı ile birlikte kullanılmış, birbirlerinin yerinde de kullanıldığı olmuştur (Demirel, 1997). Varış (1994) eğitim programı kavramının daha kapsamlı olduğunu ve okul içi dışı tüm faaliyetleri kapsadığını belirtmiş, öğretim programının ise eğitim programı içerisindeki bir dersin öğretimi ile ilgili olduğunu söylemiştir.

2.1.1.3. Ders Programı

Ders programı kavramı da öğretim programı kavramının içerisinde yer alır. Ders programı bir ders süresi içerisinde planlanan etkinlikleri içeren, bu etkinliklerin nasıl uygulanacağını ve bireylere neler kazandıracığını belirten program türüdür (Demirel, 1997).

2.2 PROGRAM GELİŞTİRME

Demirel (1997:5) program geliştirmeyi; “*eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü*” olarak tanımlamıştır. Bu tanım dikkate alındığında program geliştirmenin dinamik bir ilişki ağı olduğu vurgusu bizlere ilişkide olan öğelerin her birinde yaşanacak herhangi bir farklılaşmanın diğerlerini de etkileyeceğini göstermektedir. Tyler (1949) program geliştirmenin dört temel yapısal ögesinin bulunduğunu belirtmiştir. Bunlar; okulun hedefleri, hedeflere ulaşmak için gerekli yaşantılar, bu yaşantıların düzenlenmesi ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının saptanmasıdır. Demirel’in tanımı incelendiğinde bu dört ana unsurun geçerliliğini koruduğunu ve birçok eğitim programının temel öğeleri olduğu söylenebilir.

Hedef ögesinde öğrenciye kazandırılması amaçlanan istendik davranışlar yer almaktadır. İçerik ögesinde kazandırılması amaçlanan istendik davranışların kazanılabilmesi için gerekli olan konular yer almaktadır. Öğrenme öğretme süreci ögesinde hazırlanan içeriğin öğrenen, öğretene, içerik ve hedeflerin nitelikleri dikkate alınarak öğretim sürecinin nasıl yapılacağı ile ilgili model, strateji yöntem ve teknikler yer almaktadır. Değerlendirme ögesi ise hedef ögesinde belirlenen

davranışlarının tümünün ayrı ayrı değerlendirilerek, öğrenene ne kadarının kazandırıldığı belirlendiği kısımdır. Değerlendirme ögesi aynı zamanda uygulanan programın ne kadar etkili olduğunun da göstergesidir.

Erden (1998:4) program geliştirmeyi; *“eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve elde edilen veriler ışığında yeniden düzenlenmesi süreci”* olduğunu belirtmiştir. Erden’in bu tanımından yola çıkarak program geliştirmenin kendini tekrar eden bir döngü olduğunu söylenebilir. Eğitim programlarının değerlendirilmesi sonucunda elde edilen veriler ışığında yapılan düzenleme ile ortaya çıkan yapı yeni bir program tasarısıdır. Bu tasarının da uygulamaya değerlendirmeye ve yeniden düzenlemeye ihtiyaç duyacağı aşikardır. Bu döngü her başa dönüşünde yeni bir program olarak ortaya çıkmakla beraber, yapılan düzenleme ile daha işlevsel ve belirlenen hedeflere ulaşmaya daha uygun hale gelmektedir.

Geliştirilmesi amaçlanan eğitim programının ana ögesi insan olduğu için insanı ve dolayısıyla toplumu ilgilendiren her gelişme ve değişme eğitim programlarının da değişmesini gerektirir. Varış (1994) program geliştirmenin masa başı yapılacak bir uygulama olmadığını, program geliştirmenin işlevsel olması için araştırma ve uygulama safhalarının önemli olduğunu belirtmiştir. Teorik olarak hazırlanan taslaklar ne kadar mükemmel olursa olsun uygulama safhasında programdan alınan verim bu taslakların daha iyi bir hal almasını sağlayacaktır.

2.2.1 Program Geliştirmenin Temelleri

Program geliştirmenin temellerini; tarihsel, felsefi, psikolojik, ve toplumsal olmak üzere dört ana başlık altında inceleyebiliriz.

2.2.1.1 Tarihsel Temeller

Program geliştirme eğitimin var olduğu tüm zamanlarda mevcuttur. İnsanın ve toplumun gelişmesi ile doğrudan ilgili olan bu kavram insan ve toplum geliştikçe gelişmiş ve bir bilim halini almıştır. Demirel (1997) program geliştirme çalışmalarının özellikle 20. yüzyılda ivme kazandığını belirtmiştir. Daha önceki zamanlarda özellikle Yunan medeniyetinin milattan önce 5. yüzyıldan itibaren gelişme kaydettiğini Sokrat ve Platon gibi düşünürlerin geleneksel eğitim anlayışı ile

ahlakı temel alan sistemler kurduğu görülmüştür. İlk profesyonel eğitimciler olarak kabul edilen sofistler metafizik kavramlara önem vermeyen insanı ve onun işine yarayacak kavramı temel alan eğitim sistemi geliştirmişlerdir. Roma medeniyeti ise milattan önce 3. yüzyılda dilbilimi ve etkili konuşmaya dayalı bir eğitim sistemi geliştirmişlerdir. Ortaçağ Avrupa'sı hala klasiklerin etkisinde ve biçimselliğe dayalı dini metinlerle eğitimi sürdürmektedir. Endüstri öncesi dönemde yaşayan Comenius'un kitaplarda resimlerin yer almasını ve çevredeki somut nesnelerin eğitimde kullanılmasını önermesi önemli bir gelişim olmuştur (Demirel, 1997). 18. yüzyıl Avrupa'sında yaşayan Johan F. Herbat felsefe dalı altında verdiği derslerde öğretim metotlarına değinmiş ve öğretim alanında formal aşamalar belirleyerek program geliştirmenin bilim haline dönüşmesinde öncülerden olmuştur (Varış, 1989). 19. yüzyıl Amerika'sında okul sayılarının artması sonucunda doğan program ihtiyacı ve üniversitelerde yapılan çalışmalar ile geleneksel katı yapılardan kurtulan eğitim programları sürekli ve uygulamada değerlendirilmeye başlanmıştır. 20. Yüzyıl başlarında Bobbit'in Eğitim Programı adlı eseri eğitimde program geliştirmenin tüm aşamalarını içeren ilk kitap olmuştur (Demirel, 1997). Charters da davranışçı yaklaşımı temele alarak hedeflerin ölçülebilir ve gizlenebilir olması gerektiğini ortaya koymuştur (Ornstein akt. Demirel, 1988). Tyler 1949 yılında yayınladığı "Eğitim Programı ve Öğretimin Temel İlkeleri" adlı kitabında program geliştirmenin yapısal öğelerini ortaya koymuş ve bu öğeler program geliştirme için temel kavramlar haline gelmiştir (Varış, 1989). Tyler'ın ardından Taba 1962 de yayınladığı kitabı alan için önemli bir kaynak olmuştur. Bloom yaptığı çalışmalarla programın hedef ögesine yönelik önemli katkılar sunmuştur (Demirel, 1997). Bruner öğretim süreçleri üzerinde Piaget de içeriğin düzenlenmesine yönelik çalışmalar yaparak eğitim programlarının geliştirme süreçlerine katkılarını sunmuşlardır (Varış, 1989).

Türkiye'de program geliştirme süreci incelendiğinde; Gözütok (2003) ilk olarak yenileşme hareketleri ile açılan Rüşdiye Mektepleri'nin programının var olduğunu belirtmiş sonrasında ise diğer eğitim kurumlarında da programlar uygulanmaya başlamıştır. Cumhuriyet öncesi başlayan program geliştirme çalışmaları Milli Mücadele dönemiyle önemini arttırarak devam etmiştir. 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm eğitim kurumları bir araya toplanmış ve eğitim programları müspet bilimleri içerir şekilde yeniden yapılandırılmış ve köklü bir değişikliğe uğramıştır (Varış, 1970). Cumhuriyetin ilk yıllarında itibaren J. Dewey'in

raporları doğrultusunda özellikle ilkokul düzeyindeki eğitim programları geliştirme çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Türkiye program geliştirme tarihi incelendiğinde 1950 yıllarına kadar müfredat programı adında ders ve konuların listesi olacak bir anlayış benimsenmiş, bu yıllardan sonra eğitim programı anlayışına geçiş olmuştur (Demirel, 1989). Eğitim programı anlayışına geçişte Wolford'un köy okulları hakkında hazırladığı rapor etkili olmuştur. 1961 yılında kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanunu ile program geliştirme ve değiştirme zorunlu hale gelmiş 1962 yılında toplanan 7. Milli Eğitim Şurasında ise program geliştirme sistematığının temelleri belirtilmiştir. Bu temelleri baz alarak yapılan çalışmalar sonucunda program taslağı oluşmuş bu taslak denenerek 1968 yılında uygulamaya konulmuştur (Demirel, 1992). Varış (1976) program geliştirme çabalarında süreklilik olmadığını vurgulamış ve bu yüzden Milli Eğitim Sisteminde oturmuş bir düzenin oluşamadığı tespitinde bulunmuştur. Varış'ın programların gelişiminin yavaş olması ve kendini tekrar ediyor olmasına dönük yaptığı tespitlerle beraber Milli Eğitim Bakanlığı program geliştirmeye dayanak oluşturacak bir model oluşturma çalışması başlatmış ve bunda sonra geliştirilecek programlarda bu modelin esas alınmasını istemiştir. 1984 yılı başında oluşturulmuş bu modelin çok fazla kullanılmadığı görülmüştür (Demirel, 1997). 1990 yıllarından sonra hızlanan program geliştirme çalışmaları ders bazında ihtisas grupları oluşturularak devam etmiş fakat yine temel bir model ele alınarak hazırlanmamıştır. Günümüze değin devam eden bu çalışmalar program geliştirmenin doğası gereği hiçbir zaman durmayacak değişerek ve kendini geliştirerek devam edecektir.

2.2.1.2 Felsefi Temeller

Goodland (1984) bir eğitim programının her ögesinin felsefe ile ilişkisi olduğunu belirtmiş ve bir eğitim programı geliştirmeye karar verirken ilk yapılacak şeyin programın felsefesini ortaya koymak olduğunu söylemiştir. Özellikle hedefleri belirlemede felsefenin önemi çok fazladır. Hedefler doğrultusunda seçilecek içerik, öğrenme durumları ve öğrenmenin ne derece gerçekleştiğini saptama amacı güden değerlendirme durumları da felsefe ile etkileşim içinde olacaktır. Ertürk (1982) felsefeden temel sayılıları belirlemede, aday hedefleri oluşturmada, hedeflerin tutarlılığını belirlemede ve hedefleri önem sırasına koymada yararlanılabileceğini belirtmiştir.

Eğitimin etkilendiği felsefeler idealizm, realizm, pragmatizm, varoluşçuluk olmak üzere dört adettir.

İdealizm; Wiles ve Bondi (1993) gerçeğin fikirlerde tutarlılığında ve düşüncede saklı olduğuna iyiliğin ideal bir durum olup ona ulaşmak için çaba harcanması gerektiğine vurgu yapmıştır. İdealizm felsefesinde gerçeğe giden yol sadece bilimsel çalışmalardan ibaret değildir. Sezgisel düşünce de bu felsefi akıma göre önemlidir (Demirel, 1997). İdealistlere göre doğru evrensel ve bireylerin eğitimindeki temel amaç evrensel doğruya ulaşmalarını sağlamaktır. Okulun görevi ise öğrencilere kültürel mirası aktarmaktır.

Realizm; Yıldırım (1987) realizmin idealizmin tersine dış dünyanın bireyin algılarından bağımsız bir yapı olduğunu savunduğunu belirtmiştir. İdealizme zıt olan bu görüş bir şeyin gerçekliğini dış dünyadaki varlığına bağlamıştır. Demirel (1997) realizmin duygudan ziyade akla bağlı olması bu görüşün modern bilimin temeli olan nesnelliği yansıtmaya olanak tanıdığını belirtmiştir. İdealistlerin aksine zihnimize kurduğumuz bir dünyada yaşadığımız değil gerçekte var olan dış dünya ile bilgi alışverişi yaparak var olduğumuzu düşünmektedirler.

Pragmatizm; felsefi akımı bir işin sonucuna odaklanmış ve sonucun başarı veya başarısızlığına göre o iş hakkında hüküm vermek gerektiğini savunmuştur (Demirel, 1997). Bir şey hakkında hüküm vermek için deneyime ihtiyaç duyan bu akım esneklik ve düzeltmelere açıktır. Bu felsefi akıma göre okul yaşama hazırlık olmayıp yaşamın içerisinde var olan bir kurumdur. Bireysel özellikler ve deneyimlere katılım bu felsefi akımdan etkilenmiş eğitimciler için önemlidir. Birey deneyimlerin içerisinde ne kadar çok yer alırsa sonucun birey için faydalı olup olmayacağı o kadar belirgin şekilde ortaya çıkacaktır.

Existentialism; varoluşçuluk diye de adlandırılan bu felsefi akım insanı özgür bırakan ve seçimlerinin sorumluluklarını bireylere yükleyen, bireyin varlığının özünden önce geldiğini iddia eder (Küçükahmet ve diğerleri, 1997). Bu felsefi akım tanımından da anlaşılacağı gibi özgürlüklere önem verir ve eğitimin amacının özgürlüklerin artması olduğunu belirtir. Bireyi farklılıkları ile kabul eden bu felsefi akım ailenin baskı ve zorlaması olmaksızın bireylerin kendi değer sistemlerini oluşturmasını ve bu değer sistemlerini benimseyerek özgürce yaşamasını ister. Bu düşüncenin eğitimin programında yer alan birey grup etkileşimi öğretmen öğrenci

durumları gibi bazı uygulamaları reddetmesi bu felsefe temel alınarak bir eğitim programı oluşturulmasını imkansızlaştırmaktadır (Demirel, 1997). Bu felsefi akımda öğretmenin rolü sadece öğrencinin istemesi durumunda yardımına koşan bir birey değildir.

Yukarıdaki dört temel felsefeden yararlanan dört eğitim felsefesi mevcuttur. Bunlar daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılıktır.

Daimicilik; daimiciler doğruların ebedi olduğuna inanırlar ve bu ebedi doğruların peşindedirler (Tuncel, 2004). Daimiciler evrensel düzeyde çok küçük değişimlerin olduğunu düşünürler ve temel değerlerin bu değişimlerden etkilenmediğini savunurlar. Bu yüzden insanlar bu değişmez değerlere göre yetiştirilmeli, sağlam karaktere sahip bireyler ortaya çıkmalı ve akli temel almalıdır (Demirel, 1997). Daimicilerin eğitiminde beş temel unsur olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar bilginin değişmemesinden dolayı değişmeyen bir evrensel eğitim, akli kullanması önemli olduğundan dolayı entelektüel bir eğitim, insan zihnini geliştirmeyi amaçlayan ve insanları hayata hazırlayan bir eğitim, öğrencilerin her yaş düzeyinde ihtiyaç duyacakları maddi ve manevi gerçekleri içine alan eğitim ve insan aklının en güzel ürünleri olan klasik eserlerin eğitimidir (Kneller, 1964).

Esasicilik; bu eğitim felsefesinin amacı daha önceden oluşmuş temel konuları çalışıp sağlam bir disiplin altında otoriteye saygı gösteren ve temel prensipleri benimseyen bireyler yetiştirmektir (Tuncel, 2004). Kültürel mirasın aktarıldığı bu bireyler geçmişin başarıları üzerine koyarak kendilerini geliştirebileceklerdir (Demirel, 1997). Kneller (1964) bu felsefenin temel ilkelerinin dört tane olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; öğrenmenin ciddi bir iş olup sıkı çalışma ve uygulama gerektirdiği, eğitimde aktif ve girişimci tarafın öncelikle öğretmen olması gerektiği, eğitimin temelini konu alanını çok iyi kavramak ve özümsemek olduğu, ve eğitim ortamında geleneksel zihinsel disiplinlerin etkili olmasıdır.

İlerlemecilik; pragmatizmin eğitime uyarlanmasıdır (Demirel, 1997). Evrenin ana prensibini değişim olarak gören bu felsefe mutlak gerçekliğe ulaşamazken her geçen sürede mevcut gerçeklerini değiştirerek mutlak gerçekliğe yaklaşmak ister (Tuncel, 2004). Bu yüzden eğitimciler değişime ve yeni bilgiye açık olmalı ve bu yönde programlarını ayarlamalıdır. İlerlemeciler yaparak ve yaşayarak öğrenmeye önem

verirler çünkü kalıcı öğrenme bu şekilde kazanılır. Gutek (2001)'e göre ilerlemeciliğin temel ilkeleri şunlardır;

- Eğitim; çocuğun gelişimine uygun , yaratıcı olmasına katkı sağlayıcı, kendini rahatça ifade edebileceği ve dürtülerini ortaya çıkarabileceği özgür davranışlarını destekleyici olmalıdır.
- Öğretime rehberlik edecek şeyler çocuğun ilgileri ve gerçek dünya ile bağlantı kurmasına yardımcı olan dürtüleri olmalıdır.
- Öğretmen yönlendirici rolünde değil öğrencinin araştırma faaliyetlerinde rehber rolünde olmalıdır.
- Öğrenci başarısında kriter zihinsel psikolojik ahlaki ve sosyal gelişimdir.
- Öğrenci gelişimi için öğretmen okul aile işbirliği çok önemlidir.
- Okul yeni eğitim düşüncelerinin uygulandığı bir laboratuvar olmalıdır.

Yeniden Kurmacılık; ilerlemeciliğin devamı niteliğindeki bu akımın temsilcileri John Dewey, Isaac Bergson ve T. Brameld'dir (Demirel, 1997). Yararcı felsefeyi temel alan bu akımın amacı toplumu yeniden düzenlemek ve toplumda gerçek demokrasiyi yerleştirmektir. Eğitim kurumlarının toplumdaki değişimin merkezi olduğunu düşünen bu akım eğitimin toplumsal reformlarda en önemli organ olduğu görüşündedir (Gülten, 2004). Kneller (1964) bu akımın amaçlarından birinin eğitimin anlamı ve amaçlarını davranış bilimlerinin bulgularına göre yeniden düzenlemek olduğunu ifade etmiştir.

2.2.1.3. Psikolojik Temeller

Psikoloji yani ruhbilim Türk Dil Kurumu Eğitim Terimleri sözlüğünde (1974) “*Organizmanın, özellikle insan organizmasının çevreye uyması ile ilgili sorunları inceleyen bilim*” ve “*İnsanların duyum, heyecan, usavurma, algılama gibi özellikleri üzerinde araştırma yapan bilim*” olarak iki farklı şekilde tanımlanmıştır. İki tanım da incelendiğinde psikoloji biliminin eğitim bilimi ile tabii olarak ilişkili olduğu görülmektedir. Şişman (2007) psikolojinin insan davranışları ve zihinsel süreçleri ile ilgilendiğini ve eğitiminde bir davranış değiştirme süreci olduğundan yola çıkarak insan davranışının eğitimin de bir konusu olduğunu belirtmiştir. İnsanın çevreye uyması ve davranışlarındaki değişim eğitimin de temel araştırma alanları arasında yer almaktadır. Program geliştirme açısından düşünülecek olursa; özellikle hedef

belirleme aşamasında olmak üzere tüm aşamalarında psikolojinin bulgularından yararlanılmaktadır (Demirel, 1997). Öğrenme psikolojisi öğrenme öğretme stratejilerine büyük katkılar sağlamakta, bunu yanında eğitim durumlarının düzenlenmesi, bilginin transferi gibi konularda da psikolojinin bulgularından yararlanılmaktadır (Demirel, 1997). Öğrenmenin ve program geliştirmenin her alanında etkili olan psikolojinin öğrenme alanlarına yönelik kurumları iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlar davranışçı ve bilişsel alan kuramlarıdır.

Davranış kuramcıları öğrenmeyi bir uyarın tepki eşleşmesi olarak görmüştür. Eğitim programları geliştirme çalışmalarında hedeflerin davranışa dönüştürülmesi ve hedeflenen değişiklikler ile var olanın değişimlerin karşılaştırılarak programın başarısının saptanmasında bu kuramcıların etkisi olduğu söylenebilir (Demirel, 1997). Glasser (1983) eğitim programları üzerinde davranışçı kuramların etkisinin çok fazla olduğunu, tüm eğitim aşamalarında kullanılan hedef davranışlar ya da davranış değişikliği oluşturma kavramlarının bunu bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. Demirel (1997), Glasser'in görüşlerinin bugün de geçerliliğini koruduğunu ve davranışçı kuramların eğitim programı hedef davranışlarını yazarken, bireyselleştirilmiş ve tam öğretimi uygularken, program tasarımlarını oluştururken, eğitim teknolojisi ile ilgili çalışmaları yaparken ve programı değerlendirirken kullanmakta olduğumuzu belirtmiştir.

Bilişsel kuramcıları davranışçıların aksine öğrenmeyi zihinsel bir süreç olarak görmüşlerdir (Demirel, 1997). Öğrenen öğrenmede aktif olarak yer alır. Bilgiyi kopyalamak yerine taşıdığı anlamı ortaya çıkarır. Çoklu veri olan ortamlarda öğrenen bu verilerden uygun olanları seçme ve işleme kabiliyetine sahiptir. Öğrenen kazanacağı ilkeyi başka ilke ve önceden öğrendikleri ile bağdaştırır. Bilişsel öğrenme kuramının okullarda verilen eğitime uygun olduğu görülmektedir. Okullarda daha çok zihinsel süreçlere hitap eden bir eğitim vardır. Mevcut öğretmenler de bu alanda uzman ve eğitimini bu alanda aldıkları için bilişsel alana daha yatkındırlar (Demirel, 1997).

2.2.1.4. Toplumsal Temeller

Eğitim programlarının ana ögesi olan öğrenen içinde bulunduğu toplumun bir ferdidir. Ertürk (1982) programların toplumsal yapıdan uzak şekilde

oluşturulamayacağını belirtmiş, yetiştirilen bireylerin toplumun ferdi olarak içinde buldukları toplumun ihtiyaçlarını karşılamaları gerektiğini vurgulamıştır. Eğitim programı hazırlanırken hedef belirleme sürecinde toplum ihtiyaçları da gözletilmektedir. Toplumun eğitim programları üzerinde etkisi olduğu gibi aynı zamanda eğitim programları da toplum üzerinde etkilidir. Eğitim programları topluma ayna olmuş ve toplumun değişmesi ve gelişmesine katkıda bulunmuştur (Demirel, 1997). Geçerli bir eğitim programı toplumsal ihtiyaçlara cevap vermeli aynı zamanda toplumu geliştirebilmelidir.

2.3 PROGRAM DEĞERLENDİRME

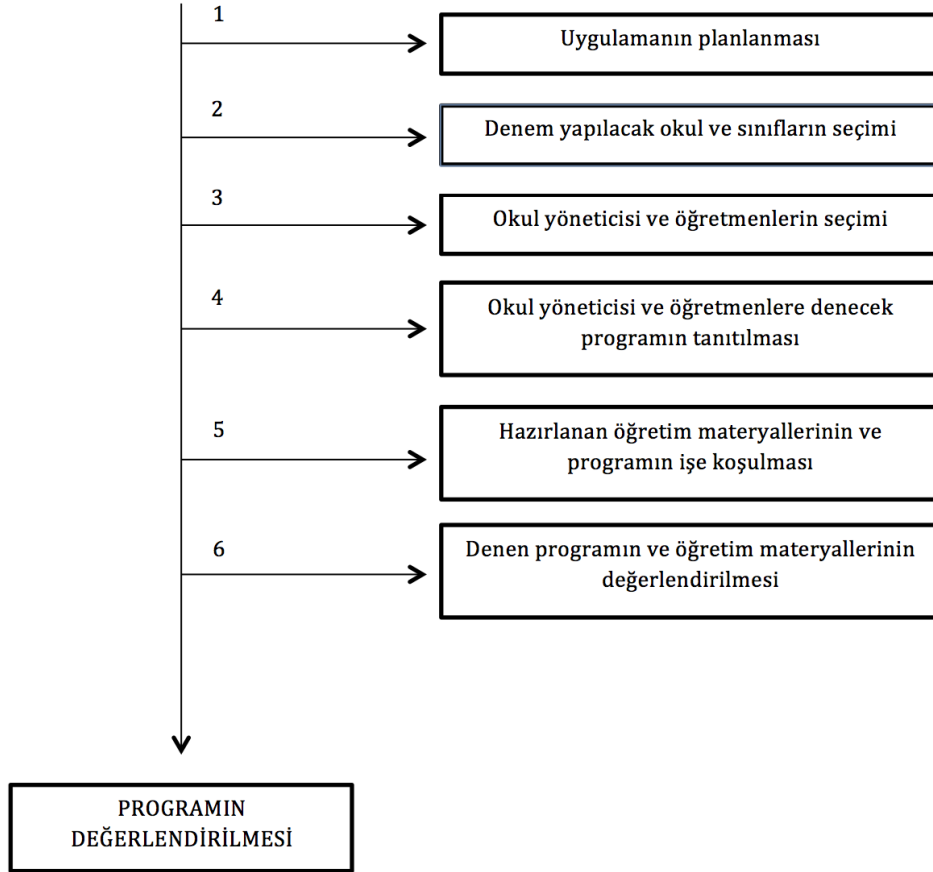
Hazırlanan program taslağının değerlendirilmesi için öncelikle denemesi gerekmektedir. Program taslağının denemesi sayesinde program taslağındaki eksikliklerin giderilmesi sağlanır. Programın denemesinde verimi sağlamak için Demirel (1997) şu koşulların sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

- Program taslağının uygulayıcıları deneyimli ve başarılı öğretmenlerden oluşmalıdır.
- Program merkezinde yer alacak öğrenciler ön koşul bilgi ve becerilere sahip olmalıdır.
- Program gereksinim duyduğu şeylere ulaşılabilen uygun öğrenme ortamlarında denemelidir.

Program geliştirmenin son halkası olan programın denemesi ve değerlendirilmesi sürecinde izlenmesi gereken sıra aşağıdaki şekle göre şöyledir;

İlk aşamanın planlama aşamasıdır. Bu aşama programın başarıya ulaşması için çok önemlidir. Dikkatli ve detaylı bir planlama yapılmalıdır. İkinci aşama ise okul ve sınıf seçimidir. Bu aşama programın uygulanacağı evrene uygun bir örneklem seçmeyi içerir. Eğer örneklem evreni doğru bir şekilde temsil edemezse program objektif bir şekilde değerlendirilemez. Üçüncü aşama ise okul yöneticisi ve öğretmenlerin seçimi aşamasıdır. Programın başarısını doğrudan etkileyen etkenlerden biri de öğretmenlerdir (Demirel 1997). Öğretmenler sınıfta programın uygulayıcısı konumunda oldukları için programı uygulamaya istekli olmaları ve birikimlerinin bu programı uygulamaya uygun olması gerekir. Dördüncü aşama

programın öğretmenlere tanıtılması aşamasıdır. Öğretmen ne kadar yeterli ve bilgili olursa olsun uygulayacağı programı tam olarak kavrayamadığı takdirde programın uygulaması başarısız olabilir. Beşinci aşamada programın uygulanması söz konusudur. Programın başarılı şekilde uygulanması için gerekli ve programa uygun materyallerin hazırlanmış olması ve plan dahilinde uygulamaya konulması önemlidir. Son aşama ise programın değerlendirme aşamasıdır. Programın istenen davranış değişikliklerini yansıtmayı yansıtmadığını gözlemlemek amacıyla değerlendirme yapılır (Demirel 1997).

Şekil 1. Programın denenmesi aşamaları(Demirel, 1997: 168)

Tyler (1949) programın değerlendirilmesi aşamasını programın temel fonksiyonlarından biri olarak görmüş ve programın hedeflediği kazanımların ne kadarına hangi derecede ulaştığını belirleme süreci olarak tanımlamıştır. Ertürk

(1982) de program değerlendirmeyi program geliştirmenin sonuncu ve tamamlayıcı halkası olarak belirtmiş hedeflerin gerçekleşme düzeylerini belirleme süreci olarak adlandırmıştır. Varış (1988) program değerlendirme sürecinde elde edilen veriler ve sonuçların programın geliştirilmesinde kullanılacağını söylemiştir. Program değerlendirmenin bir önemli noktası da kağıt üzerinde hazırlanmış programın uygulamada işlerliğinin görülmesidir (zdemir 2009).

Program değerlendirme yapılırken programın tüm öğeleri teker teker incelenmelidir. Demirel (1997) bu durumda karşımıza iki tip değerlendirme ortaya çıktığını belirtmiş; bunların norma dayalı değerlendirme ve hedefe dayalı değerlendirme olduğunu söylemiştir.. Norma dayalı değerlendirmede seçme ve bireyleri birbirine göre kıyaslama esastır. Hedefe dayalı değerlendirme de ise hedefin gerçekleşme durumu önem kazanmaktadır. İstenilen değişikliklerin ne kadarının hangi düzeye gerçekleştirildiği bu değerlendirme çeşidinde belirlenebilir. Hedefe dayalı değerlendirme  türde yapılmaktadır bunlar; *yansıtıcı*, *biçimlendirici* ve *düzey belirleyici* değerlendirmelerdir (zdemir, 2009). Yansıtıcı değerlendirme program uygulanmadan önceki önkoşul özelliklerin belirlenmesi amacını taşır. Program geliştirme süreci için düşünecek olursak taslak program hakkındaki uygulanmadan önceki görüşler yansıtıcı değerlendirme içerisinde yer alır. Biçimlendirici değerlendirme ise programın uygulama sürecindeki devamlı değerlendirmedir. Süreç içinde yaşanan aksaklıkların tespitini kolaylaştırır. Biçimlendirici değerlendirme ise program sonrasında hedeflenen kazanımların ne kadarının hangi düzeye kazanıldığının belirlenmesini sağlar.

Ertürk (1982) program değerlendirme sürecinde farklı yaklaşımların var olduğunu belirtmiş ve bunları; program tasarısına bakarak değerlendirme, öğrenme ortamına göre değerlendirme, başarı durumuna göre değerlendirme, erişilen hedeflere göre değerlendirme, öğrenmeye göre değerlendirme ve ürüne göre değerlendirme olarak altı ana başlıkta ifade etmiştir. Demirel (1997) bu yaklaşımlardan ürün ve sürecin birlikte ele alındığı değerlendirme modelinin daha çok kullanıldığını belirtmiştir. Bunun yanında program değerlendirme amacı ile kullanılan birçok değerlendirme modelleri mevcuttur. zdemir (2009) programın nasıl değerlendirileceği ve hangi modellerin kullanılmasının doğru olacağının programın yetiştirmek istediği insan modeli ile doğrudan ilgisi olduğunu belirtmiştir.

Program geliştirme süreci bir döngüdür. Bu döngünün son halkası olan değerlendirme aşaması tamamlandıktan sonra program değerlendirme sonuçlarına göre yeniden yapılandırılır ve aslında yeni bir programa dönüşür ve uygulama değerlendirme aşamalarını tekrar eder. Bu döngü içerisinde değerlendirme de süreklilik kazanır.

2.4 İMAM HATİP LİSELERİ VE TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ

Bu bölümde Milli Eğitim Bakanlığı'nın işleyişi, din eğitiminin bu sistemdeki yeri, İmam Hatip Liselerinin tarihi, eğitim programları, başarı durumları ve istihdam olanakları incelenmiştir.

2.4.1 Milli Eğitim Sistemi ve Din Eğitiminin Bu Sistemdeki Yeri

Türk eğitim sisteminin temelleri cumhuriyet öncesine kadar uzanmaktadır. Osmanlı döneminde yenileşme hareketleri eğitimi de içerisine almış, modern okullar ve bu okulların yönetimi için bakanlık bu dönemde kurulmuştur(Şişman, 2010). Milli Eğitim Bakanlığının adı ve kanuni yapısı cumhuriyetin kurulduğu yıllardan beri değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Güncel olan 2011 yılında yayınlanan 28054 numaralı Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat görevleri hakkında kanun hükmünde kararname mevcut yapıyı ortaya koymuştur.

Bu kanun hükmünde kararnamede Milli Eğitim Bakanlığının görevleri;

a) Okul öncesi, ilk ve orta öğretim çağındaki öğrencileri bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek.

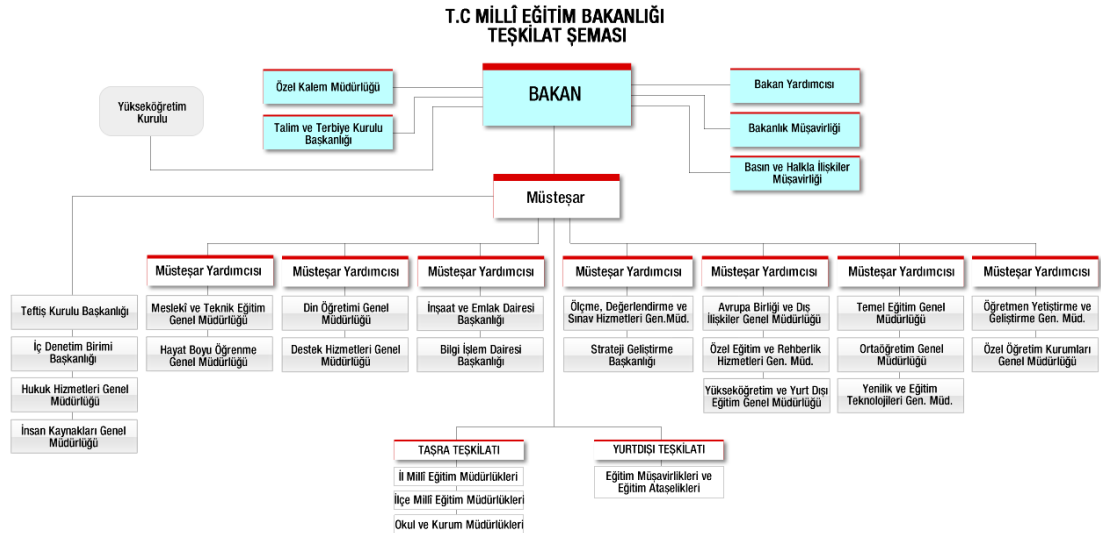
b) Eğitim ve öğretimin her kademesi için ulusal politika ve stratejileri belirlemek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve denetlemek, ortaya çıkan yeni hizmet modellerine göre güncelleyerek geliştirmek.

c) Eğitim sistemini yeniliklere açık, dinamik, ekonomik ve toplumsal gelişimin gerekleriyle uyumlu biçimde güncel teknik ve modeller ışığında tasarlamak ve geliştirmek.

ç) Eğitime erişimi kolaylaştıran, her vatandaşın eğitim fırsat ve imkânlarından eşit derecede yararlanabilmesini teminat altına alan politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak, uygulanmasını izlemek ve koordine etmek.

- d) Kız öğrencilerin, engellilerin ve toplumun özel ilgi bekleyen diğer kesimlerinin eğitime katılımını yaygınlaştıracak politika ve stratejiler geliştirmek, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek. (1)
- e) Özel yetenek sahibi kişilerin bu niteliklerini koruyucu ve geliştirici özel eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek.
- f) Yükseköğretim kurumları dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarını açmak, açılmasına izin vermek ve denetlemek.
- g) Yurtdışında çalışan veya ikamet eden Türk vatandaşlarının eğitim ve öğretim alanındaki ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çalışmaları ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde yürütmek.
- ğ) Yükseköğretim dışında kalan ve diğer kurum ve kuruluşlarca açılan örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve düzenlemelerini hazırlamak.
- h) Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı ortaöğretim kurumlarının program ve denklik derecelerinin belirlenmesi ile yönetmeliklerinin hazırlanmasında işbirliğinde bulunmak.
- ı) Yükseköğretimin milli eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bakanlığa verilmiş olan görev ve sorumlulukları yerine getirmek.
- i) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.

şeklinde belirlenmiştir. Yukarıdaki amaçları gerçekleştirmek için Bakanlık teşkilat yapısı oluşturmuştur.

Şekil 2. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Şeması(MEB, 2017)

Bakanlığın yayınladığı teşkilat şeması ayrıntılı olarak yukarıdaki şekilde gibidir. Bu yapı incelendiğinde bakanlığa doğrudan bağlı; bakan yardımcısı, bakanlık

müşaviri, basın ve halkla ilişkiler müşavirliği, özel kalem müdürlüğü, talim terbiye kurulu başkanlığı, yükseköğretim kurulu ve müsteşar bulunmaktadır. Müsteşara bağlı olarak da müsteşar yardımcılıkları oluşturulmuş bunun yanında teftiş kurulu başkanlığı, iç denetim başkanlığı, hukuk hizmetleri başkanlığı, insan kaynakları genel müdürlüğü, taşra teşkilatı ve yurtdışı teşkilatı yer almıştır.

Araştırmanın konusu olan İmam Hatip Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liseleri Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatının Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü altında yer almaktadır. Bu başkanlık anayasanın 24. maddesinde yer alan “*Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.*” ibaresini ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 32. maddesinde yer alan “*İmam-Hatip Liseleri İmamlık, Hatiplik ve Kur’an Kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı’nca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe, hem yüksek öğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.*” esaslarını temele alarak oluşturulmuştur.

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün görevi yukarıdaki yasal dayanaklardan hareketle İmam Hatip Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liseleri’nin eğitim öğretim ve yönetimiyle ilgili tüm sorumluluğu üstlenmek aynı zamanda bakanlığa bağlı tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulan dini derslere ait programları, ders kitaplarını hazırlamak ve bunları Talim Terbiye Kuruluna sunmak ve onaylananları uygulamaktır.

Türkiye’de din eğitiminin nasıl verileceği ve din adamlarının nasıl yetiştirileceği her zaman tartışma konusu olmuştur. Osmanlı’nın son dönemlerinden itibaren başlayan bu tartışmalar Cumhuriyet’in kuruluşuyla devam etmiş ve günümüze değin sürmüştür. Bu yüzden İmam Hatip Liselerinin durumunu tam kavrayabilmek için Osmanlı’nın son dönemlerinde itibaren Türkiye’deki din eğitimi tarihi ve uygulanan programlarını incelemek yararlı olacaktır. Bu programların çoğu müfredat programı şeklinde yer almış ve din eğitimi veren okullarda yer alan derslerin listesi şeklinde sunulmuştur.

2.4.2 İmam Hatip Liseleri Tarihi ve Uygulanan Eğitim Programları

2.4.2.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türkiye'deki din eğitimi anlayabilmek için cumhuriyet dönemi ile sınırlandırmamak gerekmektedir. Osmanlı ve öncesinde var olan Selçuklu Devletleri'nde var olan eğitim kurumları evrilerek Tanzimat dönemi ve Osmanlı'nın son yıllarına kadar geçerliliklerini korumuşlardır. Osmanlı'da Tanzimat dönemine kadar medreseler yegane eğitim kurumları olarak varlığını devam ettirmiş, medreseler içerisinde hem din ilimleri hem de pozitif bilimler ders olarak okutulmuştur. Tanzimat döneminde medreselerin; devletin ve toplumun ihtiyaç duyduğu insanı yetiştirmekte aciz kaldığı görülmüş günümüz modern okullarına öncülük eden mektepler açılmıştır (Kaymakcan, 2016). Bu mekteplerde dini ilimler sınırlandırılmış pozitif bilimler ağırlıklı eğitim öğretim gerçekleştirmiştir. Bunun yanında medreseler eğitim ve öğretimine devam etmişlerdir. Osmanlı Devleti'nde İmam ve Hatiplik görevlerini yerine getirecek kişiler medreselerden seçilmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin son döneminde İmam ve Hatip yetiştirmek amacıyla Medresetü'l - Eimmeve'l - Hutebâ adında eğitim kurumları açılmıştır (Emiroğlu, 2016). Eğitim kurumunun programında yalnızca dini nitelikli dersler mevcuttur. Bu medresenin yanında Medresetü'l- Vaizin adında vaiz yetiştirmek amacıyla eğitim kurumları açılmıştır. Eğitim programlarında dini dersler ağırlıklı olmakla birlikte Edebiyat, Coğrafya, Matematik, Geometri, Hukuk Bilgisi, Sağlık Bilgisi, Astronomi, Kimya, Felsefe, Medeniyet Tarihi, Sosyoloji ve Terbiye, İktisat ve Mal bilgisi gibi derslerin de yer aldığı görülmüştür (Öcal, 2015). Medreseler ve sonrasında bu açılan bu kurumların günümüz İmam Hatip Liselerinin köklerini oluşturduğu söylenebilir. Osmanlı dönemi eğitim kurumlarının tamamında din eğitimi yer almış fakat bu eğitimin yoğunluğu bulunduğu eğitim kurumunun türüne göre farklılık göstermiştir. Medreselerde dini dersler yoğun ve ağırlıklı iken batılı tarzda açılan eğitim kurumlarında daha az ağırlıklıdır (Öcal, 2015). Medreseler varlığını cumhuriyetin ilk yıllarına kadar devam ettirmiş Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi sonrasında dönemin Maarif Vekili tarafından verilen emirle kapatılmıştır.

2.4.2.2 Cumhuriyet Dönemi

2.4.2.2.1 İmam Hatip Mektepleri (1924-1930)

Medreselerin kapatılmasından sonra din eğitimi veren kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla 1924 yılında “*İmamet ve hitabet gibi hidemat-ı diniyenin ifası ve vazifesi ile mükellef memurların yetişmesi için*” İmam Hatip Mektepleri açılmıştır (Ünsür, 2005). Bu mektepler sıfırdan meydana getirilen eğitim kurumları olmak yerine eski Daru’l-Hilafe medreselerinin dönüştürülmesiyle ve isteyen öğrencilerin bu medreselerde buldukları sınıflardan devam etmelerine olanak sağlanarak 29 yerde buldukları yerin ismini alarak eğitim öğretim hayatına başlamışlardır (Öcal, 2015). Ayhan 2014 yılında yayınladığı kitabında; bu öğretim kurumlarının orta derece mektep seviyesinde olduğunu ve bu okullardan mezun olan öğrencilerin İlahiyat Fakültelerine giremediğini belirtmiştir.

Maarif Vekâlet’inin yayınladığı eğitim programında İmam Hatip Mekteplerinde okutulacak dersler ve her dersin müfredatını içermektedir. İmam Hatip Mekteplerinde din ilimlerinin yanında pozitif bilimlerinde ders olarak okutulduğu görülmüştür. 6 yıl eğitimine devam eden bu okullar sonrasında kapatılmışlardır. Bu okulların kapanmasındaki en büyük sebebin okul mezunlarının iş sahasının olmaması ve İlahiyat Fakültelerine geçiş imkanının olmaması gösterilebilir (Ünsür, 2005). Okulların açıldığı ilk yıl 2258 olan öğrenci sayısı her geçen yıl azalarak kapanmadan önceki yıl 100’e kadar düşmüştür (Çakır Bozan ve Talu, 2004). Bu durum iş sahası olmayan ve öğrenciler için gelecek vadetmeyen eğitim kurumlarının ayakta kalma imkanının bulunmadığını göstermektedir. Daha sonrasında ise öğrenci yokluğu gerekçe gösterilerek Darülfünun İlahiyat Fakültesi de kapatılmıştır. Darülfünun İlahiyat Fakültelerinin kapanması ile birlikte ülkede resmi olarak din adamı yetiştiren herhangi bir kurum kalmamıştır.

Öcal(2013) İmam Hatip Mektepleri Ders Dağıtım Çizelgesi aşağıdaki gibi olduğunu ifade etmiştir. Bu ders çizelgesi incelendiğinde 1. sınıf düzeyinde meslek derslerinin ağırlığının az olduğunu ve ilerleyen sınıflarda bu sayının giderek arttığı görülmektedir.

Tablo 2. İmam Hatip Mekteplerinde Okutulan Dersler ve Dağılımları

Derslerin Adları	1.Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Türkçe	5	4	2	1
Yazı-Hüsn-i Hatt-	2	2	-	-
Arabi(Arapça)	3	3	3	5
Fransızca	+	+	+	+
Tarih	2	2	2	2
Coğrafya	2	1	1	1
Hesap, Cebir	2	2	1	-
Hayvanat, Fizyoloji	1	2	-	-
Nebatat	2	-	-	-
Kur'an-ı Kerim	3	3	2	1
Din Dersleri	2	2	3	2
Beden Eğitimi	2	2	1	1
Musiki	2	1	1	1
Hitabet ve İnşad	-	2	3	2
Ahlak ve Malumat-ı Vataniyye	-	2	2	2
Hendese	-	1	1	2
Hadis-i Şerif	-	1	1	1
Edebiyat	-	-	2	2
Psikoloji	-	-	1	1
Arziyat	-	-	1	-
Fizik	-	-	1	1
Kimya	-	-	1	1
Fıkıh	-	-	2	-
İlm-i Tevhid	-	-	1	1
Malumat-ı Kanuniye	-	-	+	+
Hıfzı's-Sıhha	-	-	-	2
Tefsir	-	-	-	2
Usul-i Tedris	?	?	?	?
Toplam ders saati	28	30	33	30

Öğrenciler son sınıfa geldiğinde dört ders saati dışındaki tüm ders saatlerini meslek dersleri doldurmaktadır. Kültür dersleri ise doğal olarak tam tersi şekilde konumlanmış birinci sınıfta ders programının büyük bir bölümünü oluşturan bu dersler son sınıfa gelindiğinde dört ders saatine kadar düşmüştür. Meslek dersleri arasında en fazla ders saatine Arapça dersi ardından Kur'an-ı Kerim, Din Bilgisi ve Hitabet ve İnşad sahip olmuştur. Kültür dersleri arasında ise en fazla ders saatine Türkçe dersi sahip olmuştur.

Reed(1955) 1933 ile 1948 yılları arasında Türkiye'de örgün eğitim içerisinde din eğitiminin verildiği herhangi bir okulun bulunmadığını bu dönemde din eğitiminin yasal olarak sadece Kur'an Kursları tarafından verildiğini belirtmiştir. Bu yıllar arasında din eğitiminin devlet eliyle verilmemesi sonucunda cahil ve kabiliyetsiz kişiler bu durumu fırsat bilerek büyük çapta dejenerasyon gerçekleştirmişlerdir (Ünsür, 2005). Bu durum sosyal bir olgu olan dinin eğitiminin ne denli önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Devlet eliyle yetiştirilmemiş, donanımdan yoksun kişilerin böyle hassas bir konuda toplumu yönlendirmesi hem toplum yapısına hem de devlet düzenine zarar vereceği aşıkardır. Öcal (2016:154) da dinini devlet eliyle öğrenemeyen halkın kendi çaresine bakmak durumunda kaldığı bu yüzden batıl inanışların bu dönemde yaygınlaştığını belirtmiştir. Nitekim çok partili hayata geçiş sürecinde bu durum değişmeye başlamıştır. 1948 yılında İmam Hatip Kursları açılmıştır.

2.4.2.2.2 İmam Hatip Kursları(1948-1951)

1945 yılında çok partili hayata geçiş sürecinden sonra mevcut iktidar partisi İmam Hatip kursları açmıştır. Bu kursların amacı mevcut din adamlarını günün şartlarına uygun hale getirmektir bundan dolayı kurslarda din ilimleri ile pozitif ilimler beraber gösterilmiştir (Ünsür, 2005). Bu kurslar ağır şartlara tabi tutulmuş ve askerliğini yapmayan kişilerin dahil olamayacağı ve devlet tarafından istihdam edilme durumu bulunmayan kağıt üzerinde on ay gözükp beş ay uygulanan kursalar olmuştur (Öcal, 2013). Bu uygulamalar ve yapısı sebebiyle örgün eğitim kurumu olmaktan uzak görünen İmam Hatip Kurslarının yerini 1951 yılında İmam-Hatip Okulları almıştır.

2.4.2.2.3 İmam Hatip Okulları(1951-1971)

Din eğitimi sahasında yer alan İmam Hatip Kurslarının yeterli olmaması mevcut iradeyi arayışa sevk etmiş ve 1951 yılında alınan karar ile ilkokulun devamı niteliğinde birinci kısmı 4 yıl ikinci kısmı ise 3 yıl olan yedi yıllık eğitime tabi İmam Hatip Okulları açılmıştır (Ünsür, 2005). Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 1951 yılında 7 il merkezinde açılan bu okulların sayısı 1971 yılına gelindiğinde 72'ye ulaşmıştır. İlk açıldığında Özel Okullar Genel Müdürlüğüne bağlı bu okullar önce Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne alınmış okul sayısının artmasıyla 1961 yılında kurulan Din Eğitimi Müdürlüğü'ne geçmiş 1964 yılında Din Eğitimi Müdürlüğü Din Eğitimi Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür (MEB, 1990). İmam Hatip okulların açılış amacı devlete göre ülkenin ihtiyacı olan din adamlarını yetiştirmek olsa da toplumun beklentileri dini açıdan yetersizliklerini gidermek ve dini hizmetleri alabileceği insanların yetiştirilmesi olmuştur. İmam Hatip Okullarının resmi hedefine ek olarak toplum dini öğrenebilecekleri bir kurum olarak bu okulları görmüştür (Öcal, 2013).

Öcal (2013:180) 1951-1971 yılları arasında uygulanan İmam Hatip Okulları'nın ikinci 3 yıllık kısmında okutulan meslek derslerini ve derslerin senelere dağılımının aşağıdaki gibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3. İmam Hatip Okullarının 3 yıllık kısmında okutulan meslek dersleri ve yıllara göre dağılımı

Dersler	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	2	1	1	4
Arapça	5	5	5	15
Farsça	2	2	2	6
Tefsir	1	1	1	3
Hadis	-	-	2	2
Fıkıh	-	1	1	2
Kelam	-	-	1	1
Dinler Tarihi	-	1	1	2
Türk-İslam Sanatları Tarihi	1	2	-	3
Meslek Dersleri Haftalık Ders Saati Toplamı	12	14	14	40

İmam Hatip Okulları'nın ilk eğitim programı hazırlandığında program içerisinde kültür ve meslek dersleri mevcuttur. Ağırlıkları incelendiğinde ise %40 meslek %60 kültür dersleri dağılımı mevcuttur (Ünsür, 2005). Dinçer (1974) uygulanan bu programın Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili komisyonlarınca meslek dersleri lehine bir dağılımı bulunduğu tespiti ile programın revize edilmesi gerektiği rapor edilmiş ve genel bilgi ve din bilgisi verildikten sonra istediği bir alanda uzmanlaşması gerektiği söylenmiştir. Bu tartışmalar 7. Milli Eğitim Şurasına kadar devam etmiş ancak programda değişiklik yapılmamıştır.

Öcal (2013:180) 1951-1971 yılları arasında uygulanan İmam Hatip Okulları'nın ikinci 3 yıllık kısmında okutulan kültür derslerini ve bu derslerin sınıflara dağılımının aşağıdaki gibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4. İmam Hatip Okullarının 3 yıllık kısmında okutulan kültür dersleri ve yıllara göre dağılımı

Dersler	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	Toplam
Edebiyat	4	3	3	10
Kompozisyon	1	1	1	3
Felsefe Grubu	-	-	6	6
Din Psikolojisi	-	-	1	1
Tarih	2	1	1	4
Coğrafya	1	1	1	3
Matematik	3	2	-	5
Astronomi	-	-	1	1
Fizik	2	2	-	4
Kimya	1	1	-	2
Biyoloji	2	-	-	2
Sağlık Bilgisi	-	1	-	1
Yabancı Dil	2	2	2	6
Beden Eğitimi	1	1	1	3
Milli Savunma	1	1	1	3
Kültür Dersleri Haftalık Ders Saati Toplamı	20	18	18	56

Haftalık ders saatinin 32 olduğu bu okullarda meslek dersleri ile kültür dersleri arasındaki orana baktığımızda tüm sınıflarda kültür derslerinin ağırlığının daha fazla olduğu görülmüştür. 1. sınıfta %62,5 2. sınıfta %56 3. sınıfta %58 oranında kültür dersleri ağırlığı mevcuttur. Okulun tüm yıllarında ortalama ağırlık dengesi %43 meslek dersleri %58 kültür dersleri şeklinde olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı verilerine göre bu okullarda okuyan öğrenci sayısı 1950'lerde 254 ile başlamış 1971 yılına gelindiğinde 6708'e kadar yükselmiştir. Bu okullardan mezun olan toplam öğrenci sayısı 8122 olmuştur. Okul sayıları da aynı verilere göre 7'den 39'a yükselmiştir (Ünsür, 2005). Reed (1955) İmam Hatip Okulları hakkında yayınladığı raporunda bu okullara devam eden öğrencilerin tamamına yakınının kendi istekleri ve dini öğrenme amacıyla bu okulları tercih ettiklerini belirtmiştir. Tüm bu bilgiler; İmam Hatip Okullarının eğitim programlarının genel hedefinin dini konularda ihtiyaç duyulan alanlara insan yetiştirmek olduğu, eğitim programı içeriğinde yer alan derslerin dağılımının kültür dersleri lehine olduğunu ve bu okullara olan ilginin yıllara göre sürekli bir artış eğiliminde olduğunu bize göstermiştir. 1971-1973 yılları arasında bu okullarla ilgili düzenlemeye gidilmiş; 4+3 şeklinde olan 1. ve 2. kısım değiştirilerek orta kısım 3 yıl lise kısmı 4 yıl olacak şekilde eğitim programları yeniden düzenlenmiştir. Eski programa benzerlik taşıyan bu programda Farsça, astronomi ve dinler tarihi dersleri yerine tarım, endüstri bilgisi, müzik ve hitabet dersleri eklenmiştir (Ünsür, 2005). Meslek dersleri ile kültür dersleri arasındaki denge bir önceki programa benzerlik göstermektedir.

İmam Hatip Okulları'nın lise kısmına 1951 ile 1971 yılları arasında 20354 öğrenci kaydolmuş ve bu öğrencilerden 8122'si mezun olabilmıştır (Ünsür 2005). 1973 yılında orta ve lise kısmının ayrılması ile İmam Hatip Liseleri ortaya çıkmıştır.

2.4.2.2.4 İmam Hatip Liseleri (1973- 2018)

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile birlikte İmam Hatip Okulları orta kısmı ve lise kısmı ayrılmış lise kısmı İmam Hatip Lisesi ismini almıştır. Bu tarihten itibaren zaman zaman yapısal ve eğitim programları olarak değişikliğe uğrayan İmam Hatip Liseleri 2013 yılına kadar bu isimle devam

etmiş ve 2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı yönetmelikle tüm İmam Hatip Liseleri Anadolu İmam Hatip Liselerine dönüştürülmüştür.

1973 yılında yayınlanan 1739 sayılı kanuna göre İmam Hatip Lisesi “*İmamlık, Hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Ünsür (2005) bu tanımlama ile daha önce bir üst eğitimi kurumu olarak sadece Yüksek İslam Enstitüleri'ne gidebilen İmam Hatip öğrencilerinin bu kanun ile ilk önce lise edebiyat kolu programı ile gidilebilecek yerlere yerleşebilmişler, daha sonra yapılan düzenlemelerle tüm alanlara yönelme imkanı bulmuşlardır. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (1972) İmam Hatip Lisesi eğitim programlarının genel amaçlarını yukarıdaki kanun içerisinde yer alan amacın yanında; anayasaya ve kanunlara bağlı, Milli Eğitim'in amaçlarını benimsemiş, milli değer ve ahlakın gerektirdiklerini isteyerek yerine getiren, dinin gerektirdiği hayatı yaşayabilen, aydın, bilimsel görüş ve anlayışa sahip, öğrendiklerini mesleğinde uygulayabilen, çalışkan, mesleğine ve ülkesine bağlı, toplumun kalkınmasına katkıda bulunan, hayatıyla örnek, programın hedeflerini kazanmış, insanları seven, anlayan, davranışlarının örnek teşkil ettiğinin bilincinde, sağlam ve güvenilir meslek insanı yetiştirmektedir olduğunu belirtmiştir.

1974 yılından itibaren uygulamaya konan İmam Hatip Liseleri ders dağılım çizelgelerine bakıldığında kültür derslerinin tüm sınıf düzeylerinde meslek derslerinden daha fazla ders saatine sahip olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi ilerledikçe meslek derslerine ayrılan ders saatinin arttığı görülse de son sınıf hariç kültür dersleri ders saatini yakalayamamıştır. Her sınıf düzeyinde Kur'an-ı Kerim dersi dört ders saati olarak planlanmış, Arapça dersi de ilk iki yıl dört sonraki iki yıl ise üç saat olacak şekilde planlanmıştır. Kalan ders saatleri diğer meslek derslerine ayrılmıştır.

Öcal (2013:225) 1974 yılında uygulamaya konan İmam Hatip Lisesi ders dağıtım çizelgesinin aşağıdaki gibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5. İmam Hatip Liselerinde 1974 tarihinden itibaren uygulanan ders dağılım çizelgesi

Dersler	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	4	4	4	4	16
Arapça	4	4	3	3	14
Akaid	-	-	2	-	2
Kelam	-	-	-	2	2
Din Dersi	2	2	2	-	6
Fıkıh	-	-	-	2	2
Tefsir	-	2	2	2	6
Hadis	-	-	3	3	6
Siyer	1	-	-	-	1
Hitabet	-	-	-	2	2
Meslek dersleri saati toplamı	11	12	16	18	57
Türk Dili ve Edebiyatı	5	4	3	3	15
Tarih	2	2	2	-	6
Sanat Tarihi	-	-	-	1	1
Coğrafya	2	2	2	-	6
Matematik	4	2	2	2	10
Fizik	3	2	2	-	7
Kimya	2	2	1	-	5
Biyoloji	-	3	2	-	5
Psikoloji	-	-	-	2	2
Felsefe	-	-	-	6	6
Ahlak	1	1	-	-	2
Yabancı Dil	3	3	3	3	12
Beden Eğitimi	1	1	1	-	3
Milli Güvenlik	1	1	1	-	3
Kültür dersler saati toplamı	24	23	19	17	83
Genel toplam	35	35	35	35	140

Tablo incelendiğinde dağılım 1971-1973 yılları arasındaki dağılıma benzerdir. 1980 dönemi sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan Beyaz Kitap adlı eserde İmam Hatip Lisesi eğitim programlarının içerisine mesleğe yönelik seçmeli derslerin eklenmesi gerektiğini belirtmiştir (MEB 1982). Bu rapora dayalı yapılan çalışmalarla elektrikçilik, elektronik, metal işleri gibi 13 adet dersin zorunlu seçmeli olarak okutulması için pilot okullarda uygulanması kararı alınmıştır (MEB 1983). Öcal(2013) alınan bu kararın İmam Hatip Liseleri için zorunlu seçmeli şekilde uygulanmasının doğru olmadığını, öğrencilerin kendi istediklerinden bir veya iki tanesini seçme olanakları olacak şekilde düzenlenmesinin makul olacağını belirtmiştir.

1983 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu değişmiş yerine 2842 sayılı kanun çıkartılmış bu kanun içerisinde mevcut İmam Hatip Lisesi tanımı ve amaçları aynı şekilde korunmuştur. Kanun değişikliğinin ardından eğitim programlarında da revizyona gidilmiş ancak yukarıdaki mevcut üzerinde çok fazla değişiklik yapılmamıştır.

1984 yılında beşinci kalkınma planı içerisinde yurt dışında yaşayan Türklerin çocuklarının okuyup din adamı olarak bulunduğu ülkelerde hizmet vermesi amacıyla Anadolu İmam Hatip Liseleri'nin açılması kararına varılmıştır(Öcal 2013). Bu kararın ardından 1985 yılında ilk olarak Beykoz'da açılmış ardından sayıları artmıştır. Yurt dışında yaşayanlara yönelik olsa da kontenjanın dolmaması halinde ülke içinde de öğrenci kabul edecek bu okullarda hazırlık sınıfı da mevcuttur. Hazırlık sınıfı eğitim programı içerisinde Türkçe(4), Yabancı dil(23), Seminer(3) ve Kur'an-ı Kerim(6) dersleri yer almıştır(Ünsür, 2005). İlk açılan Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan yabancı dil Almanca olmuştur. Bunun sebebi Almanya'ya işçi olarak çalışmaya giden Türk vatandaşlarının sayısının olmasıdır. İlerleyen yıllarda farklı dillerde eğitim yapan okullar da açılmıştır.

Ünsür (2005:226) Anadolu İmam Hatip Liselerinin açıldığında okutulan derslerin ve yıllara göre dağılımının aşağıdaki tablodaki gibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6. Anadolu İmam Hatip Liseleri Haftalık Ders Çizelgesi

Dersler	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	4	4	3	3	14
Arapça	5	5	4	4	18
Akaid ve Kelam	-	2	2	-	4
Fıkıh	2	2	2	-	6
Tefsir	-	-	2	3	5
Hadis	-	2	2	2	6
Siyer	2	-	-	-	2
Dinler Tarihi	-	-	-	2	2
Hitabet ve Mesleki Uygulama	-	-	2	2	4
İslam Tarihi	-	-	-	2	2
Meslek Dersleri Haftalık Saat Toplamı	13	15	17	18	53
Türk Dili ve Edebiyatı	4	4	4	3	15
Psikoloji	-	-	2	-	2
Felsefe Grubu	-	-	-	6	6
Tarih	3	3	-	-	6
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	3	-	3
Sanat Tarihi	-	-	-	2	2
Coğrafya	2	2	2	-	6
Matematik	4	3	3	2	12
Biyoloji ve Sağlık Bilgisi	3	2	-	-	5
Fizik	3	-	-	-	3
Kimya	2	-	-	-	2
Yabancı Dil	5	5	4	4	18
Beden Eğitimi	1	1	1	1	4
Seçmeli Dersler	-	4	4	4	12
Kültür Dersleri Haftalık Saat Toplamı	27	25	23	22	97
Genel Toplam	40	40	40	40	160

Bu derslerin yanında 2,3 ve 4. sınıflarda 4'er saat her sınıf düzeyinde on çeşitten fazla olan derslerden seçme imkanı mevcuttur. Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programı incelendiğinde yurt dışında dini faaliyetleri yürütebilen bireyler yetiştirmeyi amaçlandığı için gerek hazırlık sınıfıyla gerekse diğer sınıflarda verilen yabancı dil eğitimin yoğunluğuyla diğer İmam Hatip Liselerinde ayrılmıştır. Programda din eğitimi yoğunluğu %33'lerdedir. Normal İmam Hatiplere göre 7 puana yakın yoğunluk farkı mevcuttur. Dil eğitimine önem verilmesinin yanında diğer kültür dersleri de korunmuş ve yoğunlukları İmam Hatip Lisesi programlarındaki gibi %60'lardadır.

1991 yılına gelindiğinde Talim Terbiye Kurulu tarafından gerekli şartları taşıyan ve isteyen ortaöğretim kurumlarında ders geçme ve kredi sistemi uygulanabileceği belirtilmiştir. 1991-1992 eğitim öğretim yılında bir çok İmam Hatip Lisesi de bu sisteme geçiş yapmıştır. Yeni sisteme göre 4 yıllık eğitim 8 döneme bölünerek; zorunlu kültür dersleri, zorunlu meslek dersleri ve seçmeli dersler şeklinde üç grup oluşturulmuştur (Ünsür, 2005). Bu sistem öğrenciye ortak kültür ve meslek derslerini aldıktan sonra istediği alanda öğrenim görme ve istediği alana göre mezun olma avantajı getirmiştir. Fakat İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrenciler hangi alan derslerini alırsa alsın mezuniyet diplomalarında sosyal bilimler ve edebiyat mezunu olarak gösterilmişlerdir.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü verilerine göre ders geçme ve kredili sistem içerisinde yer alan ortak dersler Türk Dili ve Edebiyatı, felsefe, tarih, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, coğrafya, matematik, fen bilimleri, yabancı dil, beden eğitimi ve Milli Güvenlik Bilgisi dersleri olmuştur. Her öğrenci toplamda 68 kredi olan bu dersleri almak zorundadır. Bu sistemde yer alan meslek dersleri ise; Kur'an-ı Kerim, Arapça, Akait, Kelam, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Siyer, Dinler Tarihi, Hitabet ve Mesleki Uygulamadır. 88 kredi olan bu meslek derslerini de almak zorunludur. Bu 156 kredilik derslerin dışında 52 kredilik seçmeli derslerle ilgili karar okul şartları da dikkate alınmak suretiyle öğrencilere bırakılmıştır. Yine Din Öğretimi Genel Müdürlüğü verileri incelendiğinde 63 farklı seçmeli dersin var olduğunu görülmektedir. Öğrenci bu derslerin ön şartı olan dersleri almak suretiyle herhangi bir dersi seçebilmektedir (Ünsür, 2005). Anadolu İmam Hatip Liseleri de ders geçme ve kredili sisteme geçmiş İmam Hatip Liselerinde yer alan 208 krediyi tamamlama şartı bu liselerde 224 olmuştur.

Sınıf geçme ve kredili sistem 4 yıl uygulandıktan sonra 1995 yılında uygulama kaldırılarak tekrar sınıf geçme uygulamasına dönülmüştür(Öcal, 2013). Bu uygulamanın kaldırılmasıyla İmam Hatip Liselerinin ders dağılım çizelgeleri uygulamadan önceki hallerine benzer şekilde kullanılmaya devam etmiştir.

İmam Hatip Liseleri için 1997 yılının dönüm noktası olduğu söylenebilir. 1997 yılına geldiğinde sayıları 605'e kadar yükselmiş olan bu liseler 511.502 öğrencinin öğretim gördüğü kurumlar olmuşlardır(Ünsür 2005). Bu yılda çıkarılan 4306 sayılı kanun gereği zorunlu eğitim kesintisiz olarak 8 yıla çıkarılmış ve İmam Hatip Liselerine yeni kayıt olan öğrencilerin büyük bir bölümünü oluşturan İmam Hatip Ortaokulları bu karar kapsamında kapanma sürecine girmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 1997 yılında 318.775 öğrenci barındıran bu kurumlara bu yıldan itibaren yeni kayıt alınmamış 2000 yılında son mezunlarını vererek 2012 yılına kadar kapatılmıştır. Bunun yanında 1998 yılında yükseköğretime geçişle ilgili yapılan düzenleme gereği meslek lisesi öğrencileri bir üst eğitim kurumuna geçişte kendi alanları dışında tercih yaptığı takdirde 0,5 olan katsayı çarpımı 0,2 ile çarpılmaya başlanmıştır. Bu düzenleme ile İmam Hatip Lisesi'nde okuyup farklı bir alanda yükseköğretime devam etmek isteyen öğrenciler için dezavantajlı bir durum oluşmuştur. Ünsür (2005)'in 1994 yılında yaptığı çalışmaya göre İmam Hatip Lisesi'nde okuyan öğrencilerin sadece %21'i gördüğü meslekle ilgili bir üst eğitim kurumuna gitmek istediği düşünöldüğünde öğrenci sayılarındaki düşüşün sebebi daha iyi anlaşılacaktır. 605 olan okul sayısı 2002 yılına geldiğinde 452'ye düşmüş bu okullarda okuyan öğrenci sayısı 71.100'lere gerilemiştir. İmam Hatip Liselerinden bir üst eğitim kurumuna geçiş incelendiğinde ise başvuran adaylar içerisinde 1997 yılında %10,6 olan yerleşme oranı 2002 yılına geldiğinde %2,8'lere gerilemiştir (Öcal 2013).

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılından itibaren öğretim programlarında değişikliğe gitmiş öncelikle ilköğretim ardından ortaöğretim öğretim programlarını değiştirmiştir. Bu öğretim programı değişikliğini önemli kılan şey hakim olan eğitim psikolojisi ve felsefesinde değişikliğe gidilmesidir. Davranışçı psikoloji, daimici ve esasici eğitim felsefeleri terk edilmiş, pragmatik psikoloji ve ilerlemeci felsefe ile yeni programlar yapılandırmacı yaklaşım temelinde tasarlanmıştır (Baş, 2012). Bu değişiklikler tüm eğitim sistemini etkilediği gibi İmam Hatip Liseleri eğitim programını da etkilemiş, program içerisinde yer alan dersler bu derslere ait ders

kitapları ve diğer içerikler, bu derslerde kullanılan eğitim-öğretim durumları ve değerlendirme yaklaşımları lise 1'den başlayarak kademeli olarak değiştirilmeye başlanmıştır.

Eğitim programlarında yaşanan bu değişim sürerken MEB lise mezunlarının alan kısıtlamalarını 2010 yılında kaldırarak meslek lisesi öğrencilerinin de alan belirtmeksizin üniversite sınavına girebilmelerine olanak sağlamıştır (Öcal, 2013). Ağırlıklı öğretim puanlarının hesaplanmasında da kendi alanlarında tercih yapan öğrencilerin 0,15 alan dışı tercih yapanların da 0,13 katsayısı ile çarpılması kararı almıştır. Alınan bu kararlar meslek lisesinde okuyup alanları dışında tercih yapmak isteyen öğrenciler için bir nebze de olsa kolaylık sağlamıştır. 2011 yılında Yüksek Öğretim Kurumu alan dışı tercihlerde uygulanan katsayı farkını kaldırmış Milli Eğitim Bakanlığı da alan uygulamalarına tamamen son vermiştir. Bu yapılan değişiklikler 1980-1990 yılları arasında uygulanan eşit şartlarda bir üs kuruma geçiş imkanına öğrencilerin yeniden kavuşmasını sağlamıştır (Öcal, 2013).

2012 yılında çıkarılan 6287 sayılı kanun ile Türk eğitim sisteminde değişikliklere gidilmiş, yapılan bu değişikliklerle 4+4+4 denilen zorunlu şartlar haricinde birbirinden bağımsız 4'er yıl süreli ilkokul ortaokul ve liseden oluşan sistem hazırlanmıştır. Bu yapılan değişikliklerle aynı zamanda İmam Hatip Ortaokullarının da yeniden açılması sağlanmış ve ortaokul ve liselerde seçmeli olarak Kur'an-ı Kerim ve Hz Muhammed'im hayatı dersleri programlara konulmuştur (TBMM, 2012). 2000'li yılların başında İmam Hatip Liselerinin öğrenci kaybına sebep olan tüm etmenler bu son değişikliklerle birlikte ortadan kaldırılmıştır.

Bu gelişmeler yaşanırken aynı zamanda İmam Hatip Liseleri ders programlarında da değişiklikler yaşanmıştır. 2012, 2013 ve son olarak 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun aldığı karar ile İmam Hatip Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liselerinin ders dağılım çizelgeleri aşağıdaki gibi olmuştur (Tebliğler Dergisi, 2014:1195).

Tablo 7. 2014 yılından itibaren uygulanan İmam Hatip Lisesi Ders dağılım çizelgesi

Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	6	4	4	4	18
Mesleki Arapça	-	-	4	3	7
Temel Dini Bilgiler	2	-	-	-	2
Siyer	-	2	-	-	2
Fıkıh	-	2	-	-	2
Tefsir	-	-	2	-	2
Karşılaştırmalı Dinler Tarihi	-	-	-	2	2
Hadis	-	2	-	-	2
Akaid ve Kelam	-	-	2	1	3
Hitabet ve Mesleki Uygulama	-	-	-	2	2
İslam Kültür ve Medeniyeti	-	-	-	2	2
Meslek Dersleri Haftalık Saat Toplamı	8	10	12	14	44
Dil ve Anlatım	2	2	2	2	8
Türk Edebiyatı	3	3	3	3	9
Tarih	2	2	-	-	4
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	2	-	2
Coğrafya	2	2	-	-	4
Matematik	6	6	-	-	12
Fizik	2	2	-	-	4
Kimya	2	2	-	-	4
Biyoloji	3	3	-	-	6
Sağlık Bilgisi	1	-	-	-	1
Felsefe	-	-	2	-	2
Yabancı Dil	6	2	2	2	12
Beden Eğitimi/Görsel Sanatlar/Müzik	1	1	1	1	4
Trafik ve İlk Yardım	-	-	-	1	1
Arapça	5	4	-	-	9
Kültür Dersleri Haftalık Saat Toplamı	31	29	12	9	81
Seçmeli Dersler	-	-	16	17	33
Genel Toplam	40	40	40	40	160

Tablo 8. 2014 yılından itibaren uygulanan güncel Anadolu İmam Hatip Lisesi Ders dağılım çizelgesi

Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
Kur'an-ı Kerim	5	4	4	3	16
Mesleki Arapça	-	-	3	3	6
Temel Dini Bilgiler	1	-	-	-	1
Siyer	-	2	-	-	2
Fıkıh	-	2	-	-	2
Tefsir	-	-	2	-	2
Dinler Tarihi	-	-	-	2	2
Hadis	-	2	-	-	2
Akaid	-	-	1	-	1
Kelam	-	-	-	2	2
Hitabet ve Mesleki Uygulama	-	-	2	-	2
İslam Kültür ve Medeniyeti	-	-	-	2	2
Osmanlı Türkçesi	-	1	-	-	1
Meslek Dersleri Haftalık Saat Toplamı	6	11	12	12	41
Türk Edebiyatı	5	5	5	5	20
Tarih	2	2	2	-	6
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	2	2
Coğrafya	2	2	-	-	4
Matematik	6	6	-	-	12
Fizik	2	2	-	-	4
Kimya	2	2	-	-	4
Biyoloji	2	2	-	-	4
Sağlık Bilgisi	1	-	-	-	1
Felsefe	-	2	2	-	4
Yabancı Dil	5	2	2	2	11
Beden Eğitimi/Görsel Sanatlar/Müzik	2	1	1	1	5
Arapça	4	3	-	-	9
Kültür Dersleri Haftalık Saat Toplamı	33	29	12	10	84
Seçmeli Dersler	-	-	16	18	34

Tablo 9. 2014 yılından itibaren İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Liseleri için seçmeli dersler.

	Dersler	11. Sınıf	12. Sınıf		Dersler	11. Sınıf	12. Sınıf
Temel İslam Bilimleri	Fıkıh okumaları	1-2	1-2	Sosyal Bilimler	Seçmeli Tarih	4	-
	Tefsir okumaları	-	1-2		Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi	-	4
	Hadis metinleri	1-2	1-2		Seçmeli Coğrafya	2-4	2-4
	İslam ahlakı	1	1		Psikoloji	2	2
	İslam bilim ve düşünce tarihi	2	2		Sosyoloji	2	2
	Kur'an okuma teknikleri	2	2		Mantık	2	2
	Arapça	2	2		Bilgi Kuramı	1-2	1-2
	Mesleki uygulama	-	1		Seçmeli Felsefe	-	1-2
Türk İslam Sanatları	İslam tarihi	-	2	Demokrasi ve İnsan Hakları	1	1	
	Dini musiki	1-2	1-2	Girişimcilik	1	1	
	Hüsn-ü hat	1	1	Yönetim Bilimi	2	2	
Dil ve Anlatım	Ebru	1	1	Uluslararası İlişkiler	2	2	
	Seçmeli Dil ve Anlatım	3	3	Yabancı Diller	Seçmeli Yabancı Dil	2-8	2-8
	Seçmeli Türk Edebiyatı	2	2		Seçmeli Yabancı Dil 2	2-4	2-4
	Diksiyon ve Hitabet	1	1	Spor ve Sosyal Etkinlik	Seçmeli Beden eğitimi	2	2
Osmanlı Türkçesi	2	2	Sosyal Etkinlik		1-2	1-2	
Matematik ve Fen Bilimleri	Temel Matematik	2	2	Seçmeli Görsel Sanatlar	2	2	
	İleri Matematik	6	6	Güzel Sanatlar	Sanat Tarihi	2	2
	İleri Fizik	4	4	Drama	1	1	
	İleri Kimya	4	4	Bilişim	Bilgi ve İletişim Teknolojisi	1-2	1-2
	İleri Biyoloji	2	2		Proje Hazırlama	1-2	1-2
Astronomi ve Uzay Bilimleri	1-2	1-2					

Yukarıdaki üç tabloda verilen ders dağılım çizelgeleri incelendiğinde; İmam Hatip Liselerinin tamamı 2013 yılında Anadolu İmam Hatip Liselerine dönüştürülmüştür. Buna rağmen 2014 yılında yukarıdaki çizelgede İmam Hatip Liselerinin yer alma sebebi mevcut okullar içerisinde bu programa tabi öğrencilerin varlığı ve kademeli olarak geçiş yapılmasıdır.

Program ilk olarak 2014-2015 yılında uygulanmaya başlanmış; 9 ve 10. sınıflardan başlamak üzere kademeli bir şekilde geçiş sağlanması amaçlanmıştır. Çizelgede yer alan ortak dersler tüm ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin görmeye yükümlü olduğu dersleri ifade etmektedir. Ortak derslerin programdaki ağırlığı özellikle 9 ve 10. sınıfta fazladır. Öğrenciler 9. sınıfta 6 10. sınıfta ise 11 saat meslek dersi görmektedir. 11 ve 12. sınıfta bu dağılım dengelenmiştir. Bu sınıf düzeylerinde seçmeli dersler de eklenmiş ve ders saatleri 11. sınıfta 16 12. sınıfta ise 18 olarak belirlenmiştir. Çeşitli ders gruplarından 43 farklı ders seçmeli ders olarak belirlenmiştir. Bu derslerin bazılarının ders saatlerinin seçimi konusunda da farklı tercihler yapmak mümkündür. Seçmeli derslerin seçimi hususunda ilgili yönetmelikte *“öğrencinin ilgi ve istekleri ile hedefledikleri yükseköğretim programları doğrultusunda öğrenci, veli ve okul tarafından ortaklaşa belirlenecektir.”* şeklindeki ifade yer almaktadır. Öğrenciler seçtikleri bir dersin devam dersini bir üst sınıfta almak zorunda değildirler. Farklı sınıf seviyesinde aynı dersi seçen öğrenciler birlikte öğrenim görebilir. Öğrencilerin tüm bu programı başarı ile tamamlayabilmeleri için her yıl sonu başarı puan ortalamaları 50 ve üzeri olmalı bunun yanında “Kur’an-ı Kerim” ve “Dil ve Anlatım” derslerinden de yıl sonu başarı ortalamaları 50 ve üzeri olmalıdır.

2.4.3. İmam Hatip Liseleri Akademik Başarı Durumu ve İstihdam Olanakları

İmam Hatip Liselerinin tablo 1’deki istatistikler ışığında 2000’li yılların başına doğru 71100’lere düşen öğrenci sayısı 2006 yılına gelindiğinde 120.000’lere 2016 yılına gelindiğinde ise 670.000’lere yükseldiği görülmüştür. Orta öğretim kurumlarında okuyan her 100 öğrenciden 12’ye yakını bu okullarda okumaktadır. 39.091 öğretmenin görev yaptığı okullar 23.781 dersliğe sahiptir. Üniversiteye yerleşmede 1990’lı yıllarda %10’lara kadar yükselen başarı 2000’lerin başında %3’lere düşmüş; başarı oranları son on yıl incelendiğinde aşağıdaki gibi olmuştur.

Tablo 10. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin üniversiteye yerleşme durumu

Eğitim Öğretim Yılı	Başvuran Öğrenci	Lisansa yerleşme	%	Ön lisansa yerleşme	%
2006-2007	41 106	1 456	3,5	1 855	4,5
2007-2008	46 999	1 475	3,1	1 670	3,6
2008-2009	56 805	3 610	6,4	3 010	5,3
2009-2010	53 784	7 197	13,38	2 509	4,66
2010-2011	63 664	11 226	17,63	5 213	8,19
2011-2012	79 282	11 886	15	4 071	5
2012-2013	86 303	11 257	13,04	5 213	6,04
2013-2014	102 859	16 495	16,04	5 854	5,69
2014-2015	111 046	20 563	18,52	9 754	8,7
2015-2016	128 783	24 659	19,15	13 955	10,84

Tablo incelendiğinde son on yılda üniversite sınavlarına başvuran öğrenci sayısı, lisans düzeyinde yerleşen öğrenci sayısı ve önlisans düzeyinde yerleşen öğrenci sayısı sürekli artmıştır. Başarı oranına bakıldığında ise %3,5 Lisan düzeyinde yerleşme başarısında %19,15'lere kadar yükselmiştir. Ön lisans yerleşme oranı da %4,%'den %10,84'e çıkmıştır. Bu yerleşme oranları ile meslek liseleri ortalamasının üstünde genel lise yerleşme oranlarının ise altında kendine yer bulmuştur. Son on yılda başarının artış sebepleri olarak yukarıda belirtilen bir üst eğitim kurumlarına geçişte uygulanan kısıtlamaların kaldırılması ve üniversite kontenjanlarının artırılması gösterilebilir.

Ancak İmam Hatip Liseleri diğer meslek liselerinden başarılı olsa da İmam Hatip Lisesi'nde okuyup bir üst kurumda eğitimine devam etmeyecek öğrenciler için meslek alanlarında çalışma imkanı giderek imkansızlaşmaktadır. Bu öğrencilerin tek istihdam yeri olan Diyanet İşleri Başkanlığı toplam 117378 personel istihdam etmektedir ve bunların sadece %19'u lise mezunudur (Diyanet İşleri, 2015). Başkanlık yeni personel alımlarının tamamında en az 4 yıllık fakülte mezunu olma şartını aramaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde mevcut başarı oranı eskiye nazaran yükselse bile genel liselerin altında kalması bu başarının yeterli olmadığını göstergesidir. 670000 bandında seyreden ve her geçen gün öğrenci sayısı artan bu

kurumlar için başarı oranlarını yükseltmek gerekmektedir. Bakanlık ve din öğretimi genel müdürlüğü bu duruma müdahale etme ihtiyacı hissetmiş ve proje okulları olarak isimlendirilen farklı hedefleri olan ve bu hedeflere dönük öğrenci kitlesini barındıran liseler arasına İmam Hatip Liseleri de dahil edilmeye başlanmıştır. Proje okulları 2016 yılında Resmi Gazetede yayınlanan yönetmeliğindeki “ yurt içinde ve yurt dışında yerli veya yabancı kurum ve kuruluşlarla veya başka ülkelerle işbirliği anlaşmaları çerçevesinde kurulan ve ulusal veya uluslararası proje yürüten okul ve kurumlar ile belirli eğitim reformu ve programları uygulayan okulların proje okulu olarak belirlenmesi...” esasları gereği 2016 yılından itibaren; Fen ve Sosyal bilimler Projesi yürüten 31 Anadolu İmam Hatip Lisesi, Hafızlık Projesi yürüten 11 Anadolu İmam Hatip Lisesi, Klasik Sanatlar ve Musiki Projesi uygulayan 1 Anadolu İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil hazırlık sınıfı uygulaması yapan 24 Anadolu İmam Hatip Lisesi, Uluslararası Öğrenci Programı uygulayan 7 Anadolu İmam Hatip Lisesi olmak üzere toplamda 74 Anadolu İmam Hatip Lisesi belirlemiştir (MEB, 2016). İlerleyen yıllarda bu sayı artarak devam etmiştir. Bu okullar proje durumlarına göre eğitim programları uygulamaktadırlar. Söz konusu okullara Teog sınavları ile belirli başarıları elde etmiş öğrenciler kaydolmakta ve proje konularına göre bazı okullarda yetenek sınavları da uygulanmaktadır. Bu okullar mevcut sayıları ve kontenjanları ile akademik açıdan iyi durumda olan ve sadece İmam Hatip veya İlahiyat okuma amacı gütmeyen sınırlı sayıda öğrenciye imkan sağlayabilirler. Ancak akademik durumu düşük olan öğrenciler için mevcut yeni bir düzenleme bulunmamaktadır.

2.5 KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programını bütüncül olarak ele alan araştırmalar sınırlıdır. Din eğitim tarihi içerisinde bu okulların eğitim programları yer almıştır. Bunun yanında öğrencilerin Anadolu İmam Hatip Liselerini tercih etme sebepleri üzerine ve bu okulların eğitim programlarında yer alan meslek derslerinin öğretim programlarına yönelik araştırmalar mevcuttur.

Yapılan araştırmalar kendi içinde gruplara ayrılmış; öncelikle Din eğitim tarihi ve İmam Hatip Lisesi eğitim programı ile ilgili araştırmalar, sonrasında meslek dersleri öğretim programları ile ilgili araştırmalar ve en son da öğrencilerin bu okulu tercih etme sebepleri ve ileriye dönük hedeflerine yönelik araştırmalar sırasıyla yer almıştır.

Sağlam'ın 2013 yılında sunduğu *İmam Hatip Liselerinde Yetiştirilmek İstenen İnsan Modeli* adlı bildirisinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın yetiştirmeyi hedeflediği insan modeli ile toplumun beklentileri ve İslam eğitimi hedeflerinin uyuşmadığını belirtmiş, bu okulun amaçları ve hedeflerinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Ünsür'ün 2005 yılında yayınladığı *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri* adlı kitabında İmam Hatip Lisesi eğitim programının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiş. Programın amacına hizmet eder hale gelmesi için okul içerisinde meslek derslerinin yoğun olacağı özel sınıflar açılması gerektiğini belirtmiştir.

Karateke'nin 2010 yılında yayınlanan *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Batman İli Örneği)* adlı yüksek lisans tezinde İmam Hatip Lisesi öğretim programının çok yoğun olduğu, yüksek öğrenime geçişte problemlerin yaşandığı ve sınıfların kalabalık olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Ayhan'ın 2014 yılında yayınladığı *Türkiye'de Din Eğitimi* adlı kitabında Milli Eğitim Bakanlığı'nın din eğitimi konusunda yapmış olduğu bilimsel çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmiş. Eğitim programlarının düzenlenirken Cumhuriyet öncesi dönemi de dikkate alması gerektiği, doğru ve yeterli bir Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programı için geçmiş tecrübelerin önemine dikkat çekmiştir.

Öcal'ın 2015 yılında yayınladığı *Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi* adlı kitabında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görevli olanların kahir ekseriyetinin İmam Hatip Lisesi mezunu olduğunu belirterek İmam Hatip Lisesi eğitim programların bu kurumlara nitelikli eleman yetiştirecek şekilde olması gerektiğini belirtmiştir.

Kaya ve Turan'ın 2013 yılında yayınlanan *İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Din Görevliliğine İlişkin Mesleki Yeterlilikleri(Samsun İli Örneği)* adlı makalesinde İmam Hatip Lisesi mezunu öğrencilerinin İlahiyat Fakültesi mezunlarına göre yeterliliklerinin daha az olduğu ve istihdam edilmeleri durumunda mutlaka bir uzman eşliğinde staj görmesi gerektiğini belirtmiştir.

Vural'ın 2016 yılında yayınlanan *İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yeterlilik Algısı* adlı yüksek lisans tezinde; merkez İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin taşrada okuyanlara göre, isteği ile bu okulu seçen öğrencilerin

istemeden gelenlere göre ve kızların erkeklere göre mesleki yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mücahit'in 2017 yılında yayınlanan *Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri ve Meslek Dersleri Öğretmenleri(Sivas İli Örneği)* adlı makalesinde meslek dersleri içerisinde en sevilmeyen dersin Arapça dersi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Meslek derslerinin seçmeli olması durumunda ise en az seçilen dersin de Arapça olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Kur'an-ı Kerim hem en sevilen hem de seçmeli olsa en çok tercih edilecek ders olmuştur. Genel olarak meslek dersleri seçmeli ders olsa öğrencilerin %40'ı bu dersleri seçmeyeceğini belirtmiştir. Mücahit bu veriler ışığında İmam Hatip Liselerinin misyonunu gerçekleştirmediği sonucuna ulaşmıştır.

Köse'nin 1998 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liselerinde Okutulan Tefsir Dersi Programının Değerlendirilmesi* adlı yüksek lisans tezinde öğrenci seviyesi üzerinde yer alan konuların programdan çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında Kur'an-ı Kerim'i anlamayı kolaylaştıracak konuların detaylandırılması, diğer konuların ise özet olarak programda yer almasına vurgu yapılmıştır.

Öztürk'ün 2013 yılında sunduğu *İmam Hatip Lisesi Programında Tefsir Dersi Öğretimiyle İlgili Tespitler ve Teklifler* adlı bildirisinde İmam Hatip Liselerinin sadece İlahiyat Fakültelerine öğrenci yetiştirmediği ve öğrenci profilinin değiştiği gerekçesiyle Tefsir dersi öğretim programının sadeleştirilerek hedef kazanımların azaltılması gerektiğini belirtmiştir.

Yılmaz'ın 2013 yılında sunduğu *İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretimi(Öğretim Programları Üzerine Bir Değerlendirme)* adlı araştırmasında Kur'an-ı Kerim öğretiminde iki önemli unsurun bulunduğunu bunların lafız ve anlam öğretimi olduğunu belirtmiştir. Lafz yani yüzünden doğru okuma ile ilgili bölümlerde sorun olmasa da programın anlam öğretimi noktasında eksikliklerinin bulunduğunu Kur'an-ı Kerim dersi öğretim programının bu eksiklikleri dikkate alarak yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kılıç'ın 2014 yılında yayınlanan *İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma* adlı makalesinde Kur'an eğitiminin niteliğine yönelik araştırma yapılmış ve öğretmenlerin Kur'an öğretiminde en önemli unsur olduğu, mevcut öğrencilerin seviyelerinin arttırılması için ek programa ihtiyaç duyulduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Yüksel'in 2016 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma (Tekirdağ Örneği)* adlı makalesinde öğrencilerin bu ders için seviyelerinin farklı olduğunu tespit etmiştir. Dersin amaçlarının edinilebilmesi için seviye sınıflarının oluşturulması gerektiği ve erkek öğrencilerin bulunduğu sınıflara erkek öğretmen kız öğrencilerin bulunduğu sınıflara bayan öğretmenlerin girmesinin doğru olacağını ortaya koymuştur.

Özdemir'in 2005 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liselerinde Okutulan Temel Dini Bilgiler ve Fıkıh Dersi Programındaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi* adlı çalışmasında fıkıh dersi öğretim programının öğrenci seviyesine uygun olmadığını usul ağırlıklı programda ilmiyal bilgilerinin ihmal edildiği sonucuna ulaşmış programın öğrenci seviyesine indirgenerek temel fıkhi formasyonu kazanacak hale getirilmesini önermiştir. Temel Dini Bilgiler Dersi için ise programın gözden geçirilip öğrencilere genel dini bilgileri verecek daha basit bir düzeyde oluşturulmasını önermiştir.

Ekşi'nin 2013 yılında sunduğu *İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretim Programları ve Ders Kitaplarına Dair Bir Değerlendirme(Fıkıh Dersi Örneği)* adlı bildirisinde 2008 yılında güncellenen Fıkıh dersi öğretim programının uygulanması alanında sorunların olduğunu öğretmenlerin yeni program amaç, hedef ve içeriklerini dikkate almada isteksiz olduğunu belirtmiştir.

Özdemir'in 2005 yılında yayınladığı *Siyer ve İslam Tarihi Müfredat Programları ve Ders Kitapları Üzerine Bazı Mülahazalar* adlı çalışmasında Siyer ve İslam Tarihi Derslerinin programlarının hazırlanırken Tarih dersi öğretim programı ile uyumlu olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Kırbaçoğlu'nun 2005 yılında yayınladığı *İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabı Üzerine* adlı çalışmasında Hadis dersi ders sayısının mutlaka artırılması gerektiği ve program içerikleri hazırlanırken eleştirel öğelere daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ertugay'ın 2017 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabının Hadis İlmi Açısından Değerlendirilmesi* isimli makalesinde Hadis Dersine ders içeriği oluşturma amacıyla hazırlanan ders kitabının uygunsuz olduğu sonucuna ulaşmış. Bu sonuç ışığında acilen ya yeni kitap oluşturulması ya da mevcut kitabın revizyon

edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Hadis dersine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Altıntaş'ın 2005 yılında yayınladığı *İmam-Hatip Liselerinde Okutulan Kelam Dersi Programının Amaç ve İçerik Açısından Değerlendirilmesi* adlı çalışmasında günümüz dünyasının hızla değiştiği ve buna paralel olarak öğretim programlarının da yenilenmesi gerektiğini belirtmiş. Kelam dersi hedeflerinde değişikliklere gidilerek bu dersin sadece din görevlisi olacaklar için değil tüm öğrencilere yönelik hale getirilmesi gerektiğini savunmuştur.

Bulut'un 2017 yılında yayınlanan *İhl Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Kelam Dersine İlişkin Görüşleri* isimli makalesinde; dersin öğretim programının mutlaka günümüz inanç problemlerini temel alarak güncellenmesi gerektiği, ders saat sayısının yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Kaymakcan'ın 2005 yılında yayınladığı *İmam-Hatip Liselerinde Dinler Tarihi Öğretimi* adlı çalışmasında Dinler Tarihi öğretim programının güncellenerek özellikle İslam dışındaki dinler için daha fazla yeterlilik eklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Çakan'ın 2005 yılında yayınladığı *İmam Hatip Liselerinde Hitabet ve Mesleki Uygulama* adlı çalışmasında bu dersin son sınıfta yer almasının mevcut sınav sistemi yüzünden olumsuz olduğunu belirterek on birinci sınıfta yer alması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu ders bağlamında yaz tatillerinde Cami ve Kur'an Kurslarında staj konulmasını önermiştir.

Demir'in 2013 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liselerinde Hitabet ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretimi ve Mesleki Uygulamalar* adlı makalesinde bu derslerin öğrenilenlerin hayata geçirilmesi noktasında öneminden bahsedilmiş, öğrenci ve öğretmen görüşleri olarak eksiklikleri belirlenmiş ve öneriler sunulmuştur. Öğretim programı ile ilgili ders saatinin, diğer meslek dersleri ile ilişkilendirmenin artırılması ve mesleki rehberlik servisinin kurulması gerektiği belirtilmiştir.

Aydın'ın 1996 yılında yayınlanan *Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine* adlı makalesinde Arapça öğretiminde medrese sisteminin ayrılan ders saatleri dolayısıyla terk edildiğini fakat bunun yerine yeni işlevsel bir öğretim programının koyulmadığını belirtmiştir. Bu sorunun aşılması için Arapçayı

bir yabancı dil olarak algılayıp diğer yabancı diller nasıl öğretiliyorsa bu dilin de öyle öğretilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Aydın'ın 2005 yılında yayınlanan *İmam Hatip Lisesi Arapça Dersi Programı Uygulamalarıyla İlgili Sorunlar* adlı çalışmasında öğretmenlere yönelttiği Arapça dersi amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik soruya %45,7'si gerçekleşmiyor şeklinde cevap vermiştir. Yine aynı çalışmada dil bilgisine metin ve diyaloglardan daha çok önem verildiğini düşünüyor muşunu sorusuna öğretmenlerin %86'sı tamamen veya kısmen doğru demiştir. Aydın bu araştırma sonucunda Arapça öğretim programının uygulamaya önem verecek şekilde güncellenmesi gerektiği görüşüne ulaşmıştır.

Bayram'ın 2011 yılında yayınlanan *Öğrenci ve Öğretmen Perspektifinden Türkiye'de Arapça Öğretimi: Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Üzerine Nitel Bir Çalışma* isimli makalesinde öğrenci ve öğretmen görüşleri sonucunda Arapça öğretiminde seviye farklarından kaynaklanan sorunlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun giderilebilmesi için Bayram Anadolu İmam Hatip Liselerine Arapça hazırlık sınıfının oluşturulmasını önermiştir.

Kervankaya 2014 yılında yayınlanan *İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme* adlı çalışmasında; öğrencilerin %57'sinin bu dersi sevmediğini, %53'ünün temel konuşma becerilerini yerine getiremediğini tespit etmiştir. Arapça öğretim programlarında uygulamaya yönelik kazanımların artırılmasını ve yeterli ders saati ayrılmasını önermiştir.

Yaman'ın 2016 yılında yayınlanan *Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça Öz-yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Isparta İli Örneği)* adlı doktora tezinde öğrencilerin Arapça öğreniminde güçlük yaşadığını belirtmiş ve Arapça dersi öğretim programının değişmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Dündar'ın 2008 yılında yayınlanan *Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Yozgat İli Örneği)* adlı yüksek lisans tezinde ailelerin öğrencileri bu okula yönlendirmede din adamı olması isteğinin yanında dini olarak iyi yetişmesi gibi isteklerinin de olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ekşi'nin 2005 yılında yayınladığı *Ailelerin Okul Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İmam Hatip Liseleri Örneği* adlı çalışması sonucunda öğrenci ve velilerin bu okulu

tercih etme nedenlerinin başında temel dini değerlerin kazanılması geldiği sonucuna ulaşmıştır.

Korkmaz'ın 2013 yılında sunduğu *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? Neden?* adlı bildirisinde İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin akademik düzeylerinin genel itibariyle düşük olduğunu belirtmiştir. Bu okulu tercih sebeplerini ise; %60'ı aile ve akraba isteği, %56'sı dinini öğrenme isteği, %54'ü İmam Hatip ortamının uygun olması ve %34'ü başka liselere puanının yetmemesi şeklinde tespit etmiştir. Yine aynı araştırmada öğrencilerin bir üst eğitim kurumu hedefleri incelendiğinde sadece İlahiyat Fakültesi isteyenlerin oranı %12.9 olmuştur. Araştırmacı öğrencilerin genel itibariyle bu okulu dinin öğrenmek amacıyla tercih ettiği ancak İlahiyat Fakültesine gitmek istemediğini belirtmiştir.

Kula'nın 2013 yılında yayınladığı *Diyarbakır'da Bulunan İmam Hatip Liselerinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir?* adlı araştırmasının sonucunda öğrencilerin bu okulu tercih etmesinde %52,8 ile aile en önemli etken olmuştur. Yine araştırmacı okula gelen öğrencilerin bu okulu tercih etmesindeki ana etkenin dini konulardaki hassasiyetleri olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden düz İmam Hatip Lisesinde okuyanlar eğitim programında dini derslerin yoğun olmasını isterken, Anadolu kısmında okuyanlar sayısal derslerin ders saatlerinin arttırılmasını istemiştir. Kula öğrencilerin bir üst eğitim kurumlarına yönelimlerini incelediğinde Korkmaz'dan daha yüksek bir oran olan %37,2 oranında öğrencilerin İlahiyat Fakültelerine gitmek istediği sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma yöntemi, araştırma evren ve örnekleminin, araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklerin ne olduğu ve verilerin nasıl toplandığı ve analizinin nasıl yapıldığından bahsedilecektir.

3.1 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Mevcut İmam Hatip Lisesi Eğitim programına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri almayı amaçlayan nitel araştırmalardan durum çalışmasıdır.

Nitel araştırma Yıldırım ve Şimşek'e (2013:45) göre *“gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”* şeklinde tanımlanır.

3.2 ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kocaeli İli Kartepe İlçesinde öğrenim gören Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri ve bu liselerde görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. 2 Anadolu İmam Hatip Lisesi ilçede bulunan bina sorunu nedeniyle birleştirilmiş tek binada öğrenime devam etmektedir. Bu okullara orta ve alt akademik başarıya sahip öğrenciler gelmektedir. Okullarda toplam 860 öğrenci ve 60 öğretmen görev yapmaktadır. Öğrenciler içerisinde 12. sınıfta öğrenim gören 40 gönüllü seçilmiştir. Öğretmenlerin tamamına ulaşılmış

içlerinden gönüllü olan 40'ı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerden 1'i doktora, 9'u yüksek lisans diğerleri de lisans mezunudur. Mesleki tecrübeleri ortalama 8 yıldır. Bu sürelerin meslek dersi öğretmenleri tamamını kültür dersleri öğretmenleri ise yarısını İmam Hatip Liselerinde görev yaparak geçirmiştir. Grubu oluşturan öğretmenlerin 18'i meslek dersi öğretmenleri diğer 22'si ise kültür dersleri öğretmenidir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 40 öğrencinin tamamı 12. sınıf öğrencileridir. Çalışmaya dahil edilen öğretmenlerin demografik yapısı tablo 11'de öğrencilerin demografik yapısı ise tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin demografik yapısına ilişkin bulgular

Tema/Kategori	Kodlar	n _t	% _t
Cinsiyet	Erkek	22	55
	Kız	18	45
Eğitim Düzeyi	Lisans	30	75
	Yüksek Lisans	9	22,5
	Doktora	1	2,5
Tecrübe	1-5 Yıl	12	30
	6-10 Yıl	16	40
	11 Yıl ve üstü	12	30
Branş	Meslek Dersleri	18	45
	Diğer Branşlar	22	55

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 22'si (%55) erkek 18'i (%45)'i kadındır. Öğretmenlerin 30'u (%75) lisans, 9'u (%22,5) yüksek lisans ve 1'i (%2,5)'i de doktora eğitim düzeyine sahiptir. Öğretmenlerin meslek tecrübeleri ise 12'si (%30) 1-5 yıl, 16'sı (%40) 6-10 yıl ve 12'si (%30) 11 yıl üzeri şeklindedir. Öğretmenlerin 18'i (%45) meslek dersi, 22'si (%55) diğer branşlarda uzmandırlar.

Tablo 12. Öğrencilerin demografik yapısına ilişkin bulgular

Tema/Kategori	Kodlar	n _t	% _t
Cinsiyet	Erkek	10	25
	Kız	30	75
Sınıf Düzeyi	12. sınıf	40	100
Teog Puanı	300 altı	20	50
	300-400 arası	18	45
	400 üstü	2	5

Araştırmaya katılan öğrencilerin 10'u (%25) erkek 30'u (%75) kızdır. Öğrencilerin tamamı Anadolu İmam Hatip Lisesi programının geneli hakkında yorum yapabilmesi amacıyla 12. sınıf öğrencilerinden seçilmiştir. Öğrencilerin 20'si (%50) okuluna 300 altında bir puan ile yerleşmiş, 18'i (%45)'i 300 ile 400 arası puan alarak yerleşmiş, 2'si (%5) ise 400 üstü puan alarak yerleşmiştir.

3.3 ARAŞTIRMADA KULLANILAN TEKNİKLER

Araştırmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış, uzman görüşleri alınarak forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunda açık uçlu on adet soru bulunmaktadır. İlk soru sadece öğrencilere sorulmuş kalan soruların tamamı hem öğrencilere hem de öğretmenlere yöneltilmiştir. Anadolu İmam Hatip Lisesini tercih nedenleri ve ileriye dönük hedeflerinin neler olduğu, İmam Hatip Liselerinde yer alan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşleri, bu derslerin saat bazında dağılımı hakkında görüşleri, Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu derslerin kazanım ve içeriği hakkında görüşleri, bu dersler için yapılabilecek değişiklik önerilerinin olup olmadığı, seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkındaki görüşleri, seçmeli derslerin seçimi esnasında problemle karşılaşılıp karşılaşılmadığı, karşılaşılıyorsa bunların neler olduğu, bir üst eğitim kurumunda İlahiyat programları için gerekli yeterliliklerin neler olduğu ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin bu yeterlilikleri

karşılama durumu, İlahiyat programı dışında seçilecek hedeflere İmam Hatip Lisesi Programının uygunluğunun ne derece olduğu ve son olarak da programın işlevselliğinin artırılması için ne gibi değişiklikler yapılabileceği sorulmuştur.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Öğrenci ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler şahıslardan izin alınarak ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları dinlenerek yazıya aktarılmış elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:256). Verilerin analizi için araştırmacı tarafından tematik çerçeve belirlenmiştir. Bu kapsamda verilerin her biri araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Daha sonra bir araya getirilen veriler karşılaştırılarak görüş birliği ile ortak temalarda ortak kodlamalar yapılmıştır. Görüşme yapılan öğrenciler Ö1,Ö2,Ö3 ... olacak şekilde gösterilirken öğretmenler T1,T2,T3 ... şeklinde gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın problemi ve alt problemi ile ilgili yapılan görüşmeler sonucunda oluşan bilgiler tablolaştırılmış ve betimsel şekilde analiz edilmiştir. Verilen cevaplar birden fazla kod içerebildiği için n (frekans) toplamları 40'ın üzerinde, % (yüzde) toplamları da yüzde yüzün üzerinde olabilmektedir.

4.1 ARAŞTIRMANIN PROBLEMİNE VE ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

1. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı Öğrenci Hedeflerine uygun mudur?

Bu probleme ait bulgular aşağıdaki altı alt problemin bulgularıdır. Bu alt problemlere yönelik öğrencilere sorulan soruların cevaplarının genel olarak yorumlanması sonucunda Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının öğrenci hedeflerine uygun olup olmayacağı ortaya çıkacaktır.

1.1 İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin bu okula geliş amaçları ve ileriye dönük hedefleri nelerdir?

Görüşmenin birinci sorusunda öğrencilere Anadolu İmam Hatip Lisesini seçme nedenleri ve bir üst eğitim kurumunda yönelecekleri kurumlar sorulmuştur. Verilen cevaplar ışığında aşağıdaki tablo oluşmuştur.

Tablo 13. Anadolu İmam Hatip Lisesini tercih nedenleri ve bir üst eğitim kurumuna yönelik eğilimler

Tema/ Kategori	Kodlar	n	%
	Aile tavsiyesi (Ö1, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö21, Ö22, Ö25, Ö26, Ö28, Ö30, Ö31, Ö33, Ö35, Ö36, Ö39, Ö40)	23	57,5
Amaçlar	Dini konularda bilgili olma (Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö12, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29, Ö34, Ö35, Ö37, Ö38, Ö40)	20	50
	Ortam (Ö3, Ö13, Ö17, Ö26, Ö31, Ö33)	6	15
	Puan yetersizliği (Ö7, Ö11, Ö19, Ö27)	4	10
	İlahiyat (Ö2, Ö20, Ö26, Ö34)	4	10
Hedefler	İlahiyat dışı (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39, Ö40)	36	90

Öğrencilere göre;

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etme amaçlarının başında %57,5 ile ailenin tavsiyesi gelmektedir. Bunun yanı sıra %50 oranında dini ve ahlaki konularda bilgilenme isteği, %15 oranında olumlu okul atmosferi, %10 oranında ise puanının bir başka ortaöğretim kurumuna yetmemesi gelmiştir. Öğrencilerin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Bu okulu tercih etmeden önce açıkçası çok fazla bilgi sahibi değildim. Ailem bana ve kültürümüze uygun bir okul olacağını söyledi. Benim de özellikle farklı bir okul tercihim olmaması sebebiyle bu okulu tercih ettim.”(Ö1)

“Bu okulu tercih etmemin en önemli sebebi okulda hem normal liselerde okutulan dersleri hem de dini konularda kendimi yetiştirebileceğim dersleri göreceğim olmamı.”(Ö23)

“Açıkçası bir kız öğrenci olarak diğer liselerde okumak ortam olarak bana uygun değil, bu okulda daha rahat ve kendim gibi olarak okuma imkanı elde edebilmekteyim.” (Ö17)

“Sınav puanıma göre bu okula veya başka bir meslek lisesine anca girebiliyordum bu yüzden tercihim bu okul oldu eğer Anadolu Lisesi veya daha iyi bir liseye puanım uygun olsaydı o liseleri tercih ederdim.”(Ö11)

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin bir üst öğretim kurumunda yönelimleri %90 oranında İlahiyat programları dışında bir program, %10 oranında da İlahiyat programları olmuştur. Öğrencilerin yönelimleri ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Dini konulara olan ilgin ve insanları bu konularda bilinçlendirme isteğim çok fazla olduğu için İmam olmak istiyorum. Bunun için İlahiyat Fakültesine gitmem gerek.”(Ö2)

“Bu okuldan mezun olduktan sonra polis olmak istiyorum. Bu okula gelme amacım ahlaki temellerimi sağlamlaştırmak fakat her zaman hedefim özel hareket polisi olmaktı.”(Ö15)

“Benim hedefim avukat olmak bu yüzden üniversitede hukuk okumak istiyorum. İlahiyat Fakültesini okumak beni hedeflerime taşımaz.”(Ö18)

“Bu okulu tercih ederken tek bir amaca odaklanmışım o da Kur’an Kursu öğreticisi olmak. İçinde bulunduğum çevreye ve çocuklara en iyi bu şekilde faydalı olabileceğimi düşünüyorum. Bu hedefime ulaşmak için İlahiyat fakültesine gitmem gerektiğinin farkındayım.” (Ö20)

1.2 Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği yeterli midir?

Görüşmenin ikinci sorusunda öğretmen ve öğrencilere Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşleri sorulmuştur. Öğretmen ve öğrenciler Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu dersleri iki ana grup olarak değerlendirmiştir. Bu gruplardan biri ortak dersler yani Anadolu İmam Hatip Liseleri ile beraber tüm ortaöğretim kurumlarında okutulan dersler, diğeri ise meslek dersleri olmuştur.

Verilen cevaplar; sayı artışı çeşitliliği de arttıracığından tek temada değerlendirilmiş, bu değerlendirmeye göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 14. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşler

Tema/ Kategori	Kodlar	n _o	% _o	n _t	% _t	n	%
Zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği	Ortak ders sayısı azlığı (T7, T13, T14, T25, T29, T35, Ö1, Ö4, Ö6, Ö11, Ö13, Ö17, Ö19, Ö25, Ö30, Ö33, Ö36)	12	30	6	15	18	22,5
	Ortak ders sayısı fazlalığı (T2, T13, T14, T20, T23, T27, T32, T33, T36, T38, T40, Ö5, Ö8, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö24, Ö26, Ö29, Ö32, Ö34)	10	25	11	27,5	21	26,75
	Meslek ders sayısı azlığı (T3, T4, T8, T9, T17, T18, T19, T20, T24, T40, Ö5, Ö12, Ö13)	3	7,5	10	25	13	16
	Meslek ders sayısı fazlalığı (T12, T21, T26, T33, Ö2, Ö7, Ö16, Ö17, Ö22, Ö23, Ö25, Ö29, Ö37, Ö40)	10	25	4	10	14	17,5
	Yeterli (T1, T10, T11, T17, T22, T28, T30, T31, T34, T37, T39, Ö3, Ö10, Ö14, Ö21, Ö28, Ö31, Ö35, Ö38, Ö39)	9	22,5	11	27,5	20	25

Tablo 14 incelendiğinde;

Öğrencilerin %30'u ortak ders sayısının az olduğu, %25'i meslek ders sayısının fazla olduğu, %25'i ise ortak ders sayısının fazla olduğu, %22,5'i zorunlu ders sayısı ve çeşitliliğinin yeterli olduğu, %7,5'i meslek ders sayısının az olduğu görüşünü dile getirmiştir. Öğrencilerin zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Meslek derslerinin sayısı fazladır. Arapça gibi derslerin bazı sınıf düzeylerinden çıkarılması bu ders yerine üniversite sınavında çıkacak derslerin konulması daha iyi olacaktır.”(Ö2)

“Psikoloji, mantık ve sosyoloji gibi derslerin de zorunlu ders olması gerekir. Seçmeli olarak kaldığında seçemeyebiliyoruz.”(Ö4)

“Özellikle 9 ve 10. sınıflarda matematik, fizik, kimya ve biyoloji gibi derslerin zorunlu olması bu dersleri yapamayan öğrenciler için sorun olmaktadır.”(Ö5)

“11 ve 12. sınıfta rehberlik dersinin olmaması gerekli konularda bilgi edinmemizi zorlaştırıyor.”(Ö16)

“Programda çeşitli meslek dersleri vardır. Ben bu kadar çok dala ayrılmasını doğru bulmuyorum. Bazı dersler birleştirilebilir. Mesela fıkah ve siyer dersleri. ” (Ö23)

“Bence zorunlu derslerde fazlalık ve azlık söz konusu değildir. İdealdir. ” (Ö28)

“Zorunlu ders sayısı biraz fazla ve ağır geliyor. Özellikle 9. sınıfta çok fazla sayıda ders görüyoruz. ” (Ö29)

Öğretmenlerin ise %27,5'i ortak ders sayısının fazla olduğu yine %27,5'i zorunlu ders sayısı ve çeşitliliğinin yeterli olduğu, %25'i meslek ders sayısının az olduğu, %15'i ortak ders sayısının az olduğu, %10'u ise meslek ders sayısının fazla olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Özellikle 12. sınıf meslek dersleri sayısı fazla. Öğrencilerin üniversite hedefi var. Bu dersler üniversite sınavında çıkmıyor. Bu dersler var olsa da verimli işlemek mümkün olmuyor. ” (T2)

“Meslek liselerinde zorunlu derslerin sayısı çok fazla. Programın bu kadar yoğun olması gerekmez. Meslek lisesine gelen gençlerin akademik bir başarı düşüncesi olduğunu sanmıyorum. Zorunlu ders sayıları azaltılarak seçmeli ders saatleri arttırılabilir. ” (T5)

“Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliğinin uygun olduğunu düşünüyorum. ” (T11)

“Zorunlu ders sayısı fazla. Gözlemlediğim kadarıyla buraya gelen öğrencilerin %70'i İlahiyat dışında bir alanda okumak istiyorlar ve üniversiteye hazırlık yapıyorlar ve bu kadar fazla ders onların hazırlanmalarına olumsuz etki yapıyor. Arapça gibi dersler çıkarılabilir veya seçmeli hale getirilebilir. Gördüğüm kadarıyla bu dili öğrenmekten ziyade dersi geçme amacı taşıyor öğrencilerimiz” (T21)

“Psikoloji, sosyoloji, İslam felsefesi gibi derslerin basit düzeyde de olsa öğrencilere verilmesinin uygun olacağını düşünüyorum. ” (T29)

Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerinin tamamı incelendiğinde; %25'i zorunlu ders sayısı ve çeşitliliğini yeterli, %26,75'i ortak ders sayısını fazla, %22,5'i ortak ders sayısını az, %17,5'i meslek ders sayısını fazla, %16'sı da meslek ders sayısının az olduğu görüşünü ifade etmişlerdir.

1.3 Zorunlu derslerin dağılımı uygun mudur? Meslek dersleri ile diğer dersler arasındaki denge durumu nasıldır?

Görüşmenin üçüncü sorusunda öğrenci ve öğretmenlere Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati durumları hakkında görüşleri sorulmuş; verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 15. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati durumları hakkında görüşler

Tema/ Kategori	Kodlar	n _o	% _o	n _t	% _t	n	%
Ders gruplarına göre dağılım	Genel kültür dersleri saatinin azlığı(T21, T31, Ö9, Ö11, Ö26, Ö33)	4	10	2	5	6	7,5
	Genel kültür dersleri saatinin fazlalığı(T5, Ö18)	1	2,5	1	2,5	2	2,5
	Genel yetenek dersleri saatinin azlığı(T16, T21, T27, Ö13, Ö18, Ö20)	3	7,5	3	7,5	6	7,5
	Genel yetenek dersleri saatinin fazlalığı(T5, T11, Ö5, Ö8, Ö30, Ö26)	4	10	2	5	6	7,5
	Meslek dersleri saatinin azlığı(T4, T5, T11, T17, T19, T20, T24, T35, T37, Ö17, Ö4, Ö36, Ö30, Ö10, Ö34)	6	15	9	22,5	15	18,75
	Meslek dersleri saatinin fazlalığı(T27, T28, T31, T32, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö12, Ö14, Ö17, Ö20, Ö33, Ö37)	10	25	4	10	14	17,5
	Beden Eğt./Müzik ders saatinin azlığı(T5, T13, T20, T22, T30, T36, T39, Ö4, Ö8, Ö9, Ö20, Ö23, Ö32)	6	15	7	17,5	13	16,25
	Beden Eğt./Müzik ders saatinin fazlalığı(Ö4, Ö20, Ö32)	3	7,5	0	0	3	3,75
	Yabancı dil ders saatinin azlığı (Ö11, Ö16, Ö17, Ö20)	4	10	0	0	4	5
	Yabancı dil ders saatinin fazlalığı(Ö18, Ö35)	2	5	0	0	2	2,5
Dengeli dağılım(T7, T14, T18, T25, T29, T33, T34, T37, Ö7, Ö24, Ö28, Ö29, Ö31, Ö35, Ö39, Ö40)	8	20	8	20	16	20	
Sınıf düzeyine göre dağılım	9. sınıf meslek dersleri saati yetersiz(T1, T3, T8, T9, T10, T11, T17, T19, T20, T37, T38, Ö8, Ö10, Ö19, Ö34)	4	10	11	27,5	15	18,75
	9. sınıf ortak derslerin saati yetersiz(T15, T16)	0	0	2	5	2	2,5
	10. sınıf meslek dersleri saati yetersiz(T19, T20, Ö19)	1	2,5	2	5	3	3,75
	10. sınıf ortak derslerin saati yetersiz(T16, Ö9, Ö32)	2	5	1	2,5	3	3,75
	11. sınıf ortak derslerin saati yetersiz(T12, Ö1, Ö13, Ö20, Ö22, Ö25)	5	12,5	1	2,5	6	7,5
	12. sınıf ortak dersleri saati yetersiz(T1, T2, T6, T12, T26, Ö13, Ö15, Ö19, Ö20, Ö25)	5	12,5	5	12,5	10	12,5
Toplam Ders Saati fazlalığı(T8, T11, T23, T31, T36, T40, Ö16, Ö17, Ö20)	6	15	3	7,5	9	11,25	

Tablo 15’de öğretmen ve öğrencilerin soruya verdiği cevaplar neticesinde iki farklı tema oluşturma ihtiyacı olmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin bir kısmı genel olarak ders veya ders grupları hakkında yorum yaparken bir kısmı da sınıf düzeyinde ders grupları hakkında yorumda bulunmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde zorunlu derslerin ders saati dağılımı hakkında yapılan değerlendirmeler şu şekildedir:

Ders grupları baz alınarak yapılan değerlendirmede;

Öğrencilerin %25’i meslek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %20’si dengeli dağıldığını, %15’i beden eğitimi ve müzik dersleri ders saatlerinin azlığını, %15’i meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %10’u genel kültür derslerine ayrılan zamanın az olduğunu, %10’u genel yetenek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %10’u yabancı dile ayrılan ders saatlerinin az olduğunu, %7,5’i genel yetenek derslerine ayrılan saatin az olduğunu, %7,5’i beden eğitimi ve müzik derslerine ayrılan zamanın fazla olduğunu, %5’i yabancı dile ayrılan zamanın fazla olduğunu, %2,5’i ise genel kültür derslerine ayrılan zamanın fazla olduğu görüşünü dile getirmiştir. Öğrencilerin zorunlu derslerin ders saati hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Özellikle 11 ve 12. sınıf düzeyinde meslek dersi ders saati sayısı azaltılmalıdır. Çünkü üniversite sınavında çıkmayan bu derslerin yerine sınava hazırlanırken bize faydalı olacak dersleri görmeliyiz.”(Ö2)

“ Beden eğitimine ayrılan ders saati az, sosyal faaliyetler yapabileceğimiz dersler olmalı ve Kur’an-ı Kerim dersi ders saati azdır.”(Ö4)

“9 ve 10. sınıf düzeyinde 6 saat matematik dersi olması gereksiz ve zorlayıcıdır. ” (Ö5)

“Okulumuzda Kur’an-ı Kerim, Akait, tefsir gibi meslek derslerine önem verilmeli ve ders saatleri bu öneme göre yeniden ayarlanmalıdır. Bu dersler dışında üniversite sınavında sorumlu olduğumuz dersleri de yeteri kadar görebilmeliyiz. ” (Ö7)

“Beden eğitimi ve tarih derslerinin ders saati arttırılmalıdır. ” (Ö8)

“Bence bir İmam Hatip Lisesinde Kur’an-ı Kerim ders saati kesinlikle 6 saat olmalıdır çünkü İmam Hatip Lisesi bir yandan da dini öğrenmek için seçilir. Ana kaynağına da daha çok vakit ayırmak gerekir. Arapça dersine gelecek olursak; yeni bir dil öğreniyoruz ve nasıl ilkokuldan beri öğrendiğimiz İngilizce dersi 9. Sınıfta 6 saatken Arapçanın 4 saat olması yetersizdir. ” (Ö10)

“Yabancı dilin 9. Sınıftaki gibi 10, 11 ve 12. sınıflarda da 6 ders saati olması gerekir ayrıca edebiyat dil ve anlatım derslerinin ders saati arttırılmalıdır. ” (Ö11)

Öğretmenlerin %22,5’i meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %20’si ders saati dağılımının dengeli olduğunu, %17,5’i beden eğitimi ve müzik derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, %10’u meslek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %7,5’i genel yetenek derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, %5’i genel yetenek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %5’i genel kültür derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %2,5’i ise genel kültür derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğu görüşünü belirtmiştir.

Öğretmenlerin zorunlu ders saati hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Aslında 9 en geç 10. sınıf düzeyinde branşlaşmaya geçilmelidir. İlahiyat Fakültesine gitmek isteyen öğrencilerin meslek dersi ders saatleri arttırılmalı, farklı fakülte tercihinde bulunacak öğrencilerin ise diğer derslerinin saati arttırılmalıdır. ” (T2)

“Temel dini bilgiler dersi için bir saat yetersizdir. Öğrencilerin ibadetler konusunda öğrenecekleri kısıtlı kalmaktadır. Ya ders iki saate çıkarılmalı ya da fıkıh 1 adında yeni bir ders haline getirilerek ibadet odaklı olmalıdır. ” (T3)

“Sosyal aktivite içeren beden eğitimi, müzik gibi derslere ayrılan ders saatinin az olduğunu düşünüyorum. Zaten haftada 40 saatini okulda geçiriyor öğrenciler. Stres atmaya ihtiyaçları oluyor. Atamadıklarında arkadaşlarına ve okula zarar verebiliyorlar. ” (T13)

Öğretmen ve öğrenci görüşleri beraber değerlendirildiğinde ise;

Katılımcıların %20’si ders saati dağılımının dengeli olduğunu, %18,75’i meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %17,5’i meslek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %16,25’i beden eğitimi ve müzik derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, %7,5’i genel kültür derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu, %7,5’i genel yetenek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu, %7,5’i genel yetenek derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğu, %5’i yabancı dil derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu, %2,5’i genel kültür derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğu, %2,5’i yabancı dil derslerine ayrılan ders saatinin fazla olduğu görüşlerini belirtmişlerdir.

Sınıf düzeylerinde göre ders dağılımı incelendiğinde ise;

Öğrencilerin %15’i toplam ders saati sayısının fazla olduğu, %12,5’i 11 ve 12. sınıf ortak derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu, %10’u 9. Sınıfta meslek derslerine

ayrılan ders saatinin yetersiz olduğu, %5'i 10. sınıfta ortak derslere ayrılan ders saatinin az olduğu, %2,5'i 10. sınıf meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımı hakkında görüşleri aşağıdaki gibidir.

“9 ve 10. sınıfta İngilizce dersinin saati bence fazla. Ayrıca temel dini bilgiler dersi ders saati ise çok az. Tüm sınıflarda beden eğitimi ders saati sayıları az.” (Ö8)

“Tüm sınıf düzeylerinde 4'er saat olan Kur'an-ı Kerim dersi saatleri 6'ya çıkarılabilir. Bu sayede 2 saat ezber, 2 saat yüzünden okuma ve 2 saatte mahreç, tecvit çalışması yapılabilir. Ayrıca Arapça gibi meslek derslerimizin ders saati sayısı azaltılabilir.” (Ö12)

“Mevcut üniversite sınav sisteminden dolayı ister İlahiyat hedefim olsun ister olmasın sınavda sorumlu olduğum dersler belli. Bu durumun değişme imkanı olmadığına göre son sınıfta gördüğüm meslek derslerinin azaltılmasının daha doğru olacağını düşünüyorum” (Ö15)

“Meslek dersleri 11. sınıf düzeyine kadar yoğun bir şekilde programda yer almalıdır. 12. sınıfta ise daha az ölçüde görülmelidir. Bu sayede üniversite sınavına hazırlanmada zorluk yaşamayız.” (Ö19)

“11 ve 12. sınıf düzeyinde bir ders saati de olsa tarih ve inkılap dersleri mutlaka yer almalıdır. Arapça dersi ders saati azaltılmalıdır. İngilizce ders saatleri de 2'şer saat azaltılmalıdır.” (Ö20)

Öğretmenlerin %27,5'i 9. sınıfta meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu, %12,5'i 12. sınıf ortak derslerinin ders saatinin az olduğunu, %7,5'i toplam ders saati sayısının fazla olduğunu belirtmiş, %5'i 9. sınıf ortak derslerine ayrılan ders saati ve 10. sınıf meslek derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, %2,5'i ise 10. Ve 11. sınıf ortak dersleri ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin sınıf düzeyine göre dağılımı hakkında görüşleri aşağıdaki gibidir.

“9. sınıfta meslek derslerine ayrılan ders saati az, diğer derslere ayrılan ders saati daha fazla. 12. sınıfta ise öğrencilerin üniversiteye hazırlanması için ders saati azaltılmakta bu da 10 ve 11. sınıfta meslek derslerine yoğunlaşılmasına neden oluyor.” (T1)

“9. sınıfta Kur'an-ı Kerim dersi ders saatinin az olduğunu düşünüyorum. En az 6 ders saati olmalıdır. Çünkü okula gelen öğrencilere sıfırdan öğretiyoruz saat yeterli olmuyor. Bunun yanında toplam ders saati çok fazladır. Öğrenciler bu yoğunluğu kaldıramamaktadır.” (T8)

“Toplam ders saatinin çok fazla olduğunu düşünmekteyim. Ders saatleri mutlaka düşürülmelidir. Öğrencilerin yapısı bu kadar yoğun bir programı kaldırarak halde olmadığı için verim düşmektedir. Az ve öz olursa hem verim artar hem de öğrenciler kendilerine vakit ayırabilir. ” (T11)

“9 ve 10. sınıflarda sorun olduğunu düşünmüyorum ancak 11 ve 12. sınıfta meslek derslerinin ders saati fazla. Bu dersler öğrencilere seçmeli olarak sunulabilir. Çünkü üniversitede İlahiyat Fakültesine gitmek istemeyen öğrencilere bu dersler ağır geliyor, çalışmak istemiyor, motivasyon düşüyor. Bu dersin verimliliğini düşürüyor ve İlahiyat hedefi olan öğrencilerin dersten edinecekleri kazanımların azalmasına yol açıyor. ” (T12)

“Lise dönemi aynı zamanda öğrencilerin ergenlik dönemidir. Bu dönemde özgürlüğüne düşkün, kurallardan hoşlanmayan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır öğrencilerimiz. Bizler bu ruh halindeki öğrencileri günün 8 saatinde bir sınıfta tutmaya çalışıyoruz. Haftada en fazla 2 ders saati sosyal derslere girebilen bu öğrenciler doğal olarak sıkılıyor ve okuldan kaçmaya ve uzaklaşmaya başlıyor. Bu sebeplerden dolayı haftada kırk ders saatinin olmasını çok fazla görüyorum. ” (T40)

Öğretmen ve öğrenci görüşleri beraber değerlendirildiğinde ise; katılımcıların %18,75’i 9. sınıf meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %12,5’i 12. sınıf ortak derslerine ayrılan ders saatinin az olduğunu, %11,25’i toplam ders saatinin fazla olduğunu, %7,5’i ise 11. sınıf ortak derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, %3,75’i 10. sınıf ortak ve meslek dersi ders saatlerine ayrılan ders saatlerinin yetersiz olduğunu, %2,5’i ise 9. sınıf ortak derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır.

1.4 Kazanım ve içerikler öğrenci grubuna uygun mudur?

Görüşmenin dördüncü sorusunda öğretmen ve öğrencilere Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu dersin ders içeriği ve kazanımları hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Verilen cevapların bir kısmı kazanımlara yönelik bir kısmı ise içeriklere yönelik olmuştur. Bu sebeple kazanım ve içerik olarak iki tema oluşturulmuş verilen yanıtlara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 16. Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders içeriği ve kazanımları hakkında görüşler

Tema/Kategori	Kodlar	n _o	% _o	n _t	% _t	n	%
Kazanım	Arapça dersi için uygunsuz (T1, T3, T11, T12, T17, T19, T20, T21, T22, T23, T26, T27, T32, T35, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö19, Ö23, Ö37, Ö40)	11	27,5	14	35	25	31,25
	Kur'an-ı Kerim dersi için uygunsuz (T18, T28, Ö7, Ö20, Ö36, Ö38)	4	10	2	5	6	7,5
	Tefsir Hadis dersleri için uygunsuz (T3, T11, T34, Ö37, Ö40)	2	5	3	7,5	5	6,25
	Meslek derslerinde uygulamaya dönük eksiklik (T17, T24, T26, T36, T37, T38)	0	0	6	15	6	7,5
	Genel yetenek dersleri için uygunsuz (T4, T10, T16, T20, T31, T33, T37, T39, T40, Ö5, Ö10, Ö16, Ö35)	4	10	9	22,5	13	16,25
	Genel kültür dersleri için uygunsuz (Ö1, Ö18, Ö24)	3	7,5	0	0	3	3,75
	Öğrenci hedeflerine göre uygunsuz (T7, T10, T13, T17, T22, T25, T26, T35, T36, T40, Ö2, Ö7, Ö13, Ö19, Ö21, Ö22, Ö25, Ö26, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö39)	13	32,5	10	25	23	28,75
Uygun (T1, T8, T9, T15, Ö8, Ö17, Ö28, Ö29, Ö34)	5	12,5	4	10	9	11,25	
Kapsayıcı (T11, T30)	0	0	2	5	2	2,5	
İçerik	Arapça dersi için uygunsuz (T3, T7, T11, T14, T19, T20, T26, T27, T40, Ö4, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö23, Ö37)	8	20	9	22,5	17	21,25
	Kur'an-ı Kerim dersi için uygunsuz (Ö7, Ö20, Ö36, Ö38)	4	10	0	0	4	5
	Tefsir Hadis dersleri için uygunsuz (T3, T11, Ö7, Ö37, Ö38, Ö40)	4	10	2	5	6	7,5
	Genel yetenek dersleri için uygunsuz (T10, T23, T35, T36, T37, Ö5, Ö10, Ö35)	3	7,5	5	12,5	8	10
	Genel kültür dersleri için uygunsuz (T35, T38, Ö1)	1	2,5	2	5	3	3,75
	Öğrenci seviyesine göre uygun değil (T2, T5, T23)	0	0	3	7,5	3	3,75
Uygun (T1, T8, T9, T25, T29, T39, Ö8, Ö17, Ö28, Ö29, Ö34)	5	12,5	6	15	11	13,75	

Tablo 16 incelendiğinde Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin kazanım ve ders içerikleri hakkındaki görüşler şu şekilde olmuştur.

Öğrencilerin %32,5'i kazanımların kendi hedeflerine uygun olmadığı, %27,5'i Arapça dersi kazanımlarının uygun olmadığı, %12,5'i kazanımların uygun olduğu, %10'u Kur'an-ı Kerim ve genel yetenek derslerinin kazanımlarının uygun olmadığı, %7,5'i genel kültür dersleri kazanımlarının uygun olmadığı, %5'i ise tefsir ve hadis dersleri kazanımlarının uygun olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin kazanımlar ile ilgili birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“İlahiyat Fakültesine gitme hedefim olmadığı için meslek dersi kazanımlarını ve içeriklerinin ağır olduğunu düşünüyorum. Özellikle Arapça dersinde çok zorlanıyorum.”
(Ö3)

“Ben zaten Teog sınavında matematikten başarısız olarak bu okula geldim. Ve sınıfımızda bu durumda olan çok arkadaşım var. Dokuz ve onuncu sınıfta gördüğüm matematiğin çok ağır olduğunu düşünüyorum. Bizim gibi sayısal becerisi düşük öğrenciler bu kadar ağır matematik dersi görmemeli” (Ö5)

“Arapça dersi zor bir ders anlamakta ve benden beklenenleri yerine getirmekte zorlanıyorum.” (Ö9)

“Meslek dersi içerikleri çok ağır geliyor bana. Ezber yapamıyorum bu da başarıyı düşürüyor. Meslek dersleri içerikleri hafifletilebilir.” (Ö13)

“ Temel dini bilgiler dersi kazanımları çok sade ve yetersiz. ” (Ö29)

Öğretmenlerin ise %35'i Arapça dersi kazanımlarının uygun olmadığı, %25'i kazanımların öğrenci hedeflerine göre uygun olmadığı, %22,5'i genel yetenek dersleri kazanımlarının uygun olmadığı, %15'i meslek derslerinin kazanımlarının uygulamaya dönük olmadığı, %10'u uygun olduğu, %7,5'i tefsir ve hadis dersi kazanımlarının uygun olmadığını, %5'i Kur'an-ı Kerim dersi kazanımlarının uygun olmadığını ve %5'i ise kazanımların kapsayıcı olduğu görüşlerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin kazanımlar hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Arapça dersi kazanımları öğrencileri çok zorluyor. Bunun nedeni dil eğitimi verme noktasındaki geri kalmış olmamız. 9. Sınıfın ilk dönemi sadece Arapça ve Kur'an-ı Kerim dersi verilerek bu sıkıntı giderilebilir. Bir nevi yarı dönem hazırlık gibi düşünülebilir. ” (T1)

“Özellikle branşım olması dolayısıyla meslek derslerinde yer alan kazanımların çok yoğun olması öğrencilerimize zor gelmektedir. Son zamanlarda yapılan öğretim programı değişiklikleri hadis ve karşılaştırmalı dinler tarihi gibi dersleri olumlu etkilemiştir.

Kazanımlarda yapılan bu sadeleştirmelerin tüm derslerde yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyim. ” (T11)

“Derslerin öğrenci seviyelerine göre uygun olduğunu düşünüyorum. Ancak öğrencilerimizin derste bir şeyler öğrenmekten ziyade sınıfı geçme amacı taşımalarından dolayı zorlanıyorlar. Mesela Kur’an-ı Kerim dersi belirli inancı olan herkesin öğrenmesi gereken bilgileri içeriyor. Bu derste dahi öğrencilerimiz aynı zihniyetler. Bizlerin öncelikle öğrencileri bu zihniyetten kurtarmamız lazım. ” (T18)

“Gözlemlerim neticesinde sayısal derslerin konularının yetiştirilmesinde meslektaşlarım zorlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerimiz de sayısal derslerin yoğunluğu altında ezilmektedirler. ” (T31)

Öğretmen ve öğrenci görüşleri beraber değerlendirildiğinde ise; katılımcıların %31,75’i Arapça dersi kazanımlarının uygun olmadığını, % 28,75’i kazanımların öğrenci hedefleri ile örtüşmediğini, %16,25’in genel yetenek dersleri kazanımlarının uygun olmadığını, %11,25’i kazanımların uygun olduğunu, %7,5’i Kur’an-ı Kerim dersleri kazanımlarının uygun olmadığı ve meslek dersleri kazanımlarının uygulamaya dönüklük açısından eksik olduğu, %6,25’i tefsir ve hadis dersleri kazanımlarının uygun olmadığı, %3,75’i genel kültür dersleri kazanımlarının uygun olmadığını, %2,5’i ise kazanımların kapsayıcı olduğunu belirtmiştir.

İçerik hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur;

Öğrencilerin %20’si Arapça dersi içeriklerinin uygunsuz, %12,5’i içeriklerin genel olarak uygun, %10’u Kur’an-ı Kerim, tefsir ve hadis dersleri ders içerikleri uygunsuz, %7,5’i genel yetenek dersleri ders içerikleri uygunsuz, %2,5’i ise genel kültür dersleri ders içeriklerinin uygunsuz olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin bu konu hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“ Her öğrenci liseye başlarken farklı okuldan gelmekte, İmam Hatip ortaokulundan gelen öğrenciler ile gelmeyenler arasında Arapça dersinde seviye farklılıkları bulunmaktadır. Kazanım ve içeriklerin ağır olması bizleri etkilemektedir. ”(Ö4)

“Kur’an-ı Kerim dersindeki ezberler ağır. Bunun yanında edebiyat derslerinde de içerikleri kavramakta zorlanıyorum. ” (Ö7)

“Felsefe gibi derslerde zorlanıyorum. Dersin bize kazandırmak istedikleri çok fazla ve bu kafamı karıştırıyor. ” (Ö24)

“Arapça konularının zorluğu ve ağırlığı yaş grubumuza ağır gelmektedir. Bu yüzden içerik sadeleştirilebilir ve bize uygun hale getirilebilir. ” (Ö27)

Öğretmenlerin %22,5’i Arapça dersi ders içeriklerinin uygunsuz, %15’i içeriklerin genel olarak uygun, %12,5’i genel yetenek dersleri ders içeriklerinin uygunsuz, %5’i ise içeriklerin tefsir, hadis, genel kültür dersleri ve öğrenci seviyesine uygun olmadığı görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerin bu konu hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Hadis konularının çok fazla kavram içermesi öğrenciyi öğrenme noktasında zorlamaktadır. Bunun yanında Arapça ders içeriğinin gramer ağırlıklı olması da öğrenciler için olumsuzdur. ” (T3)

“Hemen hemen tüm liselerde ders içeriklerinin aynı olduğunu görüyoruz. İçerik liselerin türlerine göre farklılaştırılabilir. Akademik düzeyi farklı öğrenciler farklı içeriklerle muhatap olmalıdır. ” (T5)

“Arapça dersinde gramer konuları çok yoğun. Bunun yerine pratik konuşmaya yönelik içerik konulmalıdır. Yedi yıl Arapça dersi alan öğrencilerimiz pratik yapamadıkları için konuşamıyorlar. ” (T26)

“Meslek dersleri göz önüne alındığında klasik ilim geleneğimizin problemleri ve gerekleri ile günümüz gençliğinin din algısı ve bilgi ihtiyaçları çok farklı. Ders içerikleri klasik eserlerimizi merkeze alınarak değil, öğrenci ihtiyaçları merkeze alınarak belirlenmelidir. Örneğin tefsir ve hadis dersinde öğrencilerin ilgisini çekmeyen ve özellikle İlahiyat dışında bölüm seçecek öğrencilere hitap etmeyen pek çok bilgi yer alırken vahiy kültürü öğrencilere benimsetilememektedir. Bu gibi örnekler çok fazla yer almaktadır. ” (T28)

Öğretmen ve öğrenci görüşleri beraber değerlendirildiğinde ise; katılımcıların %21,25’i Arapça dersi içeriklerinin uygun olmadığı, %13,75’i içeriklerin genel manada uygun olduğu, %10’u genel yetenek dersleri ders içeriklerinin uygunsuz olduğu, %7,5’i ise tefsir ve hadis derslerinin ders içeriklerinin uygunsuz, %5’i Kur’an-ı Kerim dersi ders içeriğinin uygunsuz, %2,5’i ise içeriklerin öğrenci seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir.

Görüşmenin beşinci sorusunda ise öğretmen ve öğrencilere zorunlu dersler ve bu derslerin öğrenimi sırasında ne gibi değişiklikler yapılabileceği sorulmuş ve verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo hazırlanmıştır.

Tablo 17. Zorunlu derslerde yapılabilecek değişiklikler

Tema/Kategori	Kodlar	n _ö	% _ö	n _i	% _i	n	%
Seviye	Öğrenciye görelilik (T1, T3, T6, T10, T11, T17, T18, T20, T22, T24, T28, T30, T31, T32, T34, T36, T37, T39, Ö4, Ö9, Ö12, Ö14, Ö15, Ö23, Ö31, Ö39)	8	20	18	45	26	32,5
	Okula görelilik (T5, T11, T15)	0	0	3	7,5	3	3,75
	Bir önceki eğitim kurumuna görelilik (T19, T20, T23, T40, Ö6, Ö12, Ö24)	3	7,5	4	10	7	8,75
Kazanım	Hedefe dönüklük (T2, T3, T10, T11, T17, T20, T21, T26, T35, T37, Ö1, Ö2, Ö11, Ö14, Ö16, Ö20, Ö25, Ö26, Ö28, Ö30, Ö32, Ö35, Ö36, Ö37)	13	32,5	10	25	23	28,75
	İlgiye dönüklük (T12, T13, T28, T32, T34, Ö3, Ö10, Ö30)	3	7,5	5	12,5	8	10
	Yeteneğe dönüklük (T1, T23, T32, T34, T35, T40, Ö2, Ö17, Ö22, Ö31, Ö33, Ö38)	6	15	6	15	12	15
	Sosyal faaliyet ve uygulamaya dönüklük (T11, T19, T30, T36, T37, Ö10)	1	2,5	5	12,5	6	7,5
	Azaltılmalı (T4, T16, T23, T29, T32, T33, T35, T37, T38, T40, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö19, Ö26, Ö31, Ö37, Ö40)	12	30	10	25	22	27,5
Zorunlu ders kazanım sayısı	Yeterlidir (T7, T8, T9, T14, Ö18, Ö21, Ö29)	3	7,5	4	10	7	8,75

Tablo 17 incelendiğinde zorunlu derslere yönelik getirilen öneriler üç kategoride değerlendirilmiştir.

Zorunlu derslerin seviyesine yönelik getirilen öneriler:

Öğrencilerin %20'si zorunlu derslerin zorluk seviyelerinin öğrenci seviyesi dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmiş, %7,5'i ise zorunlu derslerin zorluk seviyeleri mevcut okula gelen öğrencilerin düz ortaokuldan mı İmam Hatip orta okulundan mı geldiğinin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin zorunlu derslerin seviyesine yönelik birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“Seviyelerine göre değil de hedeflerine göre çeşitlendirilebilir. Hedefimiz için gerekli olan dersleri daha ağırlıklı görmek isterim. ” (Ö1)

“Okulumuz belirli puan aralığında öğrenci aldığı için derslerin genelinde durumlarımız birbirine yakın oluyor fakat Kur'an-ı Kerim ve diğer meslek dersleri için bu geçerli değil. Kur'an-ı Kerim bilme seviyelerimize göre dönem başında ayrılabilirsek daha iyi olur. ” (Ö11)

Öğretmenlerin %45'i ise zorunlu derslerin zorluk seviyelerinin çeşitlendirilerek okullardaki öğrencilerin seviyelerine göre seçim yapılabilecek bir hale getirilmesi gerektiğini belirtmiş, %10'u zorunlu derslerin seviyelerinin bir önceki eğitim kurumunun İmam Hatip Ortaokulu olup olmamasına göre farklılık göstermesi gerektiğini belirtmiş, %7,5'i ise İmam Hatip Liselerinin farklılıklarına göre zorunlu derslerin seviyelerinin çeşitlendirilebileceğini belirtmiştir.

“Anadolu İmam Hatip Liseleri arasında hatta okul içerisinde bile akademik düzeyde farklılıklar yaşanmaktadır. Merkezi okullar ve proje okulları ile ilçelerdeki okullar arasında büyük farklılıklar vardır. İlçelere varoşlardan puansız ve kaynaştırma öğrencileri ile hedefi olmayan öğrenciler kayıt yaptırmaktadır. Bu durumda bu okullarda aynı şekilde eğitim vermek işlevsiz bir eğitim ortamı oluşturmaktadır.” (T5)

“Özellikle Arapça dersinde öğrencilerin çok zorlandıklarını görüyorum. Bu ders için seviye sınıfları yapılabilir ve takviye kursları açılabilir.” (T24)

Öğrenci ve öğretmenler beraber değerlendirildiğinde ise katılımcıların %32,5'i zorunlu derslerin seviyelerinin öğrencilerin durumlarına göre çeşitlendirilmesi gerektiğini, %8,75'i bir önceki eğitim kurumunun dikkate alınması gerektiğine, %3,75'i ise okulların kategorize edilerek farklı zorluk seviyelerinde eğitim verebileceğini belirtmiştir.

Zorunlu derslerin kazanımlarına yönelik öneriler ise aşağıdaki gibidir:

Öğrencilerin; %32,5'i kazanımların öğrenci hedefleri ile tutarlı hale getirilmesi gerektiğini, %15'i kazanımların öğrenci yeteneklerine uygun hale getirilmesi gerektiğini, %7,5'i kazanımların öğrenci ilgisine göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini, %2,5'i ise kazanımların uygulamaya dönük hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin bu durum hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Öğrenci hedefleri doğrultusunda ilerleyebilmesi için nasıl 11 ve 12. sınıfta matematik dersleri temel ve ileri düzey diye ayrılıyorsa 9 ve 10. sınıf düzeyinde de benzer şekilde olmalıdır. Diğer derslerde de kazanımların yoğun olduğu ve olmadığı gruplar oluşturulabilir. Hangisine gitmek istediğini öğrenci karar verebilir.” (Ö8)

“Ortak derslerin özellikle sözel kısımlarında zorlanıyorum. Türkçe ve coğrafya derslerinin kazanımlarının çok yoğun olduğunu düşünüyorum.” (Ö18)

“Temel dini bilgiler dersinde öğrendiklerimiz bence az ve yetersiz.” (Ö29)

Öğretmenlerin; %25'i kazanımların öğrenci hedefleri ile tutarlı hale getirilmesi gerektiğini, %15'i kazanımların öğrenci yeteneklerine uygun hale getirilmesi gerektiğini, %12,5'i kazanımların öğrenci ilgisine göre yeniden düzenlenmesi ve uygulamaya dönük hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kazanımlarda yapılması gereken değişiklikler konusunda öğretmenlerin birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“ Özellikle meslek dersleri kazanımlarının bu seviyedeki öğrenciler için çok ağır olduğunu düşünüyorum. Kazanımlar sadeleştirilebilir. ” (T7)

“Zorunlu derslerin kazanımları öğrenci seviye ve hedeflerine göre çeşitlendirilebilir. Mesela İlahiyat hedefi olmayan öğrenciler için meslek dersleri kazanımlarının daha sade olduğu yeni programlar hazırlanabilir. Bunun yanında genel manada kazanımlar sadeleştirilmelidir. ” (T10)

Öğrenci ve öğretmenler beraber değerlendirildiğinde; katılımcıların %28,75'i kazanımların öğrenci hedefleri ile tutarlı hale getirilmesi gerektiğini, %15'i kazanımların öğrenci yeteneklerine uygun hale getirilmesi gerektiğini, %10'u kazanımların öğrenci ilgisine göre yeniden düzenlenmesi gerektiğini, %7,5'i ise kazanımların uygulamaya dönük hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kazanım sayısı hakkında ise; öğrencilerin %30'u kazanımların sadeleştirilmesi gerektiğini, %7,5'i ise sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin kazanım sayısı hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Özellikle meslek dersi kazanımları sadeleştirilmelidir. Benim gibi İlahiyat Fakültesini tercih etmeyecek arkadaşlar için bu kadar yoğun bir Arapça dersi görülmesinin gereksiz olduğunu düşünüyorum.” (Ö3)

“ Zorunlu derse ayrılan ders saati sayısı azaltılmalı ve seçmeli ders saati arttırılmalıdır. Böylece herkes ilgi alanlarına daha çok yoğunlaşma imkanı bulur.” (Ö7)

“ Zorunlu ders sayısının çok olmasından ziyade sayıyı sınırlı tutup ders saatlerini arttırmak daha iyi olacaktır. Böylece daha verimli bir öğrenme gerçekleşebilir. ” (Ö31)

Öğretmenlerin %25'i kazanımların sadeleştirilmesi gerektiğini, %10'u ise sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir.

“Özellikle akademik seviyesi düşük öğrencilerin yer aldığı okullarda kazanımları azaltılmış daha uygun programlar uygulanmalıdır. ” (T23)

“Sadece İmam Hatip Liselerine özel olmamakla birlikte genel olarak tüm okullarda öğretilen derslerin büyük bir bölümünde kazanımların yoğun olduğu, öğretmenlerin bu kazanımları öğrencilere zamanında aktarmakta güçlük çektiği, öğrencilerin de anlamlandırmakta güçlük çektiğini gözlemlemekteyim. Son yıllarda programlarda yapılan değişiklikler de kazanımların azaltılmasına yöneliktir. Henüz istenilen durumda olduğunu düşünmüyorum yoğunluk azaltılmaya devam edilmelidir. ” (T37)

Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde ise katılımcıların %27,5’i kazanımların sadeleştirilmesi gerektiğini, %8,75’i ise sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir.

1.5 Seçmeli ders sayısı ve çeşitliliği uygun mudur? Seçmeli ders seçiminde problem yaşanmakta mıdır?

Altıncı soruda öğretmen ve öğrencilere okutulan seçmeli derslerin çeşitliliği ve ayrılan ders saati hakkındaki görüşleri sorulmuş verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 18. Seçmeli ders çeşitliliği ve ayrılan ders saati hakkında görüşler

Tema/Kategori	Kodlar	n _ö	%ö	nt	%t	n	%
Çeşitlilik	Uygun (T1, T5, T7,T8 ,T10 , T11, T12, T14, T15, T19, T20, T22, T23, T25, T27, T28, T29, T30, T31, T32, T33, T34, T35, T36, T38, T40, Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö12, Ö14, Ö17, Ö19, Ö20, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö35, Ö36, Ö38, Ö39, Ö40)	24	60	26	65	41	62,5
	Az (T3, T4, T6, T16, Ö2, Ö4, Ö34)	3	7,5	4	10	7	8,75
	Fazla (Ö11, Ö28, Ö37)	3	7,5	0	0	3	3,75
Ders saati sayısı	Uygun (T11, T18, T25, Ö30)	1	2,5	3	7,5	4	5
	Az (T1, T2, T8, T9, T12, T13, T17, T20, T21,T22, T23, T24, T32, T34, T36, T37, T40, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö22, Ö31, Ö32, Ö33, Ö40)	14	35	17	42,5	27	33,75
	Fazla (Ö2, Ö6)	2	5	0	0	2	2,5

Tablo 18 incelendiğinde seçmeli derslerin çeşitliliği ve ders saati sayısı hakkındaki görüşler şu şekilde olmuştur:

Seçmeli ders çeşitliliği hakkında öğrencilerin %60'ı seçmeli ders çeşitliliğinin yeterli olduğunu, %7,5'i az olduğunu, %7,5'i de fazla olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin ise %65'i seçmeli ders çeşitliliğinin uygun, %10'u da fazla sayıda seçmeli ders olduğu görüşünü dile getirmiştir.

Öğrencilerin seçmeli derslerin çeşitliliği ve ders saati hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“Ders çeşitliliği uygundur fakat hitabet ve mesleki uygulama dersinin sadece 12. sınıfta olması eksiklidir. Alt sınıflarda da olması mesleki yeterliliğimizin artması için güzel olur.” (Ö6)

“Aslına bakarsanız bu kadar çok seçmeli ders çeşidinin var olduğundan haberim yoktu. Bu çeşitlilik kağıt üstünde gayet yeterli fakat seçebileceğimizi sanmıyorum.” (Ö36)

Öğretmenlerin seçmeli derslerin çeşitliliği ve ders saati hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“Öğrencilerimiz arasında İmam ve müezzin olmak isteyenler vardır. Bu kişilerin mesleklerini düzgün icra edebilmeleri için dini musiki dersi çok önemlidir. Tüm sınıf düzeylerinde seçmeli ders olarak var olması gerekmektedir.” (T2)

“Değerler eğitimi dersi eklenmelidir ve seçmeli ders saati sayısı artırılmalıdır.” (T4)

“Görünüşte çeşitlilik uygundur fakat peygamberler tarihi, psikoloji, sosyoloji gibi dersler seçmeli ders olarak gözükse de seçilememektedir. Bu gibi örnekler çoğaltılabilir. Seçmeli ders seçim şartları esnetilerek ve öğretmen ihtiyacı giderilerek bu sıkıntılar aşılabılır.” (T17)

Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde; katılımcıların %62,5'i seçmeli ders çeşitliliğinin uygun, %8,75'i sayının az, %3,75'i ise sayının fazla olduğu görüşünü dile getirmiştir.

Seçmeli derslere ayrılan ders saati hakkında da; öğrencilerin %35'i ayrılan ders saatinin az olduğunu, %5'i ayrılan ders saatinin fazla olduğunu, %2,5'i ise ayrılan ders saatinin uygun olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin %42,5'i ayrılan ders saatinin az, %7,5'i ise uygun olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin bu konudaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Seçmeli ders saati sayısı artırılmalıdır. Bir önceki zorunuzda da dediğim gibi seçme hakkımız arttıkça kendi ilgi alanımıza daha çok yönelebileceğiz.” (Ö7)

Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde ise katılımcıların %33,75'i ayrılan ders saatinin az, %5'i uygun, %2,5'i ise fazla olduğu görüşünü dile getirmiştir.

Yedinci soruda öğretmen ve öğrencilere seçmeli ders seçiminde yaşanan güçlükler ve bu güçlüklerin sebepleri sorulmuş; verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 19. Seçmeli ders seçiminde karşılaşılan problemlerin sebepleri

Tema/Kategori	Kodlar	n _a	% _ö	nt	% _t	n	%
Sebepler	Öğretmen durumu (T4, T11, T13, T16, T18, T23, T27, T32, T33, T35, T36, T38, T40, Ö1, Ö2, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö20, Ö24, Ö26, Ö32, Ö33, Ö35, Ö39)	15	37,5	13	32,5	28	35
	Öğrenci durumu (T1, T3, T4, T8, T11, T14, T19, T20, T28, T34, T37, T39, Ö2, Ö18, Ö19, Ö22, Ö25, Ö28, Ö36, Ö38, Ö40)	9	22,5	12	30	21	26,25
	Fiziki şartlar (T4, T13, T17, T18, T25, T30, T36, Ö39)	1	2,5	7	17,5	8	10
	İdareci tutumu (T6, T7, T8, T15, T20, T24, T26, T36, Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö16, Ö23, Ö24, Ö26, Ö29, Ö31, Ö34)	16	40	8	20	24	30

Tablo 19 incelendiğinde seçmeli ders seçiminde karşılaşılan problemlerle ilgili görüşler şu şekilde olmuştur;

Öğrencilerin %40'ı idarecilerin seçmeli ders seçiminde öğrencilerin seçimlerini sınırlamasını, %37,5'i ise öğretmen sayısının yetersizliği ve branş bazında eksikliklerin olmasını, %22,5'i ise öğrencilerin seçimlerinin kontenjanı dolduramamasını, %2,5'i ise fiziki şartların yetersiz olmasını başlıca problemler olarak belirtmiştir. Öğrencilerin seçmeli dersleri seçerken yaşadığı güçlüklerle ilgili birebir görüşleri aşağıdaki gibi olmuştur.

“Seçmeli ders seçiyoruz ama seçtiğimiz dersleri göremiyoruz. Kağıt üzerinde yapılan seçimler öğretmen eksikliğinden dolayı gerçekleşmiyor. İdare kendisi belirliyor.” (Ö1)

“Bizler istenen sayıya ulaşırsak bile sosyoloji gibi dersler açılmıyor. Bundan dolayı hedeflerimizden uzaklaşıyoruz. İdareciler öğretmen olmadığı için açamıyorlarmış.” (Ö4)

“Seçimlerimizi yapıyoruz fakat bu seçimler kabul görmüyor. Mesela psikoloji dersini seçmemize rağmen açılmadı.” (Ö8)

“Problem yaşanmaktadır. Seçmeli dersleri seçmeden önce o dersin içeriği hakkında bilgi verilmeli ve öğrenciler o bilgilere göre dersi seçmelidir. Onun dışında istenilen bazı dersler öğretmen eksikliğinden dolayı açılmıyor.” (Ö14)

“İstediğimiz dersler bazen açılmıyor bunda okulumuzda yeterli sınıfın bulunmaması da etkili oluyor.” (Ö39)

Öğretmenlerin ise %32,5’i öğretmen sayısının yetersizliği ve branş bazında eksikliklerin olmasını, %30’u öğrencilerin seçimlerinin kontenjanı dolduramaması, %20’si idarecilerin seçmeli ders seçiminde öğrencilerin seçimlerini sınırlamasını, %17,5’i ise fiziki şartların yetersiz olmasını başlıca problemler olarak belirtmiştir.

Öğretmenlerin karşılaşılan problemler hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Seçmeli derslerde öğrenciler istediği dersleri seçemiyor. Bunun nedeni öğrenci ve öğretmen sayısının yetersizliğidir. Mesela 11. sınıfta öğrencilerden bazıları ileri matematik görmek isterken yeterli sayıya ulaşamadıkları için seçimleri geçerli olmadı.” (T1)

“Her öğrenci ihtiyacı doğrultusunda seçmeli dersleri özgür olarak seçmelidir. Bu konuda var olan sayı, öğretmen problemlerine çözüm getirilirse ve idareci tutumları da öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermeye dönük olursa daha iyi olacağını düşünüyorum.” (T22)

“Okullarda yeterli sınıf bulunmadığından bazı derslerde yeterli sayıda talep olsa da maalesef açılmıyor bu durum öğrencileri olumsuz etkiliyor.” (T30)

“Seçmeli dersler konusunda eldeki öğretmenleri değerlendirme dersleri gibi bir ön yargı mevcuttur. Bu yargının giderilmesi ve öğretmen eksikliğinin kapatılması için diyanet ve bazı özel kuruluşların birikimlerinden yararlanılmalıdır.” (T35)

Öğretmen ve öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde ise katılımcıların %35’i öğretmen sayısının yetersizliği ve branş bazında eksikliklerin olmasını, %30’u idarecilerin seçmeli ders seçiminde öğrencilerin seçimlerini sınırlamasını, %26,25’i ise öğrencilerin seçimlerinin kontenjanı dolduramamasını, %10’u ise fiziki şartların yetersiz olmasını başlıca problemler olarak belirtmiştir.

1.6 Anadolu İmam Hatip Liselerinin bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmeye uygun mudur?

Sekizinci soruda öğretmen ve öğrencilere mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının İlahiyat Fakültesini hedefleyen öğrenciler için yeterli olup olmadığı sorulmuş verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 20. İlahiyat programı için yeterlilikler ve Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının bu yeterlilikleri karşılama durumu

Tema/Kategori	Kodlar	n _ö	%ö	nt	%t	n	%
Ön yeterlilikler	Kur'an-ı Kerim'i düzgün okuma ve anlama (T2, T3, T5, T7, T9, T11, T17, T18, T19, T20, T36, T37, T38, T39, T40, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö28, Ö30, Ö32, Ö33, Ö35, Ö38, Ö39, Ö40)	23	57,5	15	37,5	38	47,5
	Hitabet/diksiyon (T2, T3, T5, T7, T10, T11, T13, T16, T18, T19, T20, T23, T36, T40, Ö3, Ö13, Ö28)	3	7,5	14	35	17	21,25
	Ahlaki olgunluk (T1, T4, T8, T13, T16, T19, T38, T39, Ö10, Ö31, Ö36, Ö37)	4	10	8	20	12	15
	İbadet azmi (T1, T6, T8, T37, T19, Ö39)	1	2,5	5	12,5	6	7,5
	Kitap okuma alışkanlığı (T1, T5)	0	0	2	5	2	2,5
	Dini Bilgi Yeterliliği (T23, T40)	0	0	2	5	2	2,5
Disiplin (T1, T15)	0	0	2	5	2	2,5	
A.İ.H.L eğitim programının karşılama durumu	Yeterlidir (T1, T4, T5, T6, T8, T9, T10, T11, T12, T14, T22, T24, T27, T28, T29, T30, T31, T32, T34, T35, T36, T37, T38, T40, Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28, Ö29, Ö33, Ö34, Ö35, Ö38, Ö40)	23	57,5	24	60	47	58,75
	Yeterli değildir (T2, T3, T7, T13, T15, T16, T17, T18, T19, T20, T21, T23, T25, T26, T33, T39, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö11, Ö13, Ö17, Ö19, Ö22, Ö30, Ö31, Ö32, Ö36, Ö37, Ö39)	17	42,5	16	40	33	41,25

Tablo 20 incelendiğinde bir üst eğitim kurumunda İlahiyat tercihi yapacak olan öğrenciler için gerekli olan ön yeterlilikler ve bu yeterlilikleri Anadolu İmam Hatip Liselerinin karşılama durumu sorulmuş ve aşağıdaki görüşler ortaya çıkmıştır.

İlahiyat Fakültelerine gidecek olan öğrencilerin sahip olması gereken özellikleri öğrencilerin %57,5'i Kur'an-ı Kerimi düzgün okuma ve anlama, %10'u ahlaki

olgunluk, %7,5'i Hitabet yeteneği ve düzgün bir diksiyonla konuşma olarak nitelendirmiştir. Öğrencilerin bu konu hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“İlahiyat Fakültesine gidecek öğrenci Kur'an-ı Kerimi düzgün okumalı ve anlamını idrak etmiş olmalıdır. Bunu sağlamak için meslek dersi sayıları arttırılmalıdır.” (Ö9)

“Kesinlikle Arapçayı iyi bilmeli ve dini konularda hassas ve duyarlı biri olmalıdır.” (Ö10)

“Ezber yeteneği iyi olmalı, dini derslerden sıkılmamalıdır. İmam Hatip liseleri ezber yeteneğini geliştirmekte, Arapçaya aşinalık sağlamakta ve İlahiyat programına benzer dersler olduğu için derler hakkında bilgi edinmeyi sağlamaktadır. Bu yüzden İlahiyat Fakültesine gitmek isteyen öğrenciler için bu lise uygundur.” (Ö14)

“ İnsanlar ve toplum ile ilişkisi iyi olmalı, sorunlara çözüm üretebilen bir yapıda olmalı, ahlaki özelliklerinin olması gerekir fakat mevcut program bu özellikleri yeterince karşılamıyor.” (Ö31)

Öğretmenlerin ise %37,5'i Kur'an-ı Kerimi düzgün okuma ve anlama, %35'i Hitabet yeteneği ve düzgün bir diksiyonla konuşma, %20'si ahlaki olgunluk, %12,5'i ibadet etmede istekli olma, %5'i ise kitap okuma alışkanlığı kazanmış olma, dini konularda doğru bilgilere sahip olma ve disiplinli olma özelliklerinin bulunması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin ön yeterlilikler hakkında birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“İlahiyat programını tercih edecek öğrencilerde öncelikle edep, öğrenme aşkı, ibadetlerinde devamlılık, kitap okuma alışkanlığı, öğrendiklerini hayata tatbik edebilme, azim ve disiplin gibi özellikler var olmalıdır. Mevcut program öğrencilerin istekli olması halinde tüm bu özellikleri kazandırabilir.” (T1)

“Bir şeyi bilmek bireyin kendisi için yeterli olabilir ama hem bilip hem de bildiğini aktarması gerekiyorsa bunu nasıl yaptığı çok önemlidir. Bu yüzden hitabet ve diksiyonu iyi olması gerekir.” (T11)

“Öncelikle öğrenciler Kur'an-ı Kerim'i düzgün ve tecvitli okumalıdır. Sadece bununla yetinmeyip meal ve tefsir bilgisi olmalı. Kitabımızın tümüne hakim olamasa da gerektiğinde bilgilere ulaşabileceği doğru ve güvenilir kaynakları iyi bilmelidir. İlmihal bilgisi iyi olmalıdır.” (T38)

“Din hizmetlerinde bulunacak kişiler toplum önünde konuşmak zorundadır. Gerek topluluğa hitap konusunda gerekse birebir diyalog konusunda kabiliyetli olmalıdır ki anlatması gerekeni veya sorulan sorunun cevabını karşısındakine doğru şekilde aktarsın.” (T40)

Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde ise katılımcıların %47,5'i Kur'an-ı Kerimi düzgün okuma ve anlama, %21,25'i Hitabet yeteneği ve düzgün bir diksiyonla konuşma, %15'i ahlaki olgunluk, %7,5'i ibadet etmede istekli olma, yüzde 2,5'i ise kitap okuma alışkanlığı kazanmış olma, dini konularda doğru bilgilere sahip olma ve disiplinli olma özelliklerinin bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Anadolu İmam Hatip Liselerinin bu özellikleri karşılama durumunu öğrencilerin %57,5'i karşılar, %42,5'i ise karşılamaz olarak değerlendirmiş, öğretmenlerin ise %60'ı karşılar, %40'ı ise karşılamaz olarak değerlendirmiştir. Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde katılımcıların %58,75'i karşılar, %41,25'i ise karşılamaz olarak değerlendirmiştir.

Öğrencilerin bu konu hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Program İlahiyat Fakültelerine gitmek isteyen arkadaşlarımız için genel manada yeterlidir. Uygulamaya dönük çalışmalar arttırılabilir.” (Ö6)

“Bence yeterli değildir. Çünkü ayrılan ders saati kısıtlı ve üniversite sınavında çıkmayacağı için yazılı sınavlarda yüksek almak için çalışıyoruz sadece.”(Ö6)

Öğretmenlerin bu konu hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Yeterli mi emin değilim fakat öğrenciler İlahiyat Fakültelerine nasıl hazır olabilirim düşüncesinden önce bu fakülteleri nasıl kazanabilirim odaklanmaktadır. Meslek dersi dışındaki dersleri diğer okullara göre daha az gördüğü düşünülürse dezavantajlı duruma düşmektedir. Artık İlahiyat Fakültelerini sadece İmam Hatip kökenli öğrenciler tercih etmediği için eşit şartlarda yarıştıklarını düşünmüyorum. Daha önce var olan İlahiyat tercihlerinde sağlanan ek puan uygulaması bu dezavantajı ortadan kaldırmak için tekrar uygulanabilir.” (T21)

“ Temel bilgileri edinme noktasında yeterli olduğunu düşünüyorum. Temelini sağlam alan öğrenciler de bu alanda sorun yaşamayacaktır. Ben yeni mezun meslek dersleri öğretmeni olarak bu konuda sorun yaşamadım. Meslek derslerinde aldığım bilgileri İlahiyat Fakültesinde detaylandırma imkanı buldum.” (T31)

Dokuzuncu soruda öğretmen ve öğrencilere mevcut eğitim programının bir üst eğitim kurumunda İlahiyat programı dışında tercih yapacak öğrenciler için yeterli olup olmadığı sorulmuş yetersiz gören öğrenci ve öğretmenlerin neden yetersiz gördüğüne yönelik cevaplar doğrultusunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 21. Anadolu İmam Hatip Lisesi programının bir üst eğitim kurumunda İlahiyat Fakültesi dışında tercih yapacak öğrenciler için eksiklikleri

Tema/Kategori	Kodlar	n _o	%ö	nt	%t	n	%
Programın eksiklikleri	Ortak derslerin programdaki ağırlığı (T1, T2, T3, T6, T7, T12, T17, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö25, Ö28, Ö30, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö40)	13	32,5	7	17,5	20	25
	Genel yetenek derslerinin programdaki ağırlığı (T2, T8, T10, T14, T16, T18, T21, T24, T26, T32, T36, T38, Ö3, Ö8, Ö13, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö22, Ö31, Ö33, Ö37)	11	27,5	12	30	23	28,75
	Sosyal aktivitelerin program içindeki ağırlığı (T15, T20)	0	0	2	5	2	2,5
	Seçmeli derslerin isteğe bağlı seçilememesi (T8, T12, T13, T14, T15, T16, T17, T19, T20, T22, T23, T36, T39, T40, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö32, Ö33, Ö37, Ö39)	24	60	14	35	38	47,5
	Eksiklik yoktur (T4, T5, T9, T11, T19, T25, T28, T29, T30, T31, T33, T34, T35, Ö1, Ö23, Ö26, Ö29, Ö34)	5	12,5	12	30	17	21,25

Tablo 21 incelendiğinde mevcut programın İlahiyat Fakültesi dışında tercih yapacak öğrenciler için eksiklikleri katılımcılar tarafından şu şekilde belirtilmiştir.

Öğrencilerin %60'ı istedikleri dersi seçememelerini en büyük eksiklik olarak görmüş, %32,5'i ise ortak derslerin programdaki ağırlığının az olmasını, %27,5'i genel yetenek derslerinin programdaki ağırlığının az olmasını eksiklik olarak görmüştür. %12,5'i ise herhangi bir eksiklik olmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi dışında hedefi olanlar için program eksiklikleri hakkındaki birebir görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Matematik derslerini bir nebze görebiliyor olsak da fizik, kimya ve biyoloji gibi genel yetenek derslerini 11 ve 12. sınıflarda göremiyoruz. Bu durum özellikle sayısal alanda tercih yapacak olanları olumsuz etkiliyor.” (Ö3)

“Seçmeli derslerde istediğimiz seçimleri yapamamak bizleri hedeflerimizden uzaklaştırmaktadır.” (Ö4)

“Özellikle bulunduğumuz okul itibarıyla matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerine gereken önemin verilmediğini düşünüyorum. Zaten 11 ve 12. Sınıf düzeyinde söylediğim

derslerden matematik dışındakileri alamıyoruz. Bu benim gibi bu alanlarla ilgili hedefi bulunan bu öğrencileri olumsuz etkilemektedir. ” (Ö16)

“ Hedefi İlahiyat Fakültesi olmayan öğrenciler için meslek dersleri çok fazla bu durum onların diğer derslerine yeterince yoğunlaşmasına engel oluyor. ” (Ö29)

Öğretmenlerin ise %35’i istenilen seçmeli dersin seçiminde yaşanan güçlük, %30’u genel yetenek derslerinin programdaki ağırlığının azlığı, %17,5’i ortak derslerin programdaki ağırlığının azlığı, %5’i sosyal aktivitelerden yoksunluk olarak belirtmiştir. %30’u ise herhangi bir eksikliğin var olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplar aşağıdaki gibi olmuştur.

“Hedefi İlahiyat Fakültesi dışında bir bölüm olan öğrenciler için ortak derslerin ders saati açısında eksikliklerinin var olduğunu düşünüyorum. Seçmeli dersler ile desteklenemeyen genel kültür ve genel yetenek derslerinden öğrenciler üniversite sınavında başarısızlık yaşamaktadır. ” (T6)

“ Sayısal alanlarda hedefi olan öğrenciler az sayıda olduğu için istedikleri seçmeli derslerin açılmasında sıkıntılar yaşanıyor. Bu da öğrencilerde hayal kırıklığına sebep oluyor. Seçmeli derslerde istedikleri dersleri seçebilseler ve bu dersler açılrsa herhangi bir eksiklik olacağını düşünmüyorum. Ama şu haliyle bu alanı tercih edecek öğrenciler için yetersizdir. ” (T14)

Öğretmen ve öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların %47,5’i istenilen seçmeli dersin seçiminde yaşanan güçlüğü en büyük eksiklik olarak görmüş, %28,75’i genel yetenek derslerinin programdaki ağırlığının azlığı, %25’i ortak derslerin programdaki ağırlığının azlığı, %2,5’i sosyal aktivite azlığını diğer eksiklikler olarak belirtmiş, %21,25’i ise herhangi bir eksikliğin olmadığını belirtmiştir.

Tüm bu bulgular ışığında birinci problemimiz olan Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programının öğrenci hedeflerine uygun olup olmadığı sorusunda dönecek olursak; programın hedef ve yapısının öğrenci hedef ve yapısı ile birebir örtüştüğü söylenemez. Birinci alt probleme ait bulgularda görüldüğü gibi öğrencilerin %90’ı İlahiyat Fakültesi dışında bir hedef belirlemektedir. Bu yüzde diğer alt probleme ait bulgularda da öğrencilerin bu hedefe yönelik istekleri ortaya çıkarken, öğretmenlerin de programın amacına dönük istekleri ortaya çıkmıştır. Bazı alt problemlere ait bulgularda öğrenci ve öğretmenlerin birbirine zıt düşüncelerinin olduğu görülmüştür.

2. Mevcut İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı'nın farklılaşmasına dönük yapılması gerekenler nelerdir?

Onuncu soruda öğretmen ve öğrencilere Anadolu İmam Hatip Liselerinin öğretim programının nasıl olması gerektiği sorulmuş verilen cevaplara göre aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 22. Öğretmen ve öğrencilerin Anadolu İmam Hatip Liselerinde yapılması gereken değişikliklere dair önerileri

Tema/Kategori	Kodlar	n _ö	%ö	nt	%t	n	%
	Oryantasyon çalışması (Ö8, Ö26)	2	5	0	0	2	2,5
	Farklı programlara sahip İmam Hatip Liseleri (T3, T17, T20, T21, T25, T36, T40, Ö23)	1	2,5	7	17,5	8	10
	Hedefe dayalı farklılaşmış öğretim (T1, T3, T5, T9, T11, T12, T13, T20, T21, T24, T26, T34, T36, T39, Ö5, Ö9, Ö11, Ö12, Ö16, Ö19, Ö22, Ö27, Ö32, Ö36, Ö37, Ö38, Ö40)	13	32,5	14	35	27	33,75
	Çeşitlendirilmiş program (T1, T3, T4, T6, T9, T10, T16, T36, Ö10, Ö11, Ö15, Ö16, Ö25, Ö30, Ö32, Ö36, Ö40)	9	22,5	8	20	17	21,25
	Ön öğrenmelere göre farklılaşmış program (T5, T15, T18, T20, T26, T34, T39, Ö2, Ö4, Ö9, Ö10, Ö12)	5	12,5	7	17,5	12	15
Öneriler	Mesleki eğitim geliştirilmesi (T4, T12, T24, T33, T37, T39, Ö24)	1	2,5	6	15	7	8,75
	Uygulamaya dönüklüğün artırılması (T10, T14, T20, T23, T33, T35, T37, T38, Ö24, Ö37, Ö39)	3	7,5	8	20	11	13,75
	İçeriklerin düzenlenmesi (T28)	0	0	1	2,5	1	1,25
	Ders saat dağılımının düzenlenmesi (T4, T12, T13, T16, T19, T20, T21, T22, T27, T36, T40, Ö3, Ö5, Ö7, Ö14, Ö17, Ö18, Ö20, Ö22, Ö24, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35, Ö37, Ö38)	15	37,5	11	27,5	26	32,5
	Seçmeli ders seçim sisteminin düzenlenmesi (T6, T7, T8, T10, T12, T16, T19, T20, T21, T40, Ö1, Ö3, Ö5, Ö10, Ö14, Ö18, Ö21, Ö29, Ö32, Ö33, Ö38)	11	27,5	10	25	21	26,25
	Sosyal aktivitelerin artırılması (T10, T15, T19, T20, T30, T35, T36, T37, T38, Ö1, Ö6, Ö7, Ö8, Ö13, Ö16, Ö19, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31, Ö35, Ö37, Ö39)	14	35	9	17,5	23	28,75

Tablo 22 incelendiğinde öğrenci ve öğretmenlerin Anadolu İmam Hatip Liselerine dair önerilerinin yer aldığı görülmektedir.

Öğrencilerin %37,5'i ders saatleri dağılımının değişmesi gerektiğini, %35'i sosyal faaliyet ve uygulamaya dönük çalışmaların programda daha fazla yer bulması gerektiğini belirtmiştir. %32,5'i öğrenci hedeflerine göre program içerisinde farklı seçenekler sunulması gerektiğini belirtmiştir. %27,5'i seçmeli ders seçim sisteminin revize edilerek; öğrenci ilgi, yetenek ve hedeflerine uygun dersleri seçmelerine olanak tanıyacak hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %22,5'i Anadolu İmam Hatip Liselerinin farklı programlar uygular hale getirilerek, öğrencilerin bireysel durumunu göz önünde tutup, bu programlara göre seçim yapabilmesi gerektiğini belirtmiştir. %12,5'i ise İmam Hatip ortaokulundan mezun olanlar ile bu ortaokuldan mezun olmayanların farklı programlara tabi tutulması gerektiğini belirtmiştir. %7,5'i okulda öğrenilen kitabi bilginin uygulanma olanaklarının artırılması gerektiğini belirtmiştir. %5'i okul başında mutlaka oryantasyon çalışması yapılarak programa uyum sağlanma durumunun pozitif yönde değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %2,5'i farklı programa sahip İmam Hatip Liselerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %2,5'i mesleki donanımı arttıracak şekilde programda revizyona gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin program ile ilgili birebir önerileri aşağıdaki gibidir.

“Öğrencilerin İmam Hatip ortaokulundan gelip gelmediği dikkate alınarak meslek dersi seviyelerine göre sınıf oluşturulabilir. Ve bu sınıflarına seviyelerine göre programlar hazırlanabilir.” (Ö2)

“ Ders saati dağılımının düzenlenmesinde esnekliğe gidilmesi bizim için yararlı olacaktır. Meslek derslerinin daha az görüldüğü bir program farklı hedefleri olan benim gibi arkadaşlara daha fazla hitap edebilir. ”(Ö3)

“Okula ilk girdiğimizde bizlere testler uygulanıp bu testlere göre sınıflar ayrılırsa ve bu sınıftaki öğrencilerin durumlarına göre eğitim yapılırsa başarının artacağını düşünüyorum. ” (Ö4)

“Bana kalırsa lisenin başında alan seçimi yapabilmeliyim veya istediğim derslerden daha çok saat kabiliyetimin olmadığı derslerden daha az ders saati görebilmeliyim. Bu sayede ilgim olan alana yoğunlaşabilirim. Programın esnek hale getirilmesi bunu sağlayabilir. Ayrıca dil üzerine tercih yapmak istediğim halde bana üniversite sınavında sayısal derslerden soru çıkıyor olması çok saçma. ”(Ö5)

“ Okula öğrenciler ilk geldiğinde okulu sevdirmeye amaçlı etkinlikler düzenlenebilir. Bunun yanında okul sürecinde yapılacak olan düzenli konferanslar öğrenci gelişimi için yararlı olacaktır.” (Ö8)

“İlahiyat Fakültesini hedeflemeyenler için meslek derslerinin program üzerindeki yoğunluğu azaltılmalı, günlük hayatımızda kullanacağımız pratik dini bilgileri öğrenmeliyiz. ” (Ö11)

“Okulumuzda İlahiyat hedefi olan öğrencilerle olmayanlar farklı programlara tabii olmalıdır. Ben İlahiyat okumak istemiyorum Kur'an-ı Kerim, siyer gibi derslerden memnunum fakat bu kadar fazla Arapça görüyor olmak bana saçma geliyor. ” (Ö15)

“Okulumuzun öğretmen sayısı artırılarak öğrencilerin istediği dersleri seçebildiği bir hale getirilmelidir. Seçmeli ders sayıları da artırılmalıdır. ” (Ö21)

“Bazı öğrenciler bu okula puanları az diye veya ailelerinin yönlendirmesi ile geliyor. Ve bu öğrencilerin farklı alanlarda yetenekleri var. Eğer öğrenciler için program çeşitlendirilebilirse güzel olur. ” (Ö22)

“Program esnek hale gelmeli ve hedeflerime ulaşmama daha çok yardımcı olmalıdır. Ayrıca sosyal faaliyetler düzenli halde gerçekleştirilmeli ve farklı iş yerlerine geziler düzenlenmelidir.” (Ö27)

“ Okulumuzun öğrenci profili sayısal yatkınlığı olmayan öğrencilerden oluşuyor. Fakat az da olsa yeteneği ilgisi bu yönde olan kişiler var. Program bu kişilere de yeteneği ve ilgisi doğrultusunda ilerleyebileceği imkanı sunması gerekmektedir. ” (Ö33)

“ Uygulamaya dönük etkinlikler artırılmalı. Meslek derslerine yönelik seminerler düzenli şekilde programda yer almalıdır. Öğrenci cami ve cemaat kaynaşması mutlaka gerçekleştirilmelidir. Ayrıca hedeflerimize ulaşmada bize yardımcı olacak bir rehberlik sistemi kurulmalıdır. ” (Ö37)

Öğretmenlerin ise %35'i öğrenci hedeflerine göre program içerisinde farklı seçenekler sunulması gerektiğini belirtmiştir. %27,5'i ders saatleri dağılımının değişmesi gerektiğini, %25'i seçmeli ders seçim sisteminin revize edilerek; öğrenci ilgi, yetenek ve hedeflerine uygun dersleri seçmelerine olanak tanıyacak hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %20'si Anadolu İmam Hatip Liselerinin farklı programlar uygular hale getirilerek, öğrencilerin bireysel durumunu göz önünde tutup, bu programlara göre seçim yapabilmesi gerektiğini belirtmiştir. %20'si programda kazanılacak kitabi bilgilerin uygulamaya dönüklüğünün artırılması gerektiği ve öğrencilere bu imkanı sağlamak için gerekli olan alt yapının oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. %17,5'i farklı programa sahip İmam Hatip

Liselerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %17,5'i ise İmam Hatip ortaokulundan mezun olanlar ile bu ortaokuldan mezun olmayanların farklı programlara tabi tutulması gerektiğini belirtmiştir. %17,5'i sosyal faaliyet ve uygulamaya dönük çalışmaların programda daha fazla yer bulması gerektiğini belirtmiştir. %15'i mesleki donanımı arttıracak şekilde programda revizyona gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. %2,5'i ise içeriklerin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin program hakkında birbir önerileri aşağıdaki gibi olmuştur.

“Bir sınıf içerisinde İmam olmak isteyen kaç kişi var diye sorduğumuzda 30 öğrenciden 5'i olmak istediğini söylüyor. Geri kalan 25'i de aynı programa tabi oluyor. Bu yüzden program tekrar gözden geçirilerek çeşitlendirilmeli 30 kişinin tamamına hitap eder hale getirilmelidir. ” (T1)

“Öğrencilerin istekleri ve hedefleri doğrultusunda İmam Hatipleri bölümlere ayırmak işlevselliği arttırabilir. ” (T3)

“Öğrencileri İmam Hatip Lisesini tercih etme sebebine göre daha dokuzuncu sınıftan itibaren farklı programlara tabi tutulmalıdırlar. Velilerle işbirliği yapılmalı, rehberlik servisi bu ayrımın doğru yapılması hususunda özverili çalışmalı ve bu okullara gelen öğrenciler kaybedilmeden, hedeflerine yönelik farkındalıklarının en seviyeye çıkartılması gerekmektedir. ” (T5)

“ Programda değişiklik yapmak yerine işlevsel hale getirilebilir. Bunu yapılması için öğrencilerin seçmeli dersleri istekleri ve yeteneklerine göre seçtirmek daha doğru olabilir. ” (T8)

“Öncelikle öğrenci ve velilerde var olan yargılar neticesinde öğrenci hedef ve istekleri yerine toplumca kabul gören fen lisesi, Anadolu liseli, İmam Hatip Lisesi ve diğer meslek liseleri sıralamasına uyararak tercih yapmaktadır. Bunun yanında düz liselerin ve Anadolu öğretmen liselerinin de Anadolu lisesine dönüşmesiyle en ücra ilçelerde bile en az üç Anadolu lisesi bulunur hale gelmiştir. Yapılan sınavlar sonucunda okulumuzu tercih eden öğrencilerin puan aralıkları genellikle 300 ve altı olmaktadır. Bu da Anadolu İmam Hatip Liselerindeki öğrencilerin niceliksel olarak artışı sağlamakla birlikte niteliksel olarak aynı artışı karşılayamamaktadır. Bu durumun önüne geçilmesi amacıyla ilçe büyüklükleri de dikkate alınarak fazla olan Anadolu liseleri meslek liselerine dönüştürülmeli, il merkezlerinde çok fazla sayıda İmam Hatip açılmamasına dikkat edilmeli, proje okullarına önem verilmeli, projeler çeşitlendirilirken niteliklerin düşmemesi amacıyla okul sayılarının

aşırı arttırılmasından kaçınılmalı, okul seviyelerine göre programlar çeşitlendirilmelidir. ”
(T11)

“Son senelerde artan İmama Hatip liselerine gelen öğrenci sayısı da artmıştır. Hemen hemen her düzeyden öğrenci okullarımızda mevcuttur. Bu öğrencilerin hedefleri de farklılık göstermektedir. Eğer İmam Hatip Liseleri proje okulların yanında diğer İmam Hatipleri de çeşitlendirebilirse daha yararlı olacağını düşünüyorum. ” (T16)

“İmam Hatip okullarında öğrenciye bu okulların esas amacını teşkil eden bir program uygulanmalıdır. 9. sınıftan itibaren tüm meslek dersleri her sınıf düzeyinde öğrenci görmelidir. Bunun yanında kültür derslerine 11 ve 12. sınıfta ağırlık verilmeli. İlk iki sınıfta ağırlık meslek derslerinde olmalıdır. Böylece üniversite sınavına hazırlanacak olan öğrencilerin sıkıntı yaşaması engellenebilir. Bu okula geldiklerinde Kur’an okumasını bilmeyen öğrencilere ya hazırlık sınıfı açılmalı ya da zorunlu ek dersler konulmalıdır. ”
(T19)

“Bence öğrenci hedefleri tespit edilip İlahiyat hedefi olan öğrenciler ile olmayan öğrenciler ayrılarak 10 veya 11. sınıftan itibaren seçmeli ders grupları bu ayrıma göre belirlenebilir. Bu sayede öğrenciler hedefleri doğrultusunda daha verimli şekilde yürüyebilirler. ” (T21)

“Lise eğitiminin zorunlu olması sebebiyle akademik seviyesi çok farklı öğrenciler okulumuzda yer alıyor. Alan seçiminin 10. sınıf sonunda yapılması ve akademik seviyesi düşük öğrencilerin 9 ve 10. sınıf seviyelerinde sayısal derslerde çok zorlanmaları tüm sınıf iklimini olumsuz etkiliyor. Bu yüzden mümkünse lise eğitiminin başında mümkün değilse en geç 9. sınıfın sonunda öğrenciler istek kabiliyet ve hedeflerine göre ayrılmalı, diğer sınıf düzeylerinde seçmeli derslere daha çok ağırlık verilmelidir. Bu sayede tüm okul başarısında düzelme olacağını düşünmekteyim. ” (T23)

“İmam Hatip liseleri din hizmetlerinde görev alacak personel yetiştirme hedefinin çok ötesine geçmiş, çok daha geniş bir yelpazeye hitap eder duruma gelmiştir. Bu yelpaze içerisinde din hizmetleri içerisinde yer almak isteyenler, İlahiyat Fakültesine gitmeyi düşünenler ve bu alanlar dışında alanlara yönelmeyi arzu eden öğrenciler bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı İmam Hatip Liseleri bölünmeli veya kendi içerisinde bölümlere ayrılmalı, din hizmetleri ve İlahiyat düşünen öğrencilere meslek dersleri mevcuttan daha yoğun verilmelidir. Bu alanların dışında hedef belirleyen ve okulumuza dinimi öğreneyim bulunduğum ortam güzel olsun gibi gerekçelerle gelen öğrencilerimiz için ise meslek derslerinin yoğunluğu azaltılarak günlük yaşamında kullanacağı bilgiler ağırlıklı olan programlar yapılabilir. Bu sayede tüm öğrencilere hitap eder hale gelebilir. ” (T28)

“Programda uygulamaya dönüklük mutlaka arttırılmalıdır. Fen derslerinde laboratuvar kullanımından tutun da meslek derslerinin uygulamalarına kadar öğrencilerin aktif olduğu bir program oluşturulmalıdır. Öğrenci öğrendiği bilgileri ne kadar çok uygularsa o kadar kalıcı olacaktır. Yapıları itibariyle meslek dersleri de buna uygundur. ” (T33)

“Öğleye kadar olan derslerde zorunlu derslere yer verilmelidir. Öğleden sonra ise öğrencilerin istek, hedef ve kabiliyetleri doğrultusunda çeşitli etkinlikler ve seçmeli dersler yer almalıdır. Örneğin; spor etkinlikleri, kültürel etkinlikler, mesleki etkinlikler gibi. Bunu yanında 12. sınıf öğrencileri için Cuma günleri staj günü olarak ayarlanmalı ve öğrenciler Cami, Kur’an Kursu gibi yerlerde mesleki tatbikatlarını yapmalıdır. ” (T37)

“İmam Hatip liselerinin mevcut öğrencilerinin tamamına hitap edebilmesi için iki farklı yol vardır. İlk etapta mevcut seçmeli ders seçim sistemi değiştirilip. En geç 10. sınıftan itibaren daha çok seçmeli derslere programda yer vererek öğrencilerin istek ve kabiliyetlerine göre seçim imkanı tanınabilir. Zorunlu dersler içerisinde hem temel meslek dersleri hem de alması gereken genel kültür ve genel yetenek dersleri yer almalı bu derslerin dışında öğrenci hedefi İlahiyatsa meslek dersi ağırlıklı bir seçmeli dersi seçimi yapmalı eğer başka bölümlerse bunu dikkate alarak seçmeli derslerini seçmelidir. İkinci çözüm ise nasıl fen, sosyal bilimler, hafızlık ve güzel sanatlar proje okulları açıldıysa; bu okullar dışında İmam Hatipler iki ya da daha farklı türe dönüştürülebilir. Farklı programlar uygulayacak bu okullar tüm öğrencilere hitap edebilir. ” (T40)

Öğretmen ve öğrenciler beraber değerlendirildiğinde ise katılımcıların %33,75’i öğrenci hedeflerine göre program içerisinde farklı seçenekler sunulması gerektiğini belirtmiştir. %32,5’i ders saatleri dağılımının değişmesi gerektiğini belirtmiştir. %28,75’i sosyal faaliyet ve uygulamaya dönük çalışmaların programda daha fazla yer bulması gerektiğini belirtmiştir. %26,25’i seçmeli ders seçim sisteminin revize edilerek; öğrenci ilgi, yetenek ve hedeflerine uygun dersleri seçmelerine olanak tanıyacak hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %21,25’i Anadolu İmam Hatip Liselerinin farklı programlar uygular hale getirilerek, öğrencilerin bireysel durumunu göz önünde tutup, bu programlara göre seçim yapabilmesi gerektiğini belirtmiştir. %15’i ise İmam Hatip ortaokulundan mezun olanlar ile bu ortaokuldan mezun olmayanların farklı programlara tabi tutulması gerektiğini belirtmiştir. %13,75’i okulda öğrenilen kitabi bilginin uygulanma olanaklarının arttırılması gerektiğini belirtmiştir. %10’u farklı programa sahip İmam Hatip Liselerinin çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %8,75’i mesleki donanımı arttıracak şekilde programda revizyona gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. %2,5’i okul başında mutlaka

oryantasyon çalışması yapılarak programa uyum sağlanma durumunun pozitif yönde değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. %1,25'i ise içeriklerin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgular ışığında sonuçlar ve tartışmaya, sonuçlar doğrultusunda da önerilere yer verilmiştir.

5.1 SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu çalışma Anadolu İmam-Hatip Liselerinde okuyan öğrenci ve görev yapan öğretmenlerin görüşü alınarak mevcut eğitim programının eksikliklerini tespit etmek ve bu eksiklikleri gidermek için; alınan görüşler ışığında önerilerde bulunma amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın problemlerine ilişkin sonuç ve tartışmalar öncesinde alt problemlere yönelik tartışma ve sonuçlar ele alınmıştır. Alt problemlerin genel sonuçları problemlerin sonuçlarını oluşturmuştur.

1. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı Öğrenci Hedeflerine uygun mudur?

Eğitim programlarının öğrenci hedeflerine uygun olup olmadığı konusunda yorum yapabilmek için öncelikle öğrencilerin bu okula geliş amaçları ve ileriye dönük hedefleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Bu yüzden öncelikle aşağıdaki alt problemlerin sonuçları incelenmiştir.

1.1 İmam Hatip Liselerinde okuyan öğrencilerin bu okula geliş amaçları ve ileriye dönük hedefleri nelerdir?

Problemine yönelik incelemeler öğrencilerin bu okulu tercih etme sebeplerini öğrenmek ve ileriye dönük hedeflerinin bu okulun amaçları doğrultusunda olup olmadığını ortaya koyma amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgular sebepler ve amaçlar olmak üzere iki kategoride incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

1- Öğrencilerin bu okula başlıca geliş sebeplerinden en önemlilerin aile tavsiyesi ve yönlendirmesi olduğu anlaşılmıştır. Bir başka önemli sebep ise öğrencilerin dini konularda bilgili olmak istemesidir. Bu iki önemli sebebin yanında Anadolu İmam Hatip Liselerinin olumlu okul iklimine sahip olması ve öğrencilerin bu okulu başka bir okula girecek puanları olmaması dolayısıyla tercih etmesi olmuştur.

2- Öğrencilerin bu okuldan sonraki hedefleri sorulduğunda sadece %10'luk bir kesimin İlahiyat Fakültesine devam etmek istedikleri görülmüştür.

Elde edilen bu sonuçları açıklamaya çalışırsak; ailelerin öğrencileri tercihlerinde başlıca yönlendirici olduğu, öğrencilerinde ailelerini dikkate alarak tercih yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bunun yanında dini konularda bilgili olma isteği de önemli rol oynamıştır. Ekşi (2005), Kula (2013), Korkmaz (2013) ve Sertdamar (2013) öğrencilerin Anadolu İmam Hatipleri tercih sürecinde aile yönlendirmesi ve dini konuları öğrenme isteğini başlıca sebepler olarak belirtmiştir.

Bu iki önemli sebebin yanında öğrencilerin bir kısmı dini konuların öğrenildiği ortamların iklimlerinin de iyi olacağını düşünmüştür. Anadolu İmam Hatip Liselerinin kontenjanlarının fazla tutulmasından dolayı özellikle taşrada yer alan Anadolu İmam Hatip Liselerinin taban puanlarının çok düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerden bir kısmı da bu noktaya dikkat çekerek puanın yeterli olduğu tek lisenin burası olması dolayısıyla bu liseyi tercih ettiğini belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında ailenin ve öğrencilerin bu okuldan başlıca beklentisinin dininin doğru şekilde öğretilmesi olduğunu söyleyebiliriz.

Öğrenci hedeflerine bakıldığında; öğrencilerin büyük çoğunluğunun liseden sonraki hedefi İlahiyat Fakültesi dışındaki bölümlerdir. Korkmaz (2013) de benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ünsür (1994) ise öğrencilerin üçte birinin tercihini İlahiyat Fakültesi

olduğunu belirtmiştir. Doksanlı yıllardan günümüze doğru İlahiyat hedefi bulunanların oranında bir düşüş olduğu söylenilebilir.

Bu iki soru beraber değerlendirildiğinde karşımıza şu sonuç çıkmaktadır: Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu okullarda dinin doğru bir şekilde öğrenmek istemekte ama meslek hayatında din adamı olmak istememektedirler. Yılmaz(2003) ise bu sonuçtan farklı olarak meslek liseleri içerisinde mezun olduktan sonra kendi mesleğine yönelme oranının en yüksek İmam Hatip Liselerinde olduğunu belirtmiştir. Ancak bu sonuca ulaşılan tarihlerde mevcut katsayı uygulaması dolayısıyla İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin başka bir alternatifi olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu sonuçlara bakarak öğrencilerin hedefleri ile Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş Anadolu İmam Hatip Liselerin amaçları örtüşmemektedir. Noaparast (2013)'da mesleki eğitimin niteliğinin arttırılmasında öğrenci amaçlarının okul amaçları ile örtüşmesinin önemine vurgu yapmıştır. Pak (2013) İmam Hatip Liselerinin küresel ölçekteki sorunlara çözümler üretebilmesinin yolunun amaçlarını yeniden düzenlemek olduğu görüşünü dile getirmiştir.

1.2 Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu ders sayısı ve çeşitliliği yeterli midir?

Probleme yönelik incelemeler öğretmen ve öğrencilerin mevcut ders sayısı ve çeşitliliği hakkındaki görüşlerini ortaya çıkartma amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında;

1- Öğretmenlerin arasında iki görüş öne çıkmıştır. İlk görüş öğretmenlerin bir kısmı ortak derslerin fazla olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerimizin bu fikre sahip olmasındaki önemli etken mesleki derslere daha çok önem verilmesi gerektiğini düşünmeleridir. Nitekim dörtte birlik bir kısım meslek dersi sayılarının az olduğunu açıkça belirtmiştir. İkinci görüş ise ilk görüşle aynı oranda olmakla birlikte mevcut ders sayısının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu hakim görüşlerin yanında geneli ortak ders öğretmenlerinden oluşan grubunda ortak derslerin az olduğu meslek derslerinin fazla olduğu görüşünü ortaya koyduğu görülmektedir.

Tüm bu görüşler değerlendirildiğinde zorunlu derslerle ilgili birbirine zıt fikirlerin var olduğu ve bu fikirlerden meslek derslerinin az olmasının fazla olmasından üstün olduğu öne çıkmış gibi görünse de belirgin bir farklılık ortaya çıkmamaktadır.

2- Öğrencilerin görüşleri ise öğretmenlerle uyuşmamaktadır. Öğrenciler öğretmenlerin aksine ders sayılarının ortak dersler aleyhine az olduğu görüşünü dile getirmiş. Bunun yanında toplam ders sayısının fazla olduğunu belirtmiştir. Karateke (2015) de idareci görüşleri alarak yaptığı çalışmada toplam ders sayısının fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu görüşün ortaya çıkması bir önceki problemde yer alan öğrencilerin hedeflerine dönük cevaplar düşünüldüğünde normaldir. Ünsür (1994) yaptığı çalışmada bu çalışmaya paralel sonuçlara ulaşmış, meslek liselerinin genel liseleşme eğiliminde olduğu ve bu eğilimin müfredat odaklı değil öğrenci odaklı olduğunu belirtmiştir.

1.3 Zorunlu derslerin dağılımı uygun mudur? Meslek dersleri ile diğer dersler arasındaki denge durumu nasıldır?

Bu probleme yönelik incelemenin amacı mevcut ders saatinin meslek dersleri ve diğer dersler yönünden dağılımının dengeli olup olmadığını ortaya çıkarılmasıdır. Elde edilen bulgular ders bazında genel ve sınıf düzeylerine yönelik olmak üzere iki farklı kategoride değerlendirilmiştir.

1- Ders gruplarına göre değerlendirildiğinde öğretmenler tarafından üç önemli görüş öne çıkarılmıştır. Bunlardan ilki meslek derslerine ayrılan ders saatinin az olduğu görüşü, diğeri ders saati dağılımının dengeli olduğu ve son görüş ise beden eğitimi, müzik gibi derslere ayrılan ders saatinin az olduğu yönündedir. Bu görüşlerin yanında öğretmenlerin bir kısmı ders saati dağılımının meslek dersleri lehine dengesiz olduğunu dile getirmişler diğeri ortak ders saatlerinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerde ortaya çıkan görüşleri öğrencilerin hedefleri etkilemiştir. Öğrenciler genel itibariyle meslek derslerinin ders saatlerinin fazlalığından şikayette bulunmuş fakat bunun yanında öğrencilerin bazıları ise meslek dersi ve beden eğitimi müzik gibi derslerin ders saatlerini yetersiz görmüştür. Yine bu görüşlere yakın bir oranda ders saati dağılımının dengeli olduğunu söyleyen öğrenciler de mevcuttur.

2- Sınıf düzeylerine göre ders dağılımı hakkında öğretmenlerde oluşan genel kanaat şu şekilde olmuştur. Özellikle 9 ve 10. sınıflarda meslek dersine ayrılan ders saati azken 11 ve 12. sınıflarda ise ortak derslere ayrılan ders saatinin az olduğu yönündedir. Bu görüşlerin yanında öğretmenlerin bir kısmı toplam ders saatinin fazla olduğu görüşünü dile getirmiştir. Öğrencilerin bir bölümü toplam ders saatinin onlara fazla geldiğini belirtmiştir. Bunun yanında 11 ve 12. sınıflarda ortak derslere ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu, 9. sınıfta ise meslek derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir.

Gerek genel gerekse sınıf bazındaki görüşleri dikkate alırsak hem öğretmenler hem öğrencilerin meslek dersi ve ortak derslerin dağılımı noktasında sıkıntı olduğunu düşündüğünü görüyoruz. 9. sınıfta meslek derslerine ayrılan ders saatinin yetersiz bulunduğu ortaya çıkmıştır. Hem öğretmen hem öğrenciler üniversite sınavına hazırlanma isteğinden dolayı 11 ve 12. sınıflarda ortak derslere daha fazla zaman ayrılması gerektiği görüşünde birleşmiştir. Yine toplam ders sayısının fazla olmasından dolayı öğrencilerin kendine ayıracak sosyal zamanının kısıtlandığı ve bu sorunun çözümü olarak okulda beden eğitimi müzik gibi sosyal derslere ayrılan ders saatinin artması gerektiği belirtilmiştir. Kula (2013) bu araştırmadan farklı olarak araştırmasında programda genel yetenek ve meslek dersi ders saatlerinin arttırılması gerektiği görüşüne ulaşmıştır. Ekşi (2013) ve Karateke (2015) ise bu araştırmaya paralel olarak 12. sınıfta meslek derslerinin yoğunluk oluşturduğunu belirtmiştir. Ekşi (2013) bununla birlikte 9, 10 ve 11. sınıfta bazı derslerin sadece dönemde 2 saat gösterilmesinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Baykul (1987) ise son iki sınıfta genel yetenek derslerinin ders saatinin fazla olmasının üniversite sınav başarısına pozitif etki yapacağını belirtmiştir. Yılmaz ve Cihan (2018) da beden eğitimi dersine gereken önemin verilmediği sonucuna ulaşmışlardır.

1.4 Kazanım ve içerikler öğrenci grubuna uygun mudur?

Bu probleme yönelik incelemenin amacı öğrenci ve öğretmenlerin Anadolu İmam Hatip Lisesi programında yer alan derslerin kazanım ve içeriklerinin uygunluğu hakkındaki görüşlerini ve bu derslerle ilgili yapılması gerekenleri ortaya çıkarmaktır. Elde edilen bulgular iki kısımda değerlendirilmiş, ilk kısımda öğrenci ve

öğretmenlerin kazanım ve içerik hakkındaki görüşleri ikinci kısımda ise zorunlu derslere yönelik öğretmen ve öğrencilerin önerilerine yer verilmiştir.

1- Derslerin kazanımları konusunda öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında; Arapça dersi kazanımlarının uygun olmadığı ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler Arapça dersinin kazanımlarının öğrencilere uygun olmadığını ve öğrenmekte güçlük çektiklerini belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin genel değerlendirmesine göre mevcut kazanımlar öğrenci hedefleri ile tutarsızdır. Öğrencilerin bir çoğu günlük hayatta kullanacağı bilgileri ve bu bilgilerin uygulamalarını öğrenmek istemektedirler. Bu görüşlerin dışında öne çıkan diğer bir görüş ise genel yetenek dersleri kazanımlarının çok yoğun olduğu ve mevcut öğrenci kapasitesinin üzerinde olduğudur. Okuldaki öğrenci yapısının heterojen olması dolayısıyla düşük puanla okula gelen öğrenciler genel yetenek derslerinde zorlanmaktadır. Öğrencilerin görüşleri öğretmenlerle paralellik arz etmektedir. Öğrenciler mevcut ders kazanımlarının kendi hedefleri ile uyuşmadığı, Arapça dersi kazanımlarının gramer ağırlıklı olup teoride kaldığı ve bu dili anlayıp konuşamadıklarını belirtmişlerdir.

İçerik hakkındaki görüşler incelendiğinde ise kazanımlar konusundaki öğretmen ve öğrenci görüşlerine benzerlik içerdiği görülmüştür. Öğretmenler Arapça dersi içerik ve ders kitaplarının ezber ağırlıklı olduğunu ve öğrencilerin bundan dolayı dersi öğrenmek yerine dersi geçme amacıyla ezbere yöneldiklerini belirtmiştir. Bunu yanında genel yetenek dersleri içeriklerinin yoğun olduğu görüşü dile getirilmiştir. Öğrenciler de aynı şekilde Arapça dersi içeriklerinin uygun olmadığı görüşünü dile getirmektedir.

Kazanım ve içerik hakkındaki bu görüşler değerlendirildiğinde özellikle Arapça, matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri öğretim programlarının Anadolu İmam Hatip Liseleri için gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bayram (2011) öğrenci ve öğretmen görüşleri alarak yaptığı çalışmasında Arapça öğretiminde hedeflerin tam olarak saptanmadığını ve bunun da öğretime olumsuz yansıdığını belirtmiştir. Özdemir (2004) de Arapça öğretiminde problemlerin yaşandığını ve öğrencilerin bu derse olan ilgisinin azaldığını belirtmiştir. İmam Hatip ortaokulundan gelmeyen öğrenciler Arapça dersi ile ilk defa karşılaşmakta ve zorluk çekmektedir. Polat ve Arkadaşları (2016) bu çalışmaya paralel olarak Arapça dersini ilk defa görececek öğrencilerin derse olumlu tutum beslemeleri için mutlaka bu dersin onlara nasıl faydalı olacağını aktarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Aydın (1996)'da

Arapça öğretim programı hazırlanırken öğrenci hazırbulunuşluğuna da dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Dağbaşı(2018) Arapça dersi kazanımlarının çok yoğun olduğunu ve programın gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yılmaz (2013) ise güncellenen Kur'an-ı Kerim dersi öğretim programının başarılı ve yeterli olduğunu belirtmiş, ancak hazırlanan içeriklerin eksikliklerinin varlığından bahsetmiştir. Karateke (2015)'de ders kitabı içeriklerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Genel yetenek dersleri ise özellikle Teog puanları düşük öğrencilerin yerleştiği taşra Anadolu İmam Hatip Liselerindeki öğrencilere zor gelmektedir. Bu öğrencilerin düşük puan alma sebebi genel yetenek derslerini yapamamaktır. Bu da öğrencilerin hazırbulunuşluğunu etkilemektedir.

2- Öğretmenlerin zorunlu dersler ile ilgili yapılabilecek değişiklikler hakkındaki görüşleri şöyledir. Zorunlu derslerin tüm Anadolu liselerinde aynı programla okutulmasının yanlış olduğunu, farklı akademik düzeye sahip liselerde farklı düzeyde programların bulunması gerektiğini düşünmektedir. Bunun yanında Anadolu İmam Hatip Liseleri içerisinde de ders öğretim programlarının öğrenci hedeflerine göre farklı olması gerektiğini, öğrenci kendi hedefine uygun şekilde bu programlardan istediğini seçmesi gerektiğini belirtmiştir. Günümüzde uygulanan temel matematik ve ileri matematik programları buna örnek gösterilebilir. Demir (2015) de hitabet ve mesleki uygulama dersinde uygulamaların daha düzenli planlanması gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin de görüşleri öğretmenlerle paralellik göstermiş ve benzer öneriler ortaya çıkmıştır. Öğrenciler Arapça gibi meslek derslerinde seviye ve hedeflere göre farklı eğitim programları görmek istemektedirler. Bayram (2011) Arapça dersinde başarı sağlanması için mutlaka öğrenci seviyesine inilmesi gerektiğini belirtmiştir. Temel zorunlu dersler haricindeki derslerin tamamının seçmeli olması gerektiğini ve kendi hedeflerine göre seçim yapmayı istediklerini belirtmişlerdir. Kervankaya (2014)'de öğrencilerin Arapça konuşabilmeleri için mutlaka uygulamaya dönük çalışmaların da yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kılıç (2015) öğrencilerin Kur'an-ı Kerim dersine ilgilerini çekebilmek için onların seviyelerine uygun eğitimin verilmesinin şart olduğunu belirtmiştir.

1.5 Seçmeli ders sayısı ve çeşitliliği uygun mudur? Seçmeli ders seçiminde problem yaşanmakta mıdır?

Bu probleme yönelik incelemenin amacı öğretmenlerin ve öğrencilerin seçmeli ders sayısı, çeşitliliği, ayrılan ders saati ve ders seçiminde problem yaşanıp yaşanmaması konularında görüşlerini almaktır.

Öğrenci ve öğretmenlerin geneli seçmeli ders çeşitliliğini uygun bulmuştur. Fakat bu derslere ayrılan ders saatinin az olduğunu düşünmektedirler. Aydın (2013) ise bu derslere ek olarak Yaşayan Dünya Dinleri adlı dersin konulmasını ve bu dersin Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersinden önce verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin çoğunluğu seçmeli ders seçiminde problem yaşandığını belirtmiş ve bu problemin başlıca kaynaklarının; yeterli öğretmen bulunmaması, öğrencilerin dersi açılması için gerekli olan sayıyı bulamaması, idarecilerin ders seçimine müdahale etmesi ve istedikleri dersleri açtırmak istemesi ve yeterli sınıf bulunmaması gibi fiziki yetersizlikler olarak belirtmiştir. Sevinç (2017)'de dini musiki dersine ayrılan der saati sayısının az olduğunu belirtmiştir.

1.6 Anadolu İmam Hatip Liselerinin bir üst eğitim kurumuna öğrenci yetiştirmeye uygun mudur?

Bu probleme yönelik incelemenin amacı Anadolu İmam Hatip Liselerinin İlahiyat Fakülteleri ve İlahiyat Fakültesi dışındaki fakültelere öğrenci yetiştirmesinin uygun olup olmadığının öğretmen ve öğrenci görüşleri ışığında ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla İlahiyat Fakültelerine öğrenci yetiştirme ve İlahiyat dışındaki fakültelere öğrenci yetiştirme yeterlilikleri ile ilgili elde edilen bulgular iki grupta değerlendirilmiştir.

1- Öğretmenler İlahiyat Fakültesine gitmek isteyen öğrenciler Kur'an-ı Kerimi düzgün okumalı ve anlamalı, hitabeti düzgün, ahlaki olgunluğa sahip ve ibadetlerinde azimli olmalıdır. Bu ön yeterlilikleri Anadolu İmam Hatip Liselerinin mevcut programıyla sağladığı görüşü ağır basmıştır. Öğrenciler İlahiyat Fakültesine gitmek isteyenlerin mutlaka Kur'an-ı Kerimi düzgün okuması ve anlaması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin de çoğunluğu bu özelliklerin mevcut programla kazandırılabilceğini belirtmiştir.

2- İlahiyat Fakültesi dışındaki fakültelere hazırlama konusunda ise tam tersi görüş hakim olmuştur. Öğretmen ve öğrenciler; İlahiyat dışı tercih yapacak öğrencilerin mevcut üniversite sınav sistemine hazırlanmada problem yaşadığını belirtmişlerdir. Öğretmen ve öğrenciler; en önemli problemin öğrencilerin seçmeli dersleri istekleri doğrultusunda seçememesi olduğunu belirtmiştir. Bu sebepten özellikle genel yetenek dersleri açılmadığı için bu alanlara yönelik tercih yapacak öğrenciler mağdur olmaktadır. Ortak derslerin özellikle 11 ve 12. sınıfta programdaki yoğunluğunun azalması sınava hazırlanmayı güçleştirmektedir.

Yukarıdaki alt problemlerin cevapları doğrultusunda birinci probleme yönelik aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programı gerek amaçları ve gerekse bu amaçla yönelik olarak hazırlanan programı okula gelen öğrenci yapısının heterojen ve hedeflerinin çeşitli olmasından dolayı tam olarak öğrenci hedef ve isteklerine uygun değildir. Sağlam (2013) da İmam Hatip Lisesinde yetiştirilmek istenen insan modelinin devlet, toplum ve bireye göre farklılıklar gösterdiğini uzman kişilerle tüm kesimlere hitap edecek amaçların hazırlanması gerektiğini belirtmiştir.

Hedefi İlahiyat Fakültesi olan öğrenciler için uygun gibi gözükse de özellikle mevcut üniversiteye giriş yöntemi dolayısıyla meslek derslerinin yoğunluğunun sınıflara dağılımında sıkıntı yaşanmaktadır. Üniversite sınavında meslek derslerinden sorumlu olmayan öğrenciler son iki sene sınavda sorumlu oldukları derslere yoğunlaşmak istemekte bunun yanında da ilk iki sene ortak derslerin fazlalığından ve meslek derslerin ders saatinin bu senelerdeki azlığından yakınmaktadır. Öğretmen görüşleri de bunu desteklemektedir.

Hedefi İlahiyat Fakültesi dışında olan öğrenciler için ise yukarıdaki sınav sistemi sebebiyle oluşan sorunun yanında öğrencilerin meslek derslerini bu kadar derinlemesine görmenin kendileri için fazla olduğunu düşünmektedirler. Programlarında özellikle Arapça dersi öğretim programının kendilerine uygun olmadığı, ayrılan ders saatinin fazla olduğu, diğer meslek derslerinde de teorikten çok kendilerine günlük yaşamında ve sosyal hayatında kullanabileceği ve uygulayabileceği kavramlardan oluşması gerektiğini düşünmektedirler.

2. Mevcut Anadolu İmam Hatip Lisesi Eğitim Programı'nın farklılaşmasına dönük yapılması gerekenler nelerdir?

Problemine yönelik incelemelerin amacı öğretmen ve öğrencilerin mevcut programın farklılaşması konusunda neler yapılabileceğine dönük görüşlerini alarak öneriler sunmaktır.

Öğretmenler Anadolu İmam Hatip Liselerine gelen öğrencilerin farklı hedefleri olması ve bu okula gelen öğrencilerin %10'unun bu okulun amacına uygun bir hedef belirlemesi dolayısıyla programın öğrenci hedeflerine göre çeşitlendirilmesini önermektedir. Bunun yanında üniversiteye giriş yöntemi ve uygulanan sınav dolayısıyla ders dağıtımının tekrar düzenlenmesi gerektiği 9 ve 10. sınıflarda meslek derslerinin ders ağırlığının artırılıp 11 ve 12. sınıf düzeyinde azaltılmasını, zorunlu derslerin ders saatinin azaltılıp seçmeli derslerin ders saatlerinin artırılmasını önermişlerdir. Öğrencilerin hedeflerine dönük dersleri daha rahat alması için seçmeli ders seçim sisteminin değiştirilmesini, derslerin açılması için aranan öğrenci sayısının düşürülmesini ve öğretmen ihtiyacının giderilmesine yönelik çalışma yapılmasını önermişlerdir. Özellikle meslek derslerinde olmakla birlikte eğitim programında yer alan tüm derslerde uygulamaya dönüklüğün artırılması, öğrencilerin geldiği orta okul türüne göre Arapça ve Kur'an-ı Kerim derslerinde farklı öğretim programlarına tabi tutulması, programda sosyal aktivite zamanının yer almasını önermişlerdir. Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programına dönük bu önerilerin yanında; farklı programlara sahip Anadolu İmam Hatip Liseleri açılarak öğrencilerin kendi hedeflerine uygun olanı tercih etmelerinin sağlanabileceği belirtilmiştir. Hali hazırda fen, sosyal bilimler, hafızlık ve güzel sanatlar programını uygulayan Anadolu İmam Hatip Liseleri mevcuttur. Yukarıdaki öneriden kasıt bu liselerin dışında bir üst öğretim kurumunda İlahiyat tercih edecekler için ayrı programa sahip, İlahiyat dışında hedefleri olanlar içinde ayrı programlara sahip Anadolu İmam Hatip Liselerinin oluşturulmasıdır.

Öğrencilerin programın farklılaşmasına yönelik önerileri önem sırasına göre şu şekilde olmuştur. Öğrenciler ders saati dağılımının değiştirilmesini özellikle son sınıfta üniversite sınavına daha rahat hazırlanabilecekleri bir programın olmasını, 9. sınıftan itibaren hedeflerinin din adamı olup olmamasına göre farklı programlara tabi tutulmasını bunun yanında seçmeli derslere ayrılan ders saatinin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Programda sosyal aktivitelerin yer alması gerektiğini ve

seçmeli ders seçiminin kendi iradelerini yansıtabilecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. İmam Hatip Ortaokulu'ndan gelen öğrencilerle diğer orta okullardan gelen öğrenciler için Arapça ve Kur'an-ı Kerim derslerinin ya farklı öğretim programları ile öğretilmesini ya da diğer orta okullardan gelen öğrencilerin oryantasyon çalışmalarına tabi tutulması gerektiğini belirtmişlerdir. Çollak (2005)'da İmam Hatip Liselerine gelen öğrencilerde Kur'an-ı Kerim eğitim seviyelerinde farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Ünal ve Özdemir (2015)'de yabancı dil öğreniminde hazırbulunuşluk düzeyinin akademik başarıya doğrudan etki ettiğini belirtmişlerdir.

Öğretmen ve öğrencilerin programın farklılaşmasına dönük önerileri benzerlik göstermektedir. Bu görüşler ışığında Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programı ya kendi içerisinde farklı hedefleri olan öğrencilere hitap edecek şekilde farklılaştırılmalı ya da din adamı olmak isteyen öğrencilerle dinini öğrenip farklı mesleklerde ilerlemek isteyen öğrenciler için iki farklı Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programı hazırlanmalıdır. Ünsür (2005)'de öğretim programlarının güncellenip günümüz şartlarına göre uyarlanması gerektiğini belirtmiştir.

Tek programın tüm öğrencilere hitap etmesi isteniyorsa; eğitim programında bulunan derslerin öğretim programları çeşitlendirilmelidir. Öğrenciler hedeflerine göre aynı ders için farklı programları seçebilmelidir. Buna 11 ve 12. sınıfta seçilen temel ve ileri düzey matematik dersleri gösterilebilir. Öğrenci din adamı olmak istiyorsa daha fazla meslek dersi görme hakkı elinden alınmamalıdır. Aynı şekilde dinini öğrenmek isteyen öğrencilerinde kazanımları sadeleştirilmiş günlük ve sosyal yaşamında ihtiyaç duyacağı pratik bilgilerle donatılmalı, Kur'an-ı Kerimi düzgün okumalı, anlamını bilmeli ve dini bilgiye erişebileceği doğru kaynakları öğrenmelidir. Öztürk(2013) de günümüz Türkiye'si öğrenci profili dikkate alınarak meslek derslerinin yeniden yapılandırılmasını önermiştir. Ekşi (2013) ise meslek derslerinde salt yapılandırmacı yaklaşımın doğru olmayacağını ve meslek dersi öğretim programlarının geleneksel öğrenme metotlarına da ihtiyaç duyduğunu bu yönde düzenleme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Bunun yanında okul iklimine olumlu katkı yapacak şekilde sosyal aktivitelere ve yer verilmelidir. Beden eğitimi, müzik gibi derslerin ders saatleri arttırılmalıdır. Sevinç (2017) de aynı görüşü savunmuştur.

Farklı eğitim programına sahip Anadolu İmam Hatip Liseleri oluşturulacaksa bu oluşumda öğrenci hedef ağırlıkları dikkate alınmalı mevcut İmam Hatipler dönüştürülürken din adamı yetiştirme amacını taşıyan İmam Hatip Liseleri toplam mevcudun %10'u kadar olmalıdır. Böylece öğrenci hedefi belli şekilde bu okullara gidecek ve daha nitelikli eğitime tabi tutulacaktır. Bu okullardan üniversitelerin İlahiyat Fakültelerine geçişlerde kolaylık sağlanmalıdır. Ünsür (2005)'de bu öneriye benzer olarak İmam Hatip Liseleri içerisinde meslek dersi ağırlıklı sınıflar açılması gerektiğini ve bu sınıflardan mezun olanların Diyanet İşleri başkanlığınca istihdam edilmesini önermiştir. Birişik (2005) mevcut programın amacının ülkenin ihtiyacı olan din adamlarını yetiştirmek olduğu bu yüzden de derslerin derinlemesine işlenmesi gerektiğini belirtmiş. Eğer öğrencilere dini bilgi verilmesi amaçlanıyorsa bu yönde yeni bir program yapılmasının şart olduğunu vurgulamıştır.

Tüm bu önerilerin gerçekleşmesi zaman istediği için bu zaman zarfında öğrencilerin Anadolu İmam Hatip Liselerini tercih yoğunluğu azaltılmak isteniyorsa diğer ortaöğretim kurumlarının eğitim programlarına dinini öğrenmek isteyen öğrenciler için yeni dersler eklenebilir. Bu sayede meslek sahibi olmak için değil de dinini öğrenmek için bu okulu tercih eden öğrencilere alternatifler sunulmuş olur. Ünsür (2005)'de aynı görüştedir.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1. Araştırma sonuçlarına yönelik öneriler

- 1- Anadolu İmam Hatip Liselerinin amaçları Milli Eğitim Bakanlığınca yeniden belirlenmeli, öğrenci hedefleri ile tutarlı hale getirilmelidir.
- 2- Dokuzuncu sınıftan itibaren zorunlu derslerin sayıları azaltılmalıdır. Programda yer alacak temel derslerin dışındaki derslerin seçiminde öğrencilere söz hakkı tanınmalıdır. Seçmeli dersler ayrılan ders saatleri arttırılmalıdır.
- 3- Dokuz ve onuncu sınıfta görülen meslek dersi ders saati sayısı arttırılmalıdır. On bir ve on ikinci sınıfta ise öğrenciler üniversite sınavına hazırlandığı için ortak derslerin ders saati arttırılmalıdır. Beden eğitimi ve müzik gibi derslerin ders saati arttırılmalı, öğrencilerin sosyalleşebileceği dersler programa eklenmelidir.
- 4- Meslek derslerinin programlarında uygulamaya dönük hedef ve kazanımlar arttırılmalı ve öğrencilerin öğrendiklerinin teoride kalmaması sağlanmalıdır.
- 5- Dinini öğrenme amacı taşıyan ama din görevlisi olmak istemeyen öğrenciler için meslek dersi öğretim programları günlük ihtiyaçlara ve güncel konulara göre yeniden düzenlenmeli ve bu öğrencilere seçmeli ders olarak sunulmalıdır.
- 6- Arapça dersi kazanım ve içerikleri yeniden düzenlenmelidir. Mümkün olduğunca kazanım yoğunluğu azaltılmalı ve uygulamaya dönük kazanım ve içeriklere daha çok yer verilmelidir.
- 7- Mevcut genel yetenek dersi kazanım ve içerikleri özellikle taşra Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri için uygunsuzdur. Bu okullar için kazanım yoğunluğu azaltılarak öğrenci seviyesine uygun hale getirilmelidir.
- 8- Temel ve ileri matematik gibi diğer derslerin de öğretim programları çeşitlendirilmelidir.
- 9- Okullara akademik düzeylerine göre farklı ders öğretim programlarını uygulama imkanı verilmelidir.
- 10- Seçmeli ders seçim kuralları yeniden düzenlenerek öğrenci iradesini ortaya koyacak hale getirilmelidir.

- 11- Anadolu İmam Hatip Liselerinin uyguladığı eğitim programı çeşitliliği arttırılmalıdır.
- 12- Diğer ortaöğretim kurumları eğitim programlarına da dinini öğrenmek isteyen öğrenciler için dersler eklenerek öğrenciler için alternatifler oluşturulmalıdır.

5.2.2. İleride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler

- 1- Anadolu İmam Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerinin görüşleri alınarak meslek dersleri öğretim programlarının farklılaşmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 2- Anadolu İmam Hatip Liseleri ve diğer meslek liselerinin genel yetenek derslerinin öğretim programlarının farklılaşmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 3- Öğrenci ve öğretmen görüşleri alınarak Arapça dersi öğretim programının yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 4- Öğrencilerin İslam dinini öğrenme isteğinin Anadolu İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerin programlarına hangi dersler eklenerek yerine getirilebileceği araştırılabilir.
- 5- Meslek derslerinin öğretim programlarının çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ateş, P. (2016). *İmam Hatip Lisesi'nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi'ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Aydın, M . (1996). Eğitimde Program Geliştirme Ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 123-142.
- Aydın, M. (2013). *İmam Hatip Liselerinde Dinsel Geleneklerin Öğretimi: Tespitler ve Teklifler*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Aydın, M. Z. (1996). Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Dersi Öğretim Programı Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. S. 1. ss. 123, 142.
- Aydın, M. Z. (2005). İmam Hatip Lisesi Arapça Ders Programı Uygulamalarıyla İlgili Sorunlar. *İmam Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 429-455. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Ayhan, H. (2014). *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Baş, G. (2012). *Türkiye'de Eğitim Programlarında Yapılandırmacılık: Dün, Bugün, Yarın*, Eğitışim Dergisi. Sayı: 32, Ekim 2017,(Elektronik Sürüm).
- Baykul, Y. (1987). Matematik ve fen eğitimi yönünden okullarımızdaki durum. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Bayram, S. (2011). Öğrenci Ve Öğretmen Perspektifinden Türkiye'de Arapça Öğretimi: Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(22).
- Birişık, A. (2005). İmam Hatip Liseleri Tefsir Müfredatı ve Ders Materyalleri. *İmam Hatip Liselerine Eğitim ve Öğretim*, 137-187. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Bulut, İ. (2017). İhl Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Kalam Dersine İlişkin Görüşleri. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- AUID*, 5(9), 7-35.

- Çakan, İ. M. (2005). İmam Hatip Liselerinde Hitabet ve Mesleki Uygulama. *İmam Hatip Liselerine Eğitim ve Öğretim*, 383-389. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Çakır, R. Bozan, İ. ve Talu, B. (2004). *İmam Hatip Liseleri: Efsaneler Ve Gerçekler*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Çınar, F. (2013). 1924'ten 2000'e Kadar Uygulanmış Olan İmam Hatip Lisesi Öğretim Programlarının Analizi Ve Karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (197), 180-208.
- Çollak, F. (2005). İmam Hatip Liseleri Kur'an-ı Kerim Dersi Müfredatı ve Öğretim Teknikleri Üzerine Düşünceler. *İmam Hatip Liselerine Eğitim ve Öğretim*, 125-136. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Dağbaşı, G . (2018). *İmam-Hatip Lisesi 9. Sınıf Öğrencilerinin Arapça Yazma Becerileri Kazanımlarını Edinme Düzeylerinin İncelenmesi. Dil Ve Edebiyat Araştırmaları*, (17), 141-157. Doi: 10.30767/Diledeara.417663.
- Demir, Ö . (2015). İmam Hatip Liselerinde Hitabet Ve Mesleki Uygulama Dersi Öğretimi Ve Mesleki Uygulamalar. *Ekev Akademi Dergisi*, 57 (57), 503-524.
- Demirel, Ö. (1992). Türkiye'de program geliştirme uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7).
- Demirel, Ö. (1997). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (1972). *İmam Hatip Lisesi Öğretim Programları*. Ankara.
- Dinçer, N. (1974). *1913'ten Bugüne İmam-Hatip Okulları Meselesi*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Diyanet İşleri Bakanlığı. (2015). *Öğrenim Durumuna Göre Personel Sayısı*. <https://diyanet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136>. Erişim tarihi: 04/04/2017.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2015, Aralık). *Personel Sayısı*. <http://www.diyanet.gov.tr/tr/kategori/istatistikler/136> Erişim tarihi: 05/02/2017.

- Dünder, F. (2008). *Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dünder, F. (2008). *Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Beklentileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ekşi, A. (2013). *İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretim Programları ve Ders Kitaplarına Dair Bir Değerlendirme (Fıkıh Dersi Örneği)*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Ekşi, H. (2005). Ailelerin Okul Tercihini Etkileyen Faktörler: İmam Hatip Lisesi Örneği. *İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 79-98. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Emiroğlu, A. (2016). *Türkiye'de Din Eğitimi Bağlamında İmam Hatip Okulları*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertugay, R. (2017). İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabının Hadis İlmi Açısından Değerlendirilmesi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (8), 155-191. DOI: 10.17050/kafkasilahiyat.334080.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Lmt. Şti.
- Glaser, R. (1984). Education and Thinking: The Role of Knowledge. *American Psychologist*.
- Goodland, J.I. (1984). *Place Called School*. New York: McGraw Hill Co.
- Gözütok F.D. (2003). Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 31 (160).
- Gutok, G. (2001). *Eğitimde Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. Ankara: Ütopya.
- Karateke, T. (2010). *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Batman İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

- Karateke, T. (2015). İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Review Of The Faculty Of Divinity Of Amasya University*, 3(5), 145-172.
- Kaya, M. , Turan İ. (2013). İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Din Görevliliğine İlişkin Mesleki Yeterlilikleri (Samsun İli Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34 (34), 5-36.
- Kaymakcan, R. (2005). İmam-Hatip Liselerinde Dinler Tarihi Öğretimi. *İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 333-351. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kaymakcan, R. (2006). Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler. *Ekev Akademi Dergisi*, 27, 21-36.
- Kaymakcan, R , Aşlamacı, İ . (2011). İmam-Hatip Liseleri Literatürü Üzerine Bibliyografik Bir İnceleme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (22), 71-101.
- Kervankaya, F . (2014). İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1), 125-134.
- Kılıç, M . (2015). İmam-Hatip Ortaokul Ve Liselerinde Kur’ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47 (47), 69-106.
- Kırbaçoğlu, H. (2005). İmam Hatip Liseleri Hadis Ders Kitabı Üzerine. *İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 261-266. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kneller, G. F. (1964). *Introduction to the Philosophy of Education*. Usa: John Willey & Sons.
- Korkmaz, M. (2013). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16, 7-40.
- Köse, N. (1998). *İmam Hatip Liselerinde Okutulan Tefsir Dersi Programının Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

- Kula, T. (2013). *Diyarbakır'da Bulunan İmam Hatip Liselerinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir?.* 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Küçükahmet L. Ve Diğerleri. (1997). *Eğitim Bilimine Giriş.* Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1990). *Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Brifingi.* Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1982). *Beyaz Kitap 1981-1982 Öğretim Yılındaki Gelişmeler.* Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1983). *Tebliğler Dergisi*,2151, 502.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *Tebliğler Dergisi.* Temmuz 2014, 1195-1197.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu.* http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html . Erişim tarihi: 02/04/2017.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017, Ocak). *Teşkilat Şeması.* <http://www.meb.gov.tr/meb/teskilat.html> . Erişim Tarihi: 31/03/2017.
- Mücahit, M. (2017). Öğrencilerin Gözüyle İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Ve Meslek Dersleri Öğretmenleri (Sivas İli Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 (1), 73-99.
- Noaparast, K. B. (2013). *Mesleki Eğitim Üzerine İslami Bir Bakış.* 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Oliva, P. F. (1988). *Developing the Curriculum.* Boston: Scott, Foresman and Company.
- Ortöğretim Genel Müdürlüğü.(2016, Ekim). *Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği.* http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf . Erişim tarihi: 05/03/2017.

- Öcal, M. (2013). *Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Öcal, M. (2015). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Özcan, M. (2010). *Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okudukları Okulu Seçme Nedenleri Ve Gelecek Beklentileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özdemir, A. (2004). İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekliliği, Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(10).
- Özdemir, M. (2005). Siyer ve İslam Tarihi Müfredat Programları ve Ders Kitapları Üzerine Bazı Mülahazalar. *İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 243-260. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye'de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi (ss. 126-149). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2).
- Özdemir, Ş. (2005). İmam Hatip Liselerinde Okutulan Temel Dini Bilgiler ve Fıkıh Dersi Programındaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi. *İmam-Hatip Liselerinde Eğitim ve Öğretim*, 188-199. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Öztürk, M. (2013). *İmam-Hatip Lisesi Programında Tefsir Dersi Öğretimiyle İlgili Tespitler Ve Teklifler*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Pak, S-Y. (2013). *Küresel Vatandaşlık çağında İmam Hatip Okulları İçin Bir Yol Haritası: 21. Yüzyılda Küreselleşme Bağlamında Din Eğitimi İçin Bazı Tavsiyeler*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Polat, H., Uçar, R., & Altun, V. K (2016). İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça Dersine Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2016/7 (2), 31-52.

- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the curriculum*. McGraw-Hill Humanities Social.
- Reed, H. (1955). Turkey's New İmam-Hatip Schools. *Die Welt des Islams*, 4, 150-163.
- Resmi Gazete(2013). *Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm> Erişim tarihi: 05/05/2018.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2010). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sağlam, İ. (2013). *İmam Hatip Liselerinde Yetiştirilmek İstenen İnsan Modeli*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Sertdamar, L. (2013). *İmam-Hatip lisesi velilerinin çocuklarını bu okullara gönderme nedenleri ve öğrencilerin gelecek beklentileri*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Sevinç, M . (2017). İmam Hatip Liselerinde Dinî Mûsikî Eğitiminin Tarihsel Süreci Ve Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (11), 153-184.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2006-2007*.
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2007-2008*.
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2008-2009*.
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2009-2010*.
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2010-2011*.
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.

- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2011-2012.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2012-2013.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2013-2014.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2014-2015.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2015-2016.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Strateji Geliştirme Başkanlığı. *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017.*
<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> Erişim tarihi: 05/02/2017.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Tuncel, G. (2004). Öğretmenlerin Kendi Eğitim Felsefelerini İnşa Etmeleri Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 223-242.
- Türk Dil Kurumu.(1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlüğü. *Program kelimesinin tanımı.*
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.58cf9dee286111.09769271 Erişim tarihi:20/03/2017.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2012). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun.*
<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6287.html> . Erişim Tarihi: 03/04/2017.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago press.
- Ünal, M , Özdemir, M . (2015). Eğitim Fakültelerinde Ortak Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 13-22.

- Ünsür, A. (2005). *Kuruluşunda Günümüze İmam-Hatip Liseleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Varış, F. (1989). Eğitimde program geliştirmeye sistematik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1), 7-12.
- Vural, A. (2016). *İmam Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yeterlilik Algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Wiles, J., Bondi, J. (1993). *Curriculum Development*. U.S.A.: Macmillan Publishing Company.
- Yaman, G. (2016). *Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Arapça Öz-yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Isparta İli Örneği)*. Yayımlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Yıldırım, C. (1991). *Eğitim Bilimleri : Eğitim Felsefesi*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Yılmaz, A., & Cihan, H. (2018). Okul Yöneticisi, Beden Eğitimi Öğretmeni Ve Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 9-24.
- Yılmaz, H. (2003). Eğitim Sistemi İçerisinde İmam-Hatip Liselerinin Yeri Ve Tarihçesi. *I. Din Şûrası Tebliğ Ve Müzakereleri (23-27 Kasım 1998)*, 519-541.
- Yılmaz, N. (2013). *İmam-Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretimi (Öğretim Programları Üzerine Bir Değerlendirme)*. 100. Yılında İmam Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan bildiri. İstanbul, 23-24 Kasım.
- Yüksel, Y. (2016). İmam Hatip Liselerinde Kur'an Eğitimi Üzerine Bir Araştırma (Tekirdağ Örneği). *Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (NKUIFD)*, 2 (1), 9-29.

EKLER

EK-1. ÖĞRETMENLER İÇİN KİŞİSEL BİLGİLER VE GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmenler;

İmam Hatip Lisesi Eğitim programları hakkında “**Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri**” başlıklı bir yüksek lisans tezi yapıyorum. Formda yer alan soruların tamamı sizlerin bu konudaki görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Elde edilecek veriler bu araştırmayla sınırlanacak ve kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır.

Sorularımı cevapladığınız için teşekkür ederim.

Ömer Yunus ECE

Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans

Bu bölümde kişisel bilgileriniz ile ilgili ifadeler bulunmaktadır.

1) Adınız Soyadınız:	2) Branş:
3) Meslekteki Görev Süreniz:	3) Eğitim Durumunuz: Lisans/Lisansüstü

Bu bölümde araştırma ile ilgili ön bilgilendirme yer almaktadır. Lütfen dikkatlice okuyunuz.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 01/07/2014 tarihli kararı ile İmam Hatip Liselerinde okutulan dersler ile ilgili çeşitli değişiklikler yapılmış ve mevcut son halini almıştır. İmam Hatip lisesinde 9 ve 10. sınıf düzeyinde ortak dersler(diğer

ortaöğretim kurumları ile) ve meslek dersleri olarak iki grupta yer alan zorunlu dersler mevcuttur. 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ise bu ders gruplarının yanında seçmeli dersler yer almaktadır. Okutulan dersler ve seçilebilecek derslerin yer aldığı tablolar aşağıda gösterilmiştir. Soruları cevaplarken bu bilgilerden faydalanabilirsiniz.

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
(2018-2019 Eğitim Öğretim Yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanacaktır.)					
DERSLER		9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	5	5	5	5
	TARİH	2	2	2	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	6	6	-	-
	FİZİK	2	2	-	-
	KİMYA	2	2	-	-
	BİYOLOJİ	2	2	-	-
	FELSEFE	-	2	2	-
	YABANCI DİL	5	2	2	2
	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR / GÖRSEL SANATLAR / MÜZİK	2	1	1	1
	SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	1	-	-	-
	ARAPÇA (*)	4	3	-	-
TOPLAM		33	29	12	10
MESLEK DERSLERİ	KUR'AN-I KERİM (*)	5	4	4	3
	MESLEKİ ARAPÇA (*)	-	-	3	3
	TEMEL DİNİ BİLGİLER	1	-	-	-
	SİYER	-	2	-	-
	FIKİH	-	2	-	-
	TEFSİR	-	-	2	-
	DİNLER TARİHİ (*)	-	-	-	2
	HADİS	-	2	-	-
	AKAİD	-	-	1	-
	KELAM	-	-	-	2
	HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA	-	-	2	-
	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ	-	-	-	2
OSMANLI TÜRKÇESİ (*)	-	1	-	-	
TOPLAM		6	11	12	12
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI		-	-	16	18
REHBERLİK VE YÖNLENDİRME		1	-	-	-
TOPLAM DERS SAATİ		40	40	40	40

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ SEÇMELİ DERSLERİ (A GRUBU)

		DERSLER	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
SEÇMELİ DERSLER (A GRUBU)	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ	FIKİH OKUMALARI (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		TEFSİR OKUMALARI (1)	-	-	(1) (2)
		HADİS METİNLERİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		İSLAM AHLAKI (1)	-	(1)	(1)
		İSLAM BİLİM TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		KUR'AN OKUMA TEKNİKLERİ (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		ARAPÇA (METİN-MUKÂLEME) (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		MESLEKİ UYGULAMA (1)	-	-	(1) (2)
		İSLAM TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		AHLAK VE TASAVVUF KÜLTÜRÜ (1)	-	(1)	(1)
	TÜRK İSLAM SANATLARI	DİNİ MUSİKİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		HÜSN-İ HAT (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		EBRU (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		TEZHİP (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
	DİL VE ANLATIM	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (2)	-	(2) (3) (4) (5)	(2) (3) (4) (5)
		DİKSİYON VE HİTABET (1)	-	(1)	(1)
		OSMANLI TÜRKÇESİ (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
	MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ	SEÇMELİ TEMEL MATEMATİK (2)	-	(2)	(2)
		SEÇMELİ MATEMATİK (2)	-	(3) (4) (5) (6)	(3) (4) (5) (6)
		SEÇMELİ FİZİK (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
		SEÇMELİ KİMYA (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
		SEÇMELİ BİYOLOJİ (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		ASTRONOMİ VE UZAY BİLİMLERİ (1)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		MATEMATİK TARİHİ VE UYGULAMALARI (3)	(2)	(2)	(2)
		FEN BİLİMLERİ TARİHİ VE UYGULAMALARI (3)	(2)	(2) (3)	(2) (3)
	SOSYAL BİLİMLER	SEÇMELİ TARİH (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ (1)	-	(2)	(2)
		SEÇMELİ COĞRAFYA (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI (3)	(1) (2)	(2)	(2)
		PSİKOLOJİ (1)	-	(2)	(2)
		SOSYOLOJİ (2)	-	(2)	(2)
		MANTIK (1)	-	(2)	(2)
		BİLGİ KURAMI (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI (1)	-	(1)	(1)
		İŞLETME (1)	-	(2)	(2)
		EKONOMİ (1)	-	(2)	(2)
		GİRİŞİMCİLİK (1)	-	(1)	(1)
		YÖNETİM BİLİMİ (1)	-	(2)	(2)
		ULUSLARARASI İLİŞKİLER (1)	-	(2)	(2)
	YABANCI DİLLER VE EDEBİYATI	SEÇMELİ BİRİNCİ YABANCI DİL (3)	(2)	(2) (8) (10)	(2) (8) (10)
		SEÇMELİ İKİNCİ YABANCI DİL (4) (**)	(2)	(2) (4) (6)	(2) (4) (6)
		YABANCI DİL EDEBİYATLARI (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		FARŞÇA (2)	-	(2)	(2)
	SPOR VE SOSYAL ETKİNLİK	SEÇMELİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		SOSYAL ETKİNLİK (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
	GÜZEL SANATLAR	SEÇMELİ GÖRSEL SANATLAR (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		SEÇMELİ MUZİK (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		SANAT TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		DRAMA (3)	(1)	(1) (2)	(1) (2)
	BİLİŞİM	BİLGİSAYAR BİLİMİ (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		PROJE HAZIRLAMA (1)	-	(1) (2)	(1) (2)

Bu bölümde cevaplanması istenen sorular yer almaktadır.

- 1- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 2- Anadolu İmam Hatip liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 3- Anadolu İmam Hatip liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders içeriği ve kazanımları hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 4- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu dersler öğrenci seviyelerine ve hedeflerine göre çeşitlendirilmeli midir? Bu nasıl yapılabilir?
- 5- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 6- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan seçmeli derslerden öğrencilerin istediklerini seçmesinde herhangi bir problem yaşanmakta mıdır? Yaşanıyorsa bu problemlerin sebepleri nelerdir?
- 7- Seçmeli derslerin kazanımları ve içeriği lisans eğitiminde İlahiyat programını seçecek öğrenciler için yeterli midir?
- 8- Seçilen derslerin kazanımları ve içeriği lisans eğitiminde İlahiyat programı dışında bir program seçecek öğrenciler için yeterli ve gerekli midir?
- 9- Anadolu İmam Hatip Lisesine farklı akademik düzeylerden ve farklı hedefleri olan öğrencilerin geldiği düşünülürse İmam Hatip Lisesi programının daha işlevsel olması için ne gibi değişiklikler yapılmalıdır?

EK-2. ÖĞRENCİLER İÇİN KİŞİSEL BİLGİLER VE GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğrenciler;

İmam Hatip Lisesi Eğitim programları hakkında **Anadolu İmam Hatip Lisesi eğitim programına yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri**” başlıklı bir yüksek lisans tezi yapıyorum. Formda yer alan soruların tamamı sizlerin bu konudaki görüşlerinizi almak için hazırlanmıştır. Elde edilecek veriler bu araştırmayla sınırlanacak ve kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır.

Sorularımı cevapladığınız için teşekkür ederim.

Ömer Yunus ECE

Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans

Bu bölümde kişisel bilgileriniz ile ilgili ifadeler bulunmaktadır.

1) Adınız Soyadınız:	2) Cinsiyet:
3) Sınıf:	4) Teog Puanı:

Bu bölümde araştırma ile ilgili ön bilgilendirme yer almaktadır. Lütfen dikkatlice okuyunuz.

Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 01/07/2014 tarihli kararı ile İmam Hatip Liselerinde okutulan dersler ile ilgili çeşitli değişiklikler yapılmış ve mevcut son halini almıştır. İmam Hatip lisesinde 9 ve 10. sınıf düzeyinde ortak dersler (diğer ortaöğretim kurumları ile) ve meslek dersleri olarak iki grupta yer alan zorunlu dersler mevcuttur. 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ise bu ders gruplarının yanında seçmeli dersler yer almaktadır. Okutulan dersler ve seçilebilecek derslerin yer aldığı tablolar sonraki sayfada gösterilmiştir. Soruları cevaplarırken bu bilgilerden faydalanabilirsiniz. Soruları cevaplarırken yalnız bulunduğunuz seneyi değil geçmiş sınıflardaki yaşantılarınızı da düşününüz.

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
(2018-2019 Eğitim Öğretim Yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanacaktır.)					
DERSLER		9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	5	5	5	5
	TARİH	2	2	2	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	6	6	-	-
	FİZİK	2	2	-	-
	KİMYA	2	2	-	-
	BİYOLOJİ	2	2	-	-
	FELSEFE	-	2	2	-
	YABANCI DİL	5	2	2	2
	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR / GÖRSEL SANATLAR / MÜZİK	2	1	1	1
	SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	1	-	-	-
	ARAPÇA (*)	4	3	-	-
	TOPLAM	33	29	12	10
MESLEK DERSLERİ	KUR'AN-I KERİM (*)	5	4	4	3
	MESLEKİ ARAPÇA (*)	-	-	3	3
	TEMEL DİNİ BİLGİLER	1	-	-	-
	SİYER	-	2	-	-
	FIKİH	-	2	-	-
	TEFSİR	-	-	2	-
	DİNLER TARİHİ (*)	-	-	-	2
	HADİS	-	2	-	-
	AKAİD	-	-	1	-
	KELAM	-	-	-	2
	HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMA	-	-	2	-
	İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ	-	-	-	2
	OSMANLI TÜRKÇESİ (*)	-	1	-	-
	TOPLAM	6	11	12	12
SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI	-	-	16	18	
REHBERLİK VE YÖNLENDİRME	1	-	-	-	
TOPLAM DERS SAATİ	40	40	40	40	

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ SEÇMELİ DERSLERİ (A GRUBU)

		DERSLER	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
SEÇMELİ DERSLER (A GRUBU)	TEMEL İSLAM BİLİMLERİ	FIKİH OKUMALARI (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		TEFSİR OKUMALARI (1)	-	-	(1) (2)
		HADİS METİNLERİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		İSLAM AHLAKI (1)	-	(1)	(1)
		İSLAM BİLİM TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		KUR'AN OKUMA TEKNİKLERİ (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		ARAPÇA (METİN-MUKÂLEME) (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		MESLEKİ UYGULAMA (1)	-	-	(1) (2)
		İSLAM TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		AHLAK VE TASAVVUF KÜLTÜRÜ (1)	-	(1)	(1)
	TÜRK İSLAM SANATLARI	DİNİ MUSİKİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		HÜSN-İ HAT (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		EBRU (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		TEZHİP (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
	DİL VE ANLATIM	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (2)	-	(2) (3) (4) (5)	(2) (3) (4) (5)
		DİKSİYON VE HİTABET (1)	-	(1)	(1)
		OSMANLI TÜRKÇESİ (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
	MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ	SEÇMELİ TEMEL MATEMATİK (2)	-	(2)	(2)
		SEÇMELİ MATEMATİK (2)	-	(3) (4) (5) (6)	(3) (4) (5) (6)
		SEÇMELİ FİZİK (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
		SEÇMELİ KİMYA (2)	-	(3) (4)	(3) (4)
		SEÇMELİ BİYOLOJİ (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		ASTRONOMİ VE UZAY BİLİMLERİ (1)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		MATEMATİK TARİHİ VE UYGULAMALARI (3)	(2)	(2)	(2)
		FEN BİLİMLERİ TARİHİ VE UYGULAMALARI (3)	(2)	(2) (3)	(2) (3)
	SOSYAL BİLİMLER	SEÇMELİ TARİH (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ (1)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		TÜRK KÜLTÜR VE MEDENİYET TARİHİ (1)	-	(2)	(2)
		SEÇMELİ COĞRAFYA (2)	-	(2) (3) (4)	(2) (3) (4)
		SOSYAL BİLİM ÇALIŞMALARI (3)	(1) (2)	(2)	(2)
		PSİKOLOJİ (1)	-	(2)	(2)
		SOSYOLOJİ (2)	-	(2)	(2)
		MANTIK (1)	-	(2)	(2)
		BİLGİ KURAMI (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI (1)	-	(1)	(1)
		İŞLETME (1)	-	(2)	(2)
		EKONOMİ (1)	-	(2)	(2)
		GİRİŞİMCİLİK (1)	-	(1)	(1)
		YÖNETİM BİLİMİ (1)	-	(2)	(2)
		ULUSLARARASI İLİŞKİLER (1)	-	(2)	(2)
	YABANCI DİLLER VE EDEBİYATI	SEÇMELİ BİRİNCİ YABANCI DİL (3)	(2)	(2) (8) (10)	(2) (8) (10)
		SEÇMELİ İKİNCİ YABANCI DİL (4) (**)	(2)	(2) (4) (6)	(2) (4) (6)
		YABANCI DİL EDEBİYATLARI (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		FARŞÇA (2)	-	(2)	(2)
	SPOR VE SOSYAL ETKİNLİK	SEÇMELİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		SOSYAL ETKİNLİK (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
	GÜZEL SANATLAR	SEÇMELİ GÖRSEL SANATLAR (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		SEÇMELİ MUZİK (3)	(1) (2)	(1) (2)	(1) (2)
		SANAT TARİHİ (1)	-	(1) (2)	(1) (2)
		DRAMA (3)	(1)	(1) (2)	(1) (2)
	BİLİŞİM	BİLGİSAYAR BİLİMİ (2)	-	(1) (2)	(1) (2)
		PROJE HAZIRLAMA (1)	-	(1) (2)	(1) (2)

Bu bölümde cevaplanması istenen sorular yer almaktadır.

- 1- Bu okulu tercih etmenizın sebebi nedir? Mezun olduğunuzda bir üst eğitim kurumu için hedefleriniz nelerdir?
- 2- Anadolu İmam Hatip Liselerinde okutulan zorunlu derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 3- Anadolu İmam Hatip liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders saati dağılımı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 4- Anadolu İmam Hatip liselerinde okutulan zorunlu derslerin ders içeriği ve kazanımları hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 5- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan zorunlu dersler öğrenci seviyelerine ve hedeflerine göre çeşitlendirilmeli midir? Bu nasıl yapılabilir?
- 6- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan seçmeli derslerin sayısı ve çeşitliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 7- Anadolu İmam Hatip Lisesinde okutulan seçmeli derslerden öğrencilerin istediklerini seçmesinde herhangi bir problem yaşanmakta mıdır? Yaşanıyorsa bu problemlerin sebepleri nelerdir?
- 8- Seçmeli derslerin kazanımları ve içeriği lisans eğitiminde İlahiyat programını seçecek öğrenciler için yeterli midir?
- 9- Seçilen derslerin kazanımları ve içeriği lisans eğitiminde İlahiyat programı dışında bir program seçecek öğrenciler için yeterli ve gerekli midir?
- 10- Anadolu İmam Hatip Lisesine farklı akademik düzeylerden ve farklı hedefleri olan öğrencilerin geldiği düşünülürse İmam Hatip Lisesi programının daha işlevsel olması için ne gibi değişiklikler yapılmalıdır?

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Ömer Yunus ECE, 1989 yılında Kütahya'nın Gediz ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokul öğrenimini burada tamamladıktan sonra lise eğitimini Kütahya Anadolu Öğretmen Lisesi'nde sürdürdü. Ardından Dokuz Eylül Üniversitesi Matematik Öğretmenliği bölümünü bitirdi. 2012 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kartepe İmam Hatip Lisesi'nde matematik öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

Eposta: omeryunusece@hotmail.com